

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Augustini Barbosa ... Collectanea doctorum tam
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Dvo Priores Decretalium Libri Continentvr

Barbosa, Agostinho

Lugduni, 1669

26. De præscriptionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95263](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95263)

De Præscriptionibus, Tit. XXVI 613

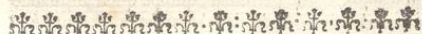
possidere probandi onus incumbit, ita Mascard. de probat. concl. 1293. n. 7.

4 In ead. gl. ibi, Oportet ad minus, quod tria concurrant, &c. Tria ergo copulatiue cōcurrere debent, vt alicui obstat exceptio rei indicatæ, nempe identitas rei, identitas personarū, identitas causæ agendæ, & actionis, de quo vide Burg. de Pace conf. 40. n. 22. Vezin. tom. 2. comm. opin. lib. 8. tit. 20. n. 21. Surd. conf. 312. n. 1. & de alimentis, tit. 1. q. 126. n. 2. Bernard. Mulcatel. in praxi aurea Ciuili Neapol. p. 4. gloss. indicatæ, optimè Barbol. in l. diuortio, §. fin. p. 2. n. 61. ff. solut. matrim. Abb. conf. 50. n. 2. vol. 1. Dec. conf. 96. col. 1. in fin. Rot. decif. 100. n. 3. p. 4. diuers. Fab. de Anna conf. 17. vol. 1. Honded. d. conf. 30. n. 50. volum. 1. Surd. conf. 114. n. 21. & conf. 165. n. 11. Menoch. conf. 82. n. 2. Intrigl. sing. 56. n. 1. & sufficiunt interpretatiue saltem concurrere, gl. & Bart. in l. & an ead. ff. de except. rei iud. Socin. conf. 18. n. 44. vol. 1. Surd. d. conf. 312. n. 26. Lau. conf. 65. n. 5. à Ponte conf. 49. n. 4. Fab. de Anna conf. 33. n. 27. Cornaz. decif. 70. n. 8.

CAP. Venerabilem. XIV. & vlt.

1 EXcommunicatus super appellatione potest impetrare rescriptum siue facta excommunicationis mentione, siue non. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Bellam. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Henric. Butr. Bald. Felin. Panorm. Guid. Papæ. Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Viu. n. rat. 2. libri iuris Pont. pag. 246. Alagon. in comp. iuris Canon. pag. 307. & tom. 4. repet. in iure Canon. ad 2. libr. Decret. Petr. Paul. Paris. remissiuè Ximen. in concord. p. 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Ant. Ricc. de iure person. extra gremium Ecclesia existens. l. 4. c. 18. n. 29. vbi etiam dicit hoc ipsum esse generale in omnibus casibus, in quibus excommunicatus potest impetrare, quia in illis valent rescripta, non facta mentione excommunicationis, & citat Felin. in præfenti. n. 9. vers. & adde quod, ac post alios Soc. in c. sacris, n. 178. de sent. excom. quod quidem verum est, etiam si excommunicatus esset actor originarius, nam nihilominus si succumbat, & appellet, poterit super appellatione impetrare rescriptum, vt post Ioan. Andr. & Gemin. in c. 1. de rescriptis, lib. 6. resoluit Ant. Ricciul. d. c. 38. n. 30. vbi n. 31. intelligit procedere in appellatione interposita ab actu facto per iudicem iudicialiter, vel extraiudicialiter; secus in appellatione interposita ab actu partis extraiudicialiter facto, puta in electione, vel alio simili casu, quia tunc excommunicatus appellando, & appellationem prosequendo non auditur, & rescriptum impetratum simul cum processu desuper facto non valeret.

De Præscriptionibus.

TIT. XXVI.

SVM MARIVM.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Præscriptionum materiam qui Doctores tractant, citantur.
- 3 Præscribere, id est, prius, siue ante scribere.
- 4 Præscribo pro præfinitio, siue determino aliquando accipitur.
- 5 Præscribo pro excipio interdum accipitur.
- 6 Præscribere pro acquirere per possessionem, & ita pro vsu capere frequentius accipitur.
- 7 Præscriptio, seu vsu capio definitur vt sit acquisitio domini per continuā possessionē temporis lege definit.

Tom. I.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Anchar. Alex. de Neuo, Panorm. Mar. Soc. Bald. Bero. Pet. de Rauē. in compend. iuris Canon. Ioan. de Londr. in breuiario sanctorum Canonum fol. 171. Mart. Melnart. in epitome Decret. fol. 80. vers. Dan. Venat. in analysi method. iuris Pontif. à pag. 296. Goffred. & Host. in summ. huius tit. Alex. Cassan. & Anast. Germon. in paratitulis ad §. lib. Decret. sub hoc tit. & tom. 2. repet. super iure Canon ad 2. Decret. librum Petr. Paul. Paris. Barthol. Carthag. in exposit. tit. iur. Canonic. & Zypæ. in analysi a postremi iur. Decret. enarrat. Ioan. Honor. lib. 1. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.

De materia huius tit. latè Kirchoy. Viu. Soar. & alij tom. 2. comm. opin. lib. 7. tit. 2. & Ant. Gabr. tom. 1. sub hoc tit. Conan. lib. 3. comm. c. 11. Perez tit. 13. l. 3. Ord. pag. 705. Parlad. rerum quotidianarum lib. 1. c. 1. Pacin. controu. l. 1. c. 64. cum seq. Manch. illustr. c. 3. Rendin. in proutuario recept. sent. tom. 1. tit. 79. Sayr. n. clauis Regia, l. 9. c. 12. Molin. de iustit. rr. 2. d. §. 60. cum seq. Lell. eod. rr. lib. 1. c. 6. Et de præscriptionibus peculiare tractatus ediderunt Balb. Con. Tiraq. Nic. Cisner. Ioan. Baptista, Petr. Gilchen. & nouissime D. Petr. Barbosa.

Præscriptio bus] Verbum præscribo, à quo præscriptio dicitur, multipliciter accipiunt Cic. & boni Auctores, vt constat ex Thesaur. Calep. & aliis Conan. l. 3. comment. c. 12. ex n. 2. Paris. in hac rub. n. 13. secundum quos aliquando iuxta etymologiam, & verbi compositionem dicitur præscribo, id est prius, siue ante scribo, accipi videtur in l. qui sub conditione, ff. de condit. & demonstr. quicquid aliter gloss. & quia inscriptiones, seu tituli prius scribuntur, merito præscribere accipitur pro intitulari, vel scribere, sicut & præscriptio pro titulo, vel inscriptione, vt ex Cicer. ostendunt prædicti, probat text. sic intelligendus iuxta materiam, & rub. in l. 1. in fin. C. vt nemo priuatus.

Rursus accipitur verbum præscribo pro præfinitio, seu determino, l. intra 10 ibi, præscriptum ff. de diuers. & tempor. l. maritus 21 in fin. C. de procurat. sicut & præscriptio accipitur pro præfinitione, vel termino, in quo sensu accipi potest l. præf. §. in fin. C. de pignori. Sane quia præcipient, vel mandans aliquid satis id ipsum præfinit, & determinat, merito præscribere dicitur, sicut & præscriptio, vel præscriptum capitur pro præcepto, vel mandato, secundum præcitatos, in quo etiam sensu accipi potest d. l. maritus.

Frequentius tamen Iureconf. accipiunt verbum præscribo pro excipio, l. vlt. ff. de suspent. tutor. d. pen. ff. de re iud. quemadmodum & præscriptio pro exceptione, l. qui agnitis 11. ff. de except. l. quinque, vbi gl. ff. finium regund. & snadetur ex rub. ff. de except. præscript. &c. & C. de except. seu præf. quorum argumento communiter receptum est præscriptionem, & exceptionem nō differre, sed pro eodem accipi, vt intendit text. in l. creditor ff. de diuers. & tempor. Fab. & Angel. in princ. In fin. de except. vbi nouiores Dec. num. 2. Paris. ex n. 9. in dict. rub. Cou. in reg. p. sessor. in princ. n. 3. & 4. vers. sexto, & plerique alij. Sed hac in re mihi verius videtur præscriptionē, strictè & proprio loquendo, accipi pro exceptione illa, quæ in principio litis proponenda est, & tractata ante probatam intentionem actoris ad effectum vt processus differatur, vel vt actio perimatur, & agens omnino excludatur à iudicio, cuiusmodi sunt exceptiones dilatorie, l. pen. & vlt. C. de except. & nonnulla peremptorie, quæ in principio ante litē contestatam proponi possunt in vim dilatoriarum concludentes actorem omnino excludendum, de quibus in c. 1. vers. nisi, de litis contestat. lib. 6. Quæ quidem explicatio satis colligitur ex l. si maritus 15. §. vlt. vers. præscriptio, ff. de adulter. & ex Quintil. lib. 7.

FFF

lib. 7.

lib. 7. c. 6. & ex Fortunat. lib. 1. Rethoric. quorum verba referunt Alciat. in d. l. quinque pedum, n. 68. Con. d. loco, n. 1 Rainard. de prauidio, ex cap. 8. Et suadet, quia si aduertat, omnia ferè iura, quae praescriptionem pro exceptione accipiunt, vel agunt de exceptionibus dilatoriis, vt in d. l. pen. & vlt. d. l. pen. C. de passis, vel de peremptoriis illis, quae initio proponi possunt, & actorem remouent, d. l. pen. ff. de re iudic. Accedit, quia propriè loquendo, his tantum exceptionibus accommodatur nomen praescriptionis, siquidem qui has proponit, praescribit, idest, prius, siue ante scribit, & ita per analogiam, prius proponit, & probat antequam actor de iure suo doceat. Rursus praescribit, idest, praefinit, terminat, & modum ponit actioni, & actori, quem omnino excludit, iuxta quem sensum frequenter intit. ff. de except. & praescript. & de diuers. & temp. frequentissimè in C. Iustinian. accipitur praescriptio pro exceptione illa, quae ex vscapione, vel longi temporis possessione nascitur, quippe cum ea in principio proposita lis finiatur, & agens omnino excludatur l. vlt. vbi Bart. ff. praescriptio, cap. ad aures 6. vers. omnes praescriptus, hoc tit.

Denique apud nostros Pontifices, & vtriusque iuris interpretes, passim accipitur praescribere pro acquirere per possessionem, & ita pro vscapere, c. cau. sam qua, in fin. c. vlt. hoc tit. reg. possessor. de reg. iuris. l. 6. sicut & praescriptio capitur pro acquisitione, quae fit per possessionem, & ita pro vscapione, d. cap. vlt. reg. sine possessione, de regul. iuris in 6. licet autem ista haec acceptio non sit ita frequens in libris Digestorum, nihilominus non est ita impropria barbara, Iureconsultis, aut Imperatoribus incognita, vt opinantur Alciat. vbi sup. n. 72. Corraf. & plerique ex nonioribus relati à Con. vbi sup. n. vlt. Deinde accipitur praescribere pro praefinire, sicut & praescriptio pro praefinitione, quia igitur is, qui rem per vsum, & possessionem acquirit, inscribit eam sibi, & insuper praefinit dominium, seu ius alterius, merito praescribere dicitur, & ipsa acquisitio dicitur praescriptio quasi intitulario, & praefinitio, inuati l. vlt. §. fin. autem, vers. ut nec, C. communia de legat. l. quemadmodum, in fin. C. de agricol. in quibus longi temporis praescriptio accipitur pro acquisitione, sicut etiam accepisse videtur Iustinian. in rubr. Instit. de vscap. & longi temp. praescript. vt habent vulgati Codices, licet Cujac. & Hotom.legant, & longi temporis possess. si aduertat sub eod. tit. nullum esse verbum de praescriptione, idest, exceptione longi temporis, sed de acquisitione, quae fit per longi temporis possessionem, in princ. vers. & ideo, & in §. quod autem, quam acquisitionem Iustin. in rubr. praescriptionem dixisse videtur. Quibus consequens est in hac rubr. non accipi praescriptionem pro exceptione, vt intendunt gloss. Alciat. n. 1. Paris. hic in princ. Dec. vbi sup. n. 2. ad fin. sed pro acquisitione, quae fit pro possessione, iuxta supradicta.

Definitur praescriptio, seu vscapio vt sit acquisitio dominij per continuam possessionem temporis lege definiti, secundum Iureconf. in l. 3. ff. de vscap. vbi Ferret. d. c. 15. Cujac. & clij, Abb. n. 3. Alciat. 15. Bero. & nonnulli in hac rubr. tangit gl. verbo quod autem praescriptionem, in sum. 16. q. 3. Conrad. de contrah. quest. 15. concl. 3. Mench. illustr. c. 51. n. 7. quae quidem definitio videtur admittenda, licet aliter praescriptionem definiat, gloss. d. verbo quod autem praescriptionem, quam in effectu sequuntur Alciat. hic n. 4. & Ferret. n. 8. in d. l. 3. Con. in d. reg. possessor. p. 1. §. 1. n. 4. Contra quam Iurisconsulti definitionem non obstat quod acquisitio dominij est effectus vscapionis, sed non ipsa vscapio, quae à suo effectu distingui debet, ac subinde definitio, per quam res per effectum definitur, non est

absoluta, vt p. 1. Bart. communiter receptum in l. 1. ff. de appellat. praesertim quia Iureconf. definit vscapionem, prout est in actu acquirendi, non verò prout est ius quæsitum, quia tunc non est acquisitio, quia respondetur vscapionem hic definiti per id, quod est substantiale, & intrinsecum illius, nam cum vscapio propriè significet acquisitionem, quae fit per possessionem ducta etymologia à dict. vscapio, quae possessionem significat, l. q. 1. §. ff. de verb. signif. & à dict. capionis, quae acquisitionem importat l. aliud, 79. ff. de iur. me. ritò vscapio non potest aliter melius definiti quam per acquisitionem, quam intrinsecè, & substantialiter denotat. Si sanè vt aduertunt Ferret. d. n. 1. §. & Cujac. in d. l. 3. falsum est dicere vscapionem esse causam acquisitionis dominij, siquidem causa acquisitionis est continuata possessio, vscapio verò est ipsa acquisitio, & ideo Iureconf. in d. l. 3. definit vscapionem prout est in fieri, seu in actu acquirendi, non autem ius, seu vscapionem perfectam, quia vscapio ex se dicit aliquid quod est in fieri, sicut & vscapiens dicitur esse in actu acquirendi, secundum Imol. & sup. citatos. Nec etià obstat quod haec Iurisconsulti definitio non reuertitur cum suo definito, quia non competit illis vscapionibus per quas non acquiritur dominium, sed actio personis, vel in rem, aut etiam exceptio, seu iuris retinendi, de quibus in l. omnes, l. sicut, §. si quis emptiois, §. 1. C. de praescript. 30. quia omilla responsione Alciat. in d. l. quinque, n. 61. & Paris. n. 11. Bero. n. 14. in hac rubr. respondetur dominium hic non accipi strictissimè prout reperitur in rebus corporalibus, sed latius prout comprehendit res incorporeales, actiones reales, & personales, & iura quaecumque in quibus etià dominium datur, idest, ius disponendi de illis, vt in usufructu probat l. qui usufructu 3. in fin. ff. de usufr. per. per quam post alios refert Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. p. 2. n. 18. col. 2. & consequenter Iureconf. in d. l. 3. non excludit, imò includit vscapiones, per quas actio, vel exceptio, & ita dominium, seu ius earundem acquiritur, nec nouum est verba definitionis generaliter accipi, vt patet in definitione actionis in princ. Instit. de actionib. inuncta gloss. verbo quod debetur, nec denique obstat, quod haec definitio videtur nò satis explicare substantiam vscapionis, ad quam non tantum requiritur continuatio possessionis, sed etiam iustus titulus, & bona fides l. 4. in princ. l. Celsus 27. ff. hoc tit. l. 4. C. de praescript. longi temp. princ. Instit. hoc tit. quia respondetur cū Alciat. in hac rubr. n. 29. & in d. l. quinque, n. 62. Ferret. in d. l. 3. n. 18. titulum, & bonam fidem licet multoties requirantur ad vscapionem, veluti qualitates quaedam intrinsecæ, sine quibus vscapio effectus non habebit, nihilominus quoad substantiam vscapionis, non pertinent, quippe quod aliquando absque titulo procedit, vt in d. l. omnes, c. 1. hoc tit. lib. 6. & aliquando absque bona fide fuit admissa d. l. si quis, §. 1. idem merito Iureconf. substantiam vscapionis explicaturus, titulum & bonam fidem omisit, de sola continuatione possessionis agens, sine qua vscapio consistere, aut considerari non potest, prout similiter obseruatur in definitione stipulationis, de qua in l. 5. §. stipulatio, ff. de verb. oblig. & in definitione matrimonij, de qua in c. illud, de praesumpt. & in aliis in quibus sola essentia & natura definiti explicatur, omittuntur autem qualitates, & accidentia sine quibus non habentur iuris effectus.

SVMARIUM.

- 1 Episcopus contra Episcopum locum per se conuersionem ad fidem praescribit triennio, sed cum vacat Ecclesia, vel est in schismate, nō praesumitur contra ipsū.
- 2 Epi.

- 2 *Episcopus contra Episcopum locum per se conuersum ad fidem triennio præscribit.*
 3 *Concordatur text. in præfenti cum c. placuit il. 2. 16. quæst. 3.*
 4 *Ecclesia vacante cessat præscriptio contra illam.*

CAP. Placuit. I.

Ex Conc. Afric.

Episcopus conuertens aliquem locum ad fidem, vel vnitatem Catholicam, qui spectaret ad alium Episcopum Catholicum, si per triennium illum retinet, nemine repetente, vltius ab eo repeti non potest; si verò vacabat Ecclesia, vel erat in schismate, non currit præscriptio, nisi postquam fuerit creatus Episcopus, vel conuersus, quia ex tunc incipit triennium, & currit præscriptio. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Imol. Ioan. Andr. Anan. Host. Henric. Anch. Bucr. Bellam. Bald. Panorm. Dec. Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cuiac. Viu. in *rationali secundi libri iuris Pont. pag. 251. Alagonam compend. iuris Canon. pag. 309. & tom. 4. repet. super iure Canon. ad secundum lib. Decret. Petr. Paul. Paris. remissum Ximen. in concord. p. 1. desumitur ex Conc. Africano c. 86. sub Bonifac. I. & habetur tom. 1. Concil. pag. 116. vt in Latinis libris est. At in Græcis ex Concil. Carthag. c. 119. secundum veterem librum apud alios c. 120. 121. & 123. Fuit autem hoc Concilium constitutum Honorio XII. & Theodosio VIII. Augustis consilibus Kalendis Maij Carthagine, secreta int. Basilicæ Fausti Aurelio Episcopo in vniuersali eius provincia Concilio præfidente, vt apparet ex iis, quæ scripta sunt ante c. 77. eiusdem Concilij Africani, sine c. 76. in corpore Can. & hic text. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 19. c. 1. nonissimè Io. de Valboa in *annuis Acad. prælect. Salmant. tom. 1.**

2 Probat hic text. Episcopum contra Episcopum locum per se conuersum ad fidem triennio præscribere, cuius quidem decisio procedit in fidei Catholicæ fauorem, ita vt Episcopus proprius diligens fiat ne intra tam breue temporis spatium amittat locum, & partem diocesis, quæ à fide defecit, & alius sperans acquirere intra illud maiori cum diligentia procuret vt locus ille, vel pars diocesis ad fidem, & Ecclesiæ vnitatem reuertatur: ita gloss. 1. in fin. Abb. & communis in *præfenti* gloss. 4. & omnes in *c. placuit*, il. 2. 16. q. 3. gloss. ult. in *reg. possessor. de reg. iuris*, l. 6. Balb. de *præscript. 1. quarta*, q. 1. in fin. Couar. in *reg. possessor. p. 2. §. 1. n. 8. Mench. illustr. c. 72. n. 6. Ludou. Gom. in reg. de triennali q. 42. & probant alij existimantes ex auctoritate legis Canonice procedere præscriptionem cum mala fide, idque post Rip. agnoscit Aucnd. de *exequendis mand. lib. 1. c. 1. n. 21. col. 3.* Sic etiam propter publicum fauorem tributorum soluendorum limitatur *reg. l. 1. C. de resuscip. transfor.* & biennio præscribuntur prædia tributaria desertal *qui agros*, *C. de omni agro des.* Ego vero text. in *præfenti* procedere intelligo, quando nulla præcessit monitio contra proprium Episcopum negligentem, tunc enim contra illum requiritur lapsus triennij, intra quem si locum affinem ab alio conuersum non repetat, amplius repetere non poterit, text. verò in *d. cap. placuit*, ideo sex menses requirit, quia præcessit monitio, ibi enim proprius Episcopus monitus fuit ab aliis, qui illum negligentem aduerterunt, populumque ad fidem conuerterunt, vnde si intra illud breue spatium à die monitionis proprius Episcopus non repetat, amplius repetere non poterit, & locus*

Tom. I.

conuertentis efficitur, quem intellectum præstat etiam Anast. Germon. *animaduers. lib. 1. c. 20.*

Verum contra hunc communem intellectum primò obstat text. in *cap. ult. hoc tit.* & generalia eiusdem verba, ibi, *nulla valeat*, & c. insuper & ratio illic addita, quæ in fauorem fidei Catholicæ negligenda non fuit, imò eo magis admittenda, quod fides Catholica magis abhorret peccata, & magis aliena est ab omni iniustitia, & legis naturalis, seu diuinæ violatione, neque par credere est maximos Ecclesiæ Pôfices inter Ecclesiasticos, & præsertim Episcopos admittere præscriptionem cum mala fide, quam in *cap. vigilanti*, & in *d. cap. ult. infr. hoc tit.* inter sæculares, & in foro sæculari absolute improbarunt, arg. text. in *l. in arenar. C. de inoffic. test.* Secundo obstat quod tempore huius text. & Concilij Africani circa annum 425. non apparet lege aliqua, quæ contra Ecclesias, & Episcopos quadragenariam præscriptionem requirat, vnde semoto fidei fauore fortasse eo tempore minor sufficiebat, ac subinde non limitatur per hunc text. *c. de quarta*, & *c. illud*, *infr. hoc tit.* quæ multo postea emanarunt. Tertiò urget *cap. placuit*, il. 2. 16. q. 3. quod habetur in *Concil. Mileuirano*, sub Innoc. I. c. 24. vt constat tom. 1. Conc. p. 484 col. 2. & rursum refertur in *d. Conc. Africano* c. 88. & habetur d. c. 516. vbi in eadem specie de qua hic agitur in fidei fauorem, procedit præscriptio per sex tantummodo menses, nec requiritur triennium.

Sed retento communi intellectu non obstant, quæ contra illum adduximus, Nam ad primum ex mente communis aduertendum est, & fatendum videtur fauorem fidei in proposito attendi, & ex auctoritate legis Pontificiæ maxime operari, primò circa possessionem, quam lex hic & iustificat, & tribuit Episcopo conuertenti, vt ex iuris auctoritate iustus sit possessor, arg. *inst. de possidet. ff. de acquir. posses.* quam possessionem neque iustificat, neque tribuit regulariter in aliis casibus, sanè Episcopus conuertens, de quo hic, quamvis sciret plebem, & partem diocesis, quam conuertebat, esse alienam, & ad alium Episcopum pertinere in actu pratico, non habebat conscientiam rei alienæ, vel peccatum iniustæ retentionis, quippe qui ex legis auctoritate iustus, & absque peccato possidebat, d. *inst. de*, & consequenter non male, sed bonæ fidei possessor erat, vt intendunt Angel. in *l. 1. n. 63. C. de iudic. Couart. vbi sup.* Secundo circa tempus, quia sufficit in proposito triennium cum aliis attento iure spatium 40. annorum sit necessarium, *cap. de quarta*, cum *simil. infr. hoc tit.* Denique circa titulum, qui omnino requirebatur in hac præscriptione, in qua Episcopus intra alienam diocesim contra ius commune præscribebat, *cap. si diligenti, ad fin. ibi, instus titulus*, *infr. hoc tit. c. 1. eod. tit. lib. 6.* & tamen in *præfenti* suppletur à lege in fauorem fidei Catholicæ, qui exceptis his tribus, & circa malam fidem nihil operatur.

Ad secundum responderi poterit quod licet tempore Conc. Africani, à quo is text. desumitur, non requiretur quadragenaria præscriptio contra Ecclesias, vel Episcopos, nihilominus tamen quo tempore Gr. got. IX. hunc text. Collocavit *sup. hoc tit.* iam erat receptissima huiusmodi præscriptio, vnde ex mente illius text. hic videtur hoc in loco adiectus, vt in fauorem fidei limitetur *reg. d. cap. de quarta*, & *d. cap. illud*, cum *similibus*.

Ad tertium communis concordia est quod text. in *præfenti* suppleri debeat per *d. cap. placuit*, & c. conuerso, ita quod sex menses, de quibus in *d. cap. placuit*, à tempore monitionis computandi, non tribuant ius loci conuersi quasi Episcopus conuertens per illos præscribat, sed requirantur vt Episcopus proprius monitus constituatur in mora, & negligentia, qua in-

Fff 2 terue

terueniente fit facultas alij Episcopo conuertendi, & si post conuersionem proprius Episcopus per triennium non recuperat, inducitur prescriptio loci conuerti. *gloss. 1. & communis in presenti. glo. an d. c. placuit, gloss. in d. reg. possessor, de regulis iuris in c. communis ex Pandorm. hic n. 8.* probat ex multis Cou. ubi sup. expendens quod in predicto originali huius text. sic legitur, *Placuit ut quicumque post leges locum ad Catholicam, &c. quae verba, post leges, licet à Gregor. huius libri compilatore omissa fuerint, satis significant necessarium esse monitionem, & sex menses post illam decurfos, intelliguntur enim post leges, scilicet de monitione praemittenda; & sex mensibus expectandis.* Sed hæc communis concordia non satisfacit, tum quia diuinat ad utramque text. hic enim nulla fit mentio monitionis, aut sex mensium, sicut nec in d. c. placuit, vltimum est verbum de triennio; tum etiam, quia sex menses, de quibus in d. c. placuit, non praefiniuntur tantum ut Episcopus proprius moram incurrat, sed etiam, ut illis clapsis alias conuertens statim locum acquirat, ita quod vltior expectatio triennij non requiratur, prout significat verbum, *pertineat*, de quo in eo text. praefertim si adiungantur verba illa, quae praecedunt, ibi, *ad suam Cathedralam pertinentia*, quae impotant plenum ius competens Episcopo proprio negligenti, quod idem post sex menses acquiritur conuertenti; nec aliquid probant verba illa, *post leges*, quia ut constat ex eod. Concil. Africano cap. 88. & passim alibi, intelliguntur, id est, post leges latas de Donatistis haereticis, vel contra eisdem haereticos, & propterea omissa sunt à Gregor. qui per hunc text. voluit constituere legem generalem, non habito respectu ad Donatistas, vel leges eorundem, de quibus Concil. Africanum loquebatur, alias enim si verba praedicta referrentur ad leges monitionis necessariae, ut Couarr. credit, planè Gregor. non omisisset, vel omittens aperte significaret non esse necessariam monitionem, nec illam posse à nobis suppleri, quam cum antea esset integrè Pont. Gregor. rescacuit.

* Non prauidetur Matrici Ecclesiae, &c. Notatur ad hoc quod vacante Ecclesia cessat prescriptio contra illam, ut per Felin. in cap. cum deputati, n. 7. de iudic. Aymon. de antiquit. tempor. p. 4. cap. materia, n. 68. Bald. de prescript. 2. part. sexta principalis, n. 7. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 78. num. 7. Bart. in l. naturaliter, n. 24. ff. de vfu. cap. Arnulph. de commendis q. 9. Guid. Papæ decif. 152. quicquid controuertat, & confundat Annib. in d. l. naturaliter, n. 298. Idem probat cap. de quarria, vers. xi. ff. cap. auditis, vers. quid si hoc sit. & innuat ratio, nam Ecclesia dum vacat utpote carens legitimo defensore, iure agere prohibetur, cap. ult. ne sede vacante, ac subinde contra huiusmodi Ecclesiam iure impeditam dormit ipso iure prescriptio, quantumcumque adsint omnia illa ad illam necessaria, iuxta reg. l. 1. §. ult. C. de annali except. Ita similiter dormit dum viuunt Praelatus ille, qui rem Ecclesiae temerè alienauit, vel aliquid aliud contra sacros Canones, & in Ecclesia prauidicium fecit, quia scilicet dum is viuunt est (quoad hoc) ac si Ecclesia non haberet Praelatum cum habeat ad hoc inutilem, quem lex verosimiliter non creditur venturum contra id, quod temerè facit, ut colligitur ex text. in cap. si Sacerdotes 16. quast. 3. ibi, ex quo talia moriendo, quem notant *gl.* verbo causa in cap. 1. de in integr. restit. num. 6. Roman. sing. 267. vbi addit Rebuff. in compend. alien. num. 37. Bald. de rescript. 1. p. 5. n. 8. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo intra legitimum, n. 4. Provt cessat etiam durante pupillari aetate, quia illo tempore dormit, l. sicut, C. de prescript. 30. Surd. decif. 4. num. 1. Rot.

apud Farinac. decif. 419. num. 4. part. 2. recent. intellige supradicta procedere vbi Ecclesia quasi vacat, ut quia licet Praelatum habeat, is tamen quoad iuris effectus, & res Ecclesiae, ut oportet, uendas, inutilis est, vipote haereticus, schismaticus, vel detentus, sen captiuus, probat text. in presenti, vers. item si, iuncto cap. pen. de suppl. neglig. Praelat. lib. 6. resoluunt gloss. vlt. m. & communis in presenti, Bald. de prescript. part. 2. à num. 7. innuat reg. cap. 2. de traslat. Episcop. vers. sicut, iuncta gloss. vlt. per text. ibi in l. ult. C. ad legem Flau. recepta communiter ex Couarr. praet. cap. 7. n. 27. Tiraquel. ad leg. com. ub. part. 6. num. 12. Sic idem est vbi Praelatus excommunicatus exiit, quia cum iure agere prohibeatur, c. intelleximus, de iudic. & ideo tam contra Ecclesiam, quam contra ipsum etiam in rebus propriis prescriptio dormit, iuxta cap. quia diuersitatem, de concess. praeb. gloss. Magna in cap. prima actioe 1. q. 3. communis ut per Abb. n. 7. Paris. 18. num. seq. in presenti, Balb. 1. part. 6. n. 24. id ipsum admittens quantumcumque excommunicatio iusta fit.

Intellige secundò Ecclesiam in proposito vacare vbi caret proprio, & immediato Praelato, qui pro rebus Ecclesiae iure agere debuit, qualis est Episcopus respectu Cathedralis, Abbas respectu Abbatialis Ecclesiae, quantumcumque non desint alij Praelati superiores, & mediati, ut satis probat text. ibi, fuerit Episcopus, & ibi, acceperit Episcopum, docet Innoc. in cap. olim 1. de restit. spoliar. Abb. n. 2. & alij, ut per Felin. n. 5. in presenti. Non obstat quod contra hereditatem iacentem non dormit prescriptio, quinimo procedit non solum, quae antea fuerat inchoata, verum etiam noua, argum. l. ult. ff. de vfu. cap. l. sed si condicione, §. seruus alienus, ff. de hered. instit. resoluunt post alios Crot. in l. si qui n. 35 ff. de vfu. Annibal. ubi sup. n. 303. tradunt Abb. in d. c. de quarria, n. 8. & ibi Felin. n. 18. quia responderetur (vltra Abbatem d. n. 8. qui difficultati succumbens verius potat contra hereditatem iacentem non progredi, sed dormire prescriptionem, argum. huius text. cum similibus) longe diuersam esse rationem in Ecclesia vacante, & in hereditate iacente, in hac enim si aliquis sit haeres, qui adire possit, succedit, reg. l. qui pot. ff. de reg. iur. lib. 6. vel poterit institutas bonorum possessionem agnoscere & administrare, iuxta l. si quis 23. in princip. ff. de hered. instit. tradit Gomez tom. 1. variat. c. 2. n. 13. quod si haeres non appareat, dabitur curator, qui administrare, & agere possit iuxta reg. l. 1. ff. de curat. bonis, tradit Menoch. de arbit. cas. 150. à princ. Quod si nullus extat, qui succedere possit, & dicta hereditas verè vacat, defertur fisco, cuius procurator administrat, l. 1. §. qui bona ff. de iure fisci, Menoch. ubi sup. Vnde merito stantibus iis, & aliis, qui de iacente, vel vacante hereditate agere possit, non dat in ea impedimentum iuris agendi facultate priuans prout datur in Ecclesia, quae dum vacat regulariter ius impedit ne quis iterum agat, cap. ult. & per tot. ne sede vacante.

Intellige tertio praedictam regul. procedere non tantum in rebus ad Ecclesiam, vel mensam Praelati pertinentibus, verum etiam in iis, quae Ecclesiae, vel Praelato insumul cum Capitulo, & Clericis communes sunt, ex Abb. n. 4. Felin. 5. in fin. & aliis in presenti, Balb. d. n. 9. Iason. in l. si emancipari, n. 18. C. de collat.

In gloss. Si autem, vlt. ibi, ipsius oeconomus, &c. Hæc fuit opinio Laurentij, ut refert gloss. in cap. ult. ne sede vacante, sed communiter probatur, hic, & ibi. Nec obstat cap. vobis, & cap. Vulterrana, de elect. quia non agunt

agunt de œconomo, sed de legitimo administratore, Goffr. & omnes in præfenti, licet autem Ecclesia vocans œconomum habeat, qui aliquando agere possit, non ideo minus procedit hic text. vt probat Abb. n. 1. in fine n. 2. receptus communiter ex Paris. n. 1. adhuc enim vacat Ecclesia, & œconomus eiusdem non est Episcopus, de quo text. agit, qui iura Ecclesiæ, vt oportet, teneatur: sic contra pupillum, quamvis tutorem habeat, dormit præscriptio, de qua in l. ficut, versic. sed pupillari, C. de præscript. 30. vt patet ibi, quamvis sub tutoris defensione consistat.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælati taciturnitas non nocet Ecclesiæ donec sit præscriptum.
- 2 Doctores referuntur de scandali materia agentes.
- 3 Prælatus ob sedandum scandalum iuste omittit repetitionem rerum Ecclesiasticarum, quæ ab illis contra iustitiam usurpantur.
- 4 Declaratur text. in præfenti, & n. 5.
- 6 Viris perfectis au liceat, vel expediat in iudicio contendere pro rebus spiritualibus, offenditur.
- 7 Præscriptionem interruptis monitis, & protestatio Papa.

CAP. Nihil. II. Gregor.

- 1 Patientia & taciturnitas Prælati, v. g. ad vitanda scandala, & strepitum forealem, pro re Ecclesiastica recuperanda, non præiudicat successoribus, quin res pauperum, id est, bona Ecclesiæ recuperent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania, Host. Anchar. Butr. Dec. Felin. Panorm. Bald. Martin. Vran. Alex. de Neno, Cujac. Viuiam. in *rationali secundilibri iuris Pontifici*, pag. 252. Alagona in *compendio iuris Canon.* pag. 309. & tom. 4. repet. super iure Canonico ad *secundum librum Decret.* Petr. Paul. Paris. remissivè Casal. in *annotat.* & Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. & nouissime Ioan. de Valboa *ubi sup.* desumitur ex D. Gregor. lib. 1. cap. 96. epist. 17. registri, refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 18. cap. 3.*
- 2 Nihil cum scandalo.] De materia scandali aliqua dixi ad c. qui scandalizauerit, infra de reg. iuris, vbi vide, & interim D. Thom. 2. 2. q. 43. per totam, S. Anton. p. 2. tit. 7. c. 4. à princ. Theol. in 4. disp. 38. vbi latè Mich. de Palatio disp. ult. Albertin. de secreto, col. 88. cum segg. Adrian. quodlib. 2. Couar. in reg. peccatum, p. 1. in initio, à num. 3. Nauar. in man. cap. 6. num. 19. & c. 4. à num. 28. & in c. considerit, §. aduertere, à princ. de penit. dist. 5.
- 3 Collige ex text. Prælatus ob sedandum scandalum iuste omittit repetitionem rerum Ecclesiasticarum, quæ ab illis contra iustitiam usurpantur, vt hic notant omnes, Couar. *ubi sup.* n. 6. quemadmodum etiam propter scandalum omittuntur multa aliàs licita, & excluditur quis à iure suo, cap. nisi §. pro graui, de reuocatur. cap. quem teneantur, de præbend. docet Paul. ad Corinth. 8. refertur in princ. 23. quæst. 1. resoluit gloss. in cap. ad petitionem, de accusat. gloss. 1. in c. in primis 2. quæst. 1. communiter recepta, vt per Menoch. remed. 1. recup. num. 319. prosequitur plura adducens similia Felin. hic à n. 2. Sed obstat maxime, quod Prælati Ecclesiarum tenentur sub reatu mortalis culpæ, quatenus in se est, repetere & recuperare res Ecclesiæ contra iustitiam usurpatas, cap. in canonici-
Tum. I.

bus, ante fin. ibi, iniquum enim, 16. q. 1. gloss. pen. in c. 3. de offic. Archid. obseruant Abb. n. 4. Paris. 6. & alij in præfenti. Igitur non excusantur, etiam si ex repetitione insurgat scandalum, quippe quod vitandum non est, sed magis negligendum in iis quæ sunt de necessitate salutis, pertinent ad veritatem vitæ, & sine peccato omitti non possunt, reg. qui scandalizauerit, de reg. iuris, obseruat D. Thom. d. loco artic. 3. Accedit quod scandalum acceptum ex eo quod repetuntur res Ecclesiasticæ iniuste retentæ, non est pusillorum ex fragilitate, aut ignorantia, sed potius Pharisæorum ex malitia procedens, ac subinde omnino negligendum fuit, iuxta illud Matth. 15. Sinite illos, cæci sunt, refertur in cap. inter verba, 11 q. 3. Inuit quod S. ille Thomas Cantuariensis, de quo in cap. sicut dignum, de homicid. sanctissime egit de repetendis, & recuperandis rebus Ecclesiæ iniuste usurpatis, etiam cum grauissimo scandalo Regis, & suorum, qui propterea & virum sanctum interfecerunt, & grauissima crimina commiserunt. Igitur & reliqui Prælati id ipsum imitantes, neglecto scandalo, tenebantur Ecclesiasticarum res repetere, si ab aliis iniuste detineantur, vt in specie docet D. Thom. *ubi sup.* art. 8. & in opus. 19. c. 15. ad fin. sequuntur Syluest. verbo, scandalum, num. 4. & passim alij.

Quare D. Thom. d. art. 4. & d. cap. 15. ad fin. quem omnes sequuntur, tenet hunc text. agere de Summo Pont. qui cum supremam, & liberam habeat rerum Ecclesiæ administrationem, arg. c. 2. in princ. de præbend. lib. 6. & Clem. 1. in fin. vt licet pend. utique potuit propter scandalum omittit, vel differre repetitionem rerum Ecclesiæ, quæ contra iustitiam usurpantur, quemadmodum priuati suarum rerum dominio tenentur ob vitandum scandalum pusillorum aliquando omittit, vel differre repetitionem illarum, quæ iniuste ab aliis detinentur. Sed hic intellectus non satisfacit, refellitur enim, quia quantumcunque Pont. Max. in rebus Ecclesiæ habeat supremam, plenariam, & principalem potestatem, nihilominus tamen illa est dispensatiua tantum, vt prudenter, & fideliter dispense huiusmodi res sibi commissas, non verò dominica, quasi de propriis distribuatur adiuncta priuatorum, vt latè ostendi in *collect. ad d. cap. 2. de præbend.* Nec placet Pontificem in præfenti non scripsisse se non posse, sed nihil velle cum scandalo, quasi si voluerit, possit, nam cum iuxta prædicta teneatur redimere res Ecclesiæ contra iustitiam usurpatas, etiam stante scandalo, non potest nolle, sed tenetur velle cum illo repetere, arg. l. 3. ff. de reg. iuris.

Ex mente igitur Abb. n. 4. & aliorum in præfenti, & S. Anton. *ubi sup.* §. 6. ad fin. Caiet. d. art. 8. versic. in eadem, & Couar. *ubi sup.* vers. 9. Palat. d. loco, pag. 902. dicendum puto text. hunc procedere, vbi Pontifex ex conditione patritiæ res Ecclesiæ iniuste usurpantis, populi, & subditorum, illius qualitate, & valore rerum usurpatarum, tempore, loco, & omnibus aliis circumstantiis secundum prudentiam pensatis, intellexit expedire potius & vtilius Ecclesiæ esse scandalo eminenti desistere, & aliquando patiti, & tacere dum meliora tempora sperantur, quam statim de repetitione agere cum graui scandalo, ex quo maiora mala verosimiliter timebat, quam esset bonum ex repetitione prætentum, præsertim quia cum patritia de qua hic, esset Princeps, neminem in temporalibus recognoscens ex Gloss. magna, & DD. communiter hic, Pontifex illam restituere nolentem cogere non poterat, nisi (vt solent supremi Principes) armis, & bello indicto, quo medio summe periculo scandalo pleno expediebat pro tunc non vti magis, quam cum illo res iniuste usurpatas recuperare, fff 3 arg.

arg. cap. suscepimus, vers. verum, de homicid. Ex quibus iam colliges obiectiones *supra* relatas nobiscum non pugnare, quibus tamen sigillatim non respondeo, ne præter intentum longior fiam.

6 *Nilil cum forali strepitu.*] An liceat, vel expediat viris perfectis in iudicio contendere pro rebus temporalibus, vide gloss. & sanctos Patres super illud 1. ad Cor. 6. *Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos*, & Matth. 5. circa verba illa, *ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tollere, dimitte ei & pallium*, refertur in princ. 1. 4. q. 1. vbi text. opt. in c. 1. explicant Abb. n. 4. & DD. in presenti, D. Th. 2. 2. q. 43. art. ult. ad 4. & latè ad vtramque partem *opus*. 19. c. 15 vbi affirmatiuum, quæ communis est, probat, respondens prædictis auctoritatibus, & aliis, quæ in oppositum adducuntur. Nec aduersatur is text. nam vltra intellectum Innoc. hic, & aliorum, secundum quos Pontifex loquitur ex superabundanti iustitia, quia potuit & quidem iuste cum forali strepitu contra patritiam agere de repetitione rerum Ecclesiæ, responderi potest ex mente Abb. n. 4. & aliorum, Cou. in reg. peccatum, p. 1. in initio, n. 6. vers. 9. textum procedere vbi Pontifex intellexit res Ecclesiæ, de quibus hic futuris temporibus sine lite, vel strepitu iudiciorum posse recuperari, nam in hoc casu iuste facit qui tempus redimit, & in futurum differt, nec statim in iudicio cum contentione recuperat.

7 *Sed illud vos scire credimus*, &c.] Notatur ad hoc quod monitio Romani Pontif. & protestatio interruptit præscriptionem, vt per Couar. in reg. possess. p. 2. §. 12. n. 5.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia si bona fide, & pacificè possideat possessiones per triginta annos absque interruptione proclamationis synodalis, præscriptio tenet.
- 2 Concordantur text. in presenti, & in cap. de quarta infra hoc tit.
- 3 Fides bona si confurgat ex facti ignorantia præsumitur in dubio.

C A P. Sanctorum. III.

2 **E**cclēsia si bona fide, & pacificè possideat possessiones per triginta annos absque interruptione proclamationis synodalis, præscriptio tenet, & bona fiunt Ecclesiæ. Colligunt ex Ordinariis Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Bald. Dec. Panorm. Felin. Martin. Vran. Alexand. de Neuo, Cujac. Viuian. in rationali secundis libri iuris Pontificij, pag. 209. & tom. 4. repet. si per iure Canonico ad secundum librum Decretal. Petr. Paul. Parif. remissivè Ximen. in concord. p. 2. & nouissimè Ioan. de Valboa vbi *scilicet* refertur ab Ant. Aug. collect. 1. De vet. lib. 2. tit. 18. c. 4. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 38. c. 7.

2 Probare videtur hic text. præscriptionem triginta annorum sufficere ad præscribendas res Ecclesiæ contra text. in cap. de quarta, infra hoc tit. requirentem quadraginta annorum præscriptionem. Quare gloss. in cap. 1. 26. quest. 4. intelligit hunc text. non agere de rebus Ecclesiarum, sed de rebus Episcoporum, vel Clericorum patrimonialibus præscribendis, quam glossæ sententiam sequuntur DD. communiter, vt per Abb. & Felin. hic in fine, Roman. sing. 457. Cou.

lib. 1. variat. cap. 4. num. 4. Tiraquell. de præscript. §. i. gloss. 10. in fine, Perez. l. 8. gloss. 1. tit. 1. lib. 1. Ordinar. Nec etiam displicet alius intellectus, quem tangit idem Couar. in reg. possessor, part. 1. §. 2. num. 2. quod scilicet procedat attentio tempore antiquorum Canonum antequam esset inuenta quadragenaria præscriptio contra Ecclesias. Non obstat, quia in super. scriptione text. iste tribuitur Gregorio, cuius tempore constat cognitam, & probatam fuisse quadragenariam præscriptionem contra Ecclesias, cap. volumus, 16. quest. 1. cap. quia indicante, infra hoc tit. quia resp. probabilius videri text. hunc non esse Gregorij, sed Gelasij, quia verba, quæ habentur tom. 2. Concil. inter decreta Alex. III. sub hoc tit. cap. 7. pag. 91. (vbi is text. refertur absque nomine Pontificis) aperte dicunt hanc constitutionem in Concilio editam fuisse, & per illam confirmari leges humanas, quæ contra Ecclesias triennalem præscriptionem statuerunt, id quod nullatenus potest accommodari Gregorio, tum quia in Concilio sub illo celebratis, quæ habentur lib. 4. epist. cap. 88. & iterum lib. 12. in fin. non refertur hæc constitutio, immò nec verbum vllum ea de re habetur, quia tempore Gregorij constat leges humanas, quales erant leges Iustiniani Imperatoris, non triennalem, sed quadragenariam præscriptionem agnouisse, & tamen tempore Gelasij non tantum sacri Canones ex Conc. Calcedonen. sed etiam leges humane, quæ hodie non habentur in Codice Iustiniani, tricennalem præscriptionem addebant contra Ecclesias, cap. Presulum, vers. illud 16. q. 1. d. cap. 13. quest. 2. Nec mirum videri debet super. scriptionem huius cap. viciatam esse, siquidem & text. in cap. vigilanti, infra hoc tit. in vulgatis codicibus tribuitur Alexandro cum sit Clementis Martyris, vt habetur in d. pag. 912. cap. 5. & insuper cap. quia indicante, infra hoc tit. cum sit Gregorij adscribitur Alexandro. Nec etiam obstat quod si Decretalis hæc correctæ est iuxta prædictum intellectum, omnino superfluit, nec debuit à Gregor. I X. redigi in hoc volumine, imò rescari iuxta proœmium huius libri, ibi, *rescatis superfluis*, quia resp. fatendo hunc text. respectu triginta annorum hodie esse correctum, nihilominus tamen adhuc vim habere, & non superfluere, quatenus in principio probat necessariam esse possessionem quietam, & synceram, hoc est, bona fide, & continuam absque interruptione; & rursus dum probat præscriptionem longissimi temporis, qualis est triginta, sed quadraginta annorum, interrupti per clamorionem synodalem sicut per citationem, iuxta l. si ut C. de præscript. 30. aduertunt Imol. Parif. num. 4. & DD. communis hic, & ad hunc effectum retulit Greg. I X. hanc Decretalem.

In gloss. Sincere, ibi, quod præsumitur, &c. Notatur ad hoc quod si bona fides infurgat ex facti ignorantia, præsumitur vtique in dubio, vt per Cou. in reg. possessor, p. 2. §. 8. n. 2. Tiraq. de præscript. p. 1. gloss. 2. fol. 87. Mench. illustr. c. 70. n. 2. Sanch. in præcepta Decalogi, lib. 2. c. 13. n. 43.

S V M M A R I V M.

- 1 Quarta decimarum, & funeralium præscribitur contra Episcopum, si quadraginta annorum spatium non soluitur, & Cathedralis Ecclesia interim non vacavit.
- 2 Episcopo contingit quarta pars prouentuum, & emolumentorum, ac decimarum.
- 3 Obligatio defunctorum quarta mortuorum, vel funeralium appellatur.
- 4 Præscriptio legitima in rebus Ecclesiasticis est quadragenaria.

C A P.

CAP. De quarta. IV.

Alex. III.

Clericus contra Episcopum per spatium quadraginta annorum potest præscribere de quarta decimæ, vel oblationis defunctorum, quæ pertinebant ad Episcopum, dummodo Cathedralis Ecclesia interim non vacet Episcopo qui causam defendat. Item Ecclesia Romana non admittit contra Ecclesiam præscriptionem triginta annorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Henric. Butr. Bald. Panorm. Dec. Bero. Felin. Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Viuian. in ration. secundi libri iuris Pontificij, pag. 252. Alagona in compend. iuris Canonici, pag. 310. & tom. 4. repet. super iure Canon. ad secundum librum Decret. Petr. Paul. Paris. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. nouissime Ioan. de Valboa ubi sup. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 18. c. 6. & est post Conc. Later. sub Alex. III. p. 48. c. 1.

Quarta decima. Notatur ad hoc quod Episcopo contingit quarta pars conventuum, & emolumentorum, nec non decimarum Parochialium sui Episcopatus sine vilo onere fabricæ, vt per Franc. Leo. in thesauro fori Eccles. p. 2. c. 14. n. 28. quem refero ego ipse de officio & potestate Episcopi. p. 3. alleg. 86. n. 34. in med. Prax. Episc. p. 1. verbo decima, §. 10. Soar. de Relig. tom. 1. lib. 1. de diuino cultu, c. 8. n. 9. quæ quidem quarta decima inter iura Episcopalia numeratur, Abb. in c. 1. n. 3. & in c. cum contingat, n. 3. hoc tit. Couar. in cap. officij, in princ. de testam. Non obstat quod plerique canones 10. q. 1. & 10. q. 3. videntur concedere Episcopis tertiam partem, siquidem procedunt attento iure antiquo, secundum quod tertia decimarum dabatur Episcopis cum onere fabricæ, & reparationis Ecclesiarum, quam quia multi negligebant, quarta absque illo onere videtur instituta, quæ præscriptione, vel consuetudine immutari, minui, & augeri potest, secundum omnes hic & in cap. conuenerunt, de officio Ordin. & ita hodie in plerisque locis habent Episcopi tertias decimarum cum onere fabricæ, in aliis verò eadem tertia pars soluitur Ecclesiæ Cathedrali, vel alicui dignitati, id quod constitutum videtur per compositionem in bonorum, & reddituum separatione, vel per consuetudinem.

Oblationis defunctorum, &c.] quæ etiam quarta mortuorum, vt funeralium appellatur, cap. conuenerunt, de officio Ordinarij, Concil. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 13. notat Couar. in d. cap. officij, in princ. In qua sicut præscriptio valet per hunc text. ita & consuetudo attenditur, cap. constitutus, vbi gloss. verbo tertia, de relig. domib. Est alia quarta Episcopalis, scilicet quarta relictorum debita Episcopo ex illis omnibus, quæ Ecclesiis causa pietatis relinquuntur, exceptis nonnullis iure expressis, c. officij, vbi Couar. cap. requisisti, & cap. ult. de test. tradunt Lap. de canon. portione à princ. Petr. de Vbaldis eod. tract. cap. 1. cum segg. Bertachin. de Episcopo lib. 4. p. 4. à num. 5. Hæc autem quarta sicut præscriptione, ita & consuetudine tollitur & immutatur, d. cap. requisisti.

Quadragesima præscriptio; &c.] Notatur ad hoc quod Canonica portio Episcopo, vel Ecclesiæ Parochiali debita quadragesima præscriptione tolli potest, vt per Fr. Lud. Miranda in man. Pralat. tom. 2. quæst. 48. art. 5. concl. 2. quem refero ego ipse de of-

ficio, & potestate Episcopi, p. 2. alleg. 86. num. 39. Notatur etiam ad hoc quod præscriptio legitima in rebus Ecclesiasticis est quadragenaria, vt per Couar. in reg. possessor. p. 2. §. 2. n. 3. versimo, Padil. 12. à n. 45. C. de seruic. Bernard. reg. 220 & 221. Moneta de decimis, q. 9. n. 54. Molin. de Instit. tract. 2. disp. 72. à n. 1. Lessi. eod. tract. lib. 2. c. 6. dub. 8. n. 251. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 12. Quod procedit in rebus Hospitalium, & priorum locorum, qui instituuntur in pauperum vtilitatem, Tiraq. de pia causa, priuileg. 139. Couar. in reg. possessor. p. 2. §. 2. n. 3. Valasc. conf. 105. n. 4. Molin. d. disp. 72. n. 3. & etiam contra priuatum, qui cum Ecclesia communem habet rem aliquam indiuisibilem, Bald. de præscript. 1. p. 5. n. 35. Ioan. Andr. n. c. 1. de iure patron. lib. 6. communis, vt per Abb. n. 19. Paris. 17. in præsent. per text. in l. si communem, ff. quemadmodum seruus, & gl. ult. receptam in d. c. 1. Et etiam in præscribendo fundo in dotem Ecclesiæ, iuxta cap. sicut, vbi gloss. de consecrat. Eccles. id quod satis probat c. ad aures, inf. hoc tit. ibi, omnem præsentem, vbi in specie notat Felin. & Paris. in princ. post Nouellum Balb. de præscript. 1. p. 5. n. 11. Paris. conf. 27. n. 9. lib. 1. Id ipsum tandem procedit in Ecclesiæ, quæ successit priuato, cuius res immobilis præscribi ceperat, siquidem respectu temporis residui, quod deficit ad præscriptionem complendam, potitur Ecclesiæ pro rata suo priuilegio 40. annorum, ex Bart. Bald. Ias. n. 36. & communi in auth. quas actiones C. de sacr. Eccles. Abb. conf. 1. 4. n. 2. lib. 2. & in præsent. n. 20. vbi etiam Paris. n. 18. Balb. ubi sup. n. 33. per text. quem prædicti expendunt, in auth. quod si, C. de longi temp. præscript. & reg. l. si quis 6 ff. de iure fisci, contra gloss. magnam in fine, in d. auth. quas actiones, communiter reprobata, ex Iason. licet sequatur Mench. de success. creat. §. 10. n. 41. ad med.

In gloss. Quadragesima ibi, hodie verò iure communi sola 40. annorum præscriptio currit contra Ecclesiam, nulla distinctione facta inter Ecclesias, & Monasteria. Recepta est secundum Couar. in d. reg. possessor. p. 2. §. 2. n. 3.

SUMMARIVM.

- 1 Possessor male fidei non præscribit.
- 2 Insigne dicitur à Couar. text. in præsent.
- 3 Præscriptio an contra ignorantem currat.
- 4 Præscriptio iuxta leges humanas perfecta, etiam in animæ iudicio præscribentem defendit, quamvis ipse post completam præscriptionem habeat scientiam rei alienæ.

CAP. Vigilanti. V.

Possessor male fidei nunquam præscribit de iure Canonico, & præscriptio fuit introducta contra desides, & contemptores. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Butr. Bald. Panorm. Henric. Dec. Felin. Guid. Papæ, Mantua, Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cened. collect. 50. Cujac. Viuian. in rationali 2. libri iuris Pontificij, pag. 253. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 310. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 18. c. 7. & est post Conc. Lateran. sub Alex. III. p. 36. c. 5.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Balb. de præscript. 2. p. 5. princ. q. 1. & q. 13. num. 99. & p. 38. c. 13. ex num. 1. Couar. in reg. possessor. part. 2. §. 2. num. 3.

FFF 4 vbi

vbi de materia huius text. & §. 11. ex n. 3. & alij citati ad cap. ultim. hoc tit. & ad regul. possessor. de regul. iuris. lib. 6.

³ Tam in rebus cognitis, quam latentibus, &c.] Ergo præscriptio contra ignorantem currit, de quo, & an restitutio ei sit concedenda, vide Tiraq. de retract. tit. §. 35. gloss. 4. n. 36.

⁴ In gloss. Nouerit, 2. ibi, sed pone, quod post completam præscriptionem, &c. Nota, quod præscriptio iuxta leges humanas perfecta etiam in animæ iudicio præscribentem defendit, quamvis ipse post completam præscriptionem habeat scientiam rei alienæ, de quo vide Couar. in d. reg. possessor. p. 3. §. 2. à princ. Tiraq. de præscript. §. 1. gloss. 2. n. 13. & in tract. cessante causa, limit. 1. 2. à n. 19. Petr. Magdalen. de numero testium in testam. p. 3. c. 3. n. 134. Steph. Gaeta in rep. ad l. i. n. 30. q. 1. §. 5. n. 411. in princ. Mench. illustr. lib. 2. c. 74. Sot. lib. 4. de iustit. q. 5. art. 4. Boër. decis. 211. ex n. 1. Sarmien. lib. 2. select. c. 10. Menoch. remed. 16. recap. n. 17. Mexia in tract. rassa panis concl. 1. n. 133. vers. quo fit. Spin. in speculo testam. gloss. 3. principal. n. 70. Guttier. præst. lib. 2. quest. 1. à n. 24. Perez tit. 2. lib. 5. Ordinam. pag. 140. & lib. 8. pag. 303. super plures quos citat Cened. ad Decret. collect. 50. n. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia vna in parochia alterius quadraginta annorum spatio decimas præscribit, & n. 2.
- 3 Ecclesia contra Ecclesiam præscribit annis 40.
- 4 Officium iudicis an sit implorandum ad restitutionem, ostenditur.

CAP. Ad aures. VI.

¹ Ecclesia vna si possidet decimas in alterius Parochia per quadraginta annos, iam præscriptit, & melior est conditio possidentis, & excludit omnem actionem alterius Ecclesiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Bald. Panorm. Henric. Butr. Host. Guid. Papæ, Felin. Dec. Anchar. Mantua, Martin. Vran. Alex. de Neut. Cujac. Viu. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 254. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 610. & tom. 4. repet. in iure Canonico ad librum secundum Decretalium, Petr. Paul. Parif. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. & nouissimè Ioan. de Valboa vbi supra refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 18. c. 9.

² Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt, Rebuff. in tract. de decimis, q. 13. n. 6. Abb. cons. 94. n. 2. vol. 1. Couar. lib. 1. variar. c. 17. n. 7. Moneta de decimis cap. 5. n. 105.

³ Quas vna earum in alterius, &c.] Ergo Ecclesia contra Ecclesiam præscribit annis 40. vt per DD. in auth. quas actiones, vbi gloss. Cod. de sacros. Eccles. Balb. de præscript. 1. p. 3. num. 4. Couar. in reg. possessor. part. 2. §. 1. num. 3. Tiraq. de pia causa, priuileg. 26. vers. contrarium, Sord. de aliment. tit. 8. priuileg. 61. num. 13. Mascard. de probat. concl. 1213. num. 4. Pute. decis. 252. num. 3. lib. 3. Rota apud Farin. decis. 208. num. 1. v. 1. recent. & num. 6. quod in præscriptione contra Ecclesiam requiritur bona fides, siue priuatus, siue alia Ecclesia præscribat, & citat Balb. de præscript. 2. p. 3. princ. §. 6. n. 9. Non obstat quod Ecclesia contra quam præscribitur, non potest vt priuilegio quadragenaria præscriptionis contra Ecclesiam præscribentem æquè priuilegiatam, imo conuallato hinc

inde priuilegio standum videtur iuri communi, de quo in l. 1. ff. de usucap. transf. iuxta reg. l. assiduis vers. duabus, C. qui pot. in pign. l. sed & milites, ff. de excus. iur. cum aliis, de quibus per Tiraq. de pia causa priuileg. 26. vers. sed quod primo, resp. enim secundum communem reg. d. vers. duabus, procedere tantum vbi uterque priuilegiatus in specie concurret in actu & exercitio sui priuilegij; in proposito autem non datur huiusmodi concursus, sed sola Ecclesia contra quam præscribitur, priuilegiata est, & in specie agit de usu & exercitio sui priuilegij circa quadragenariam præscriptionem, Ecclesia verò præscribens, licet aliàs in genere priuilegiata existat, vt nonnisi quadragenariam præscriptionem patiatur, nihilominus tamen dummodo contra alium præscribat, non exerceat suum priuilegium, nec vllum iure concessum est Ecclesiæ præscribenti, sed ei soli contra quam præscribitur, ac subinde merito hæc contra illam priuilegio vti potest, quia, propriè loquendo, cum non concurrant priuilegia in specie, non concurrunt duo priuilegiati, sed ille solus priuilegiatus dicitur, qui priuilegium ad actum reducit, iuxta l. vlt. ff. ex quibus causis maior. l. verum 12 §. vlt. ff. de minorib. cap. auditis, de integ. restit. Bart. n. 3. & omnes in d. auth. quas actiones, Abb. n. 3. & alij in præsent. communis, vt per Felin. num. 29. Parif. num. 114. in cap. in præsentia de probat. Tiraq. vbi supra vers. contrarium. Quamvis contradicant Dec. in d. cap. in præsentia à num. 41. & in auth. qui rem n. 11 ad med. C. de sacros. Eccles. Gom. in §. rursus, n. 27. Iustit. de actionib. per text. quem expendunt in auth. de sanctiss. Episcop. §. sed hoc præsent. ad fin. re-tenta communi multipliciter respondent Parif. n. 114. & ibi Beron. n. 456. Couar. d. n. 4. Costa in cap. si pater, p. 1. verbo, si absque n. 2.

Prorsus excludit.] Ergo ipso iure iuxta resoluta per Tiraq. in l. si vnam, verbo, reuertatur, n. 71. & per Boër. decis. 344. num. 4. & ita probat hic text. actiones per longi temporis præscriptionem extingui ipso iure, vt voluerunt multi quos referunt Fulgos. Bald. & Angel. num. 5. & sequitur Bart. in l. omnes, C. de præscript. 30. idem Bart. in l. vlt. §. vlt. ff. rem ratam hab. & satis intendunt plures relati à Padil. in l. cum quis num. 19. C. de iuris & facti ignor. resoluentes obligationem, vel actionem civilem prorsus tolli per præscriptionem. An autem ad restitutionem officium iudicis sit implorandum, vide eundem Tiraquel. de retract. tit. 1. §. 35. gl. 4. n. 40. Balb. de præscript. q. 1. principal. q. 1. n. 25.

In alterius parochia.] Idest, in tertia extranea, & diuersa à litigantibus, iuxta quem sensum admittitur hic præscriptio absque titulo, quia ius commune contrarium Ecclesiæ præscribenti decimas in aliena parochia non erat pro Ecclesia aduersaria cum quilibet agebatur, in cuius parochia decima non existebat, & ita expenditur vs text. pro opinione gloss. magna vers. interdum ius commune vetat, in cap. 1. hoc tit. lib. 1. Sed retinenda est opposita sententia, quam tenent Abb. in cap. si diligens, num. 35. vbi Henric. num. 10. ad fin. Felin. num. 2. vers. amplia secundò, hoc tit. Franc. in d. cap. 1. num. 7. dicit communem Cou. lib. 1. variar. cap. 17. n. 6. Non obstat text. in præsent. nam reiecta opinione illorum, qui putant hunc text. procedere iure antiquo ante d. cap. 1. vt intendunt gl. 2. in præsent. gloss. vltim. in fine, & in d. cap. si diligenti, & cap. dudum, & decim. longè verius est (quicquid contra sentiat gloss. 1. in fine in reg. possessor.) in specie huius text. Pontificem, licet nullum verbum de titulo adiecerit, sicut neque de bona fide, quia non de his, sed de solo tempore dubitabatur, nihilominus supposuisset tam titulum, quam bonam fidem fecundum

dum iuris regulas necessarias, & ita cum dicit *quædragenerariam præscriptionem*, &c. intellexit legitimam & secundum ius, in qua nihil deficit de necessariis, cuiusmodi sunt bona fides indistincte, *cap. ult. ff. hoc tit.* & titulum iuxta *cap. diligenti*, & d. c. 1. ubi ius commune contrarium est præscribenti, propterea erat hic, atque ita intellexit Host. quem sequitur Bellam. *big.* referens ita placere Ioan. Andr. & Lignano, probat Rebuff. *de decimis*, q. 13. n. 81. Pro quibus facit, quia longè verius est text. hunc agere de decimis, quæ non in tertia, sed in alterius ex duabus litigantibus parochia consistebant, ut significant verba text. qui non dicit, quos una earum in alia, sed *quos una earum in parochia alterius*, scilicet ex illis duabus, ut est de natura dictionis, *alterius*, quæ proprius & frequentius dicitur de duobus, ac subinde cum in commune contrarium præscribenti esset pro aduersario, proculdubio necessarius fuit titulus etiam iuxta opinionem dictæ glossæ magnæ. Nec itidem aduersatur *cap. ad decimas*, vers. *quia*, & *vers. ultim. de restitu. spoliat.* lib. 6. ubi non tantum expenditur ius commune esse contrarium Canonice spoliatis restitutionem petentibus, verum etiam facere pro spoliante, in cuius parochia decimæ consuebant, & ita duo illa copulatiue requiruntur, ut intellexit gloss. magna in d. c. 1. gloss. 3. in d. c. ad decimas, & est communis intellectus, ut per Couar. *var. lib. 1. c. 17. n. 7* post Nauar. in *cap. accepta*, oppos. 10. n. 21. *de rescript.* Rebuff. d. q. 13. n. 83. Mench. *illustr. c. 86. n. 8* vers. *quartus decimus*. Quo retento communi intellectu resp. in proposito longam esse differentiam inter restitutionem, de qua in d. c. ad decimas, & præscriptionem, de qua in d. cap. 1. nam cum illic agatur de restitutione spoliati, quæ secundum iuris communis regulas ante omnia facienda est in fauorem spoliati, & in odium spoliatoris, c. 1. *de restitu. spoliat.* cum vulgaribus, merito ut contra huiusmodi regulas denegetur, vel saltem retardetur restitutio, attenditur, & requiritur quoddam ius commune contrarium spoliato sit pro spoliatore, quia cum sic & illius fauor, & istius odium maximè minuitur, reg. d. c. 1. iustissime temperatur; contra verò in præscriptione de qua in d. c. 1. non agitur de fauore aduersarii, sed de onere, & gravamine præscribentis, & tota ratio ob quam titulus necessarius est, fundatur in eo quod ius commune & præsumptio sit contra præscribentem, ut habet d. c. 1. ac subinde cum ius illud, vel præsumptio non sit pro aduersario, titulus merito requiritur.

S V M M A R I V M.

- 1 Laici cum non possint spiritualia possidere ut decimas, ergo & per consequens non præscribere.
- 2 Laicus præscriptione nulla etiam immemorabili potest ius acquirere percipiendis decimis, & procedit in omnibus decimis quocunque titulo etiam temporalis à laico percipiendus, ut n. 3.
- 3 Ratio decisionis assignatur.
- 4 Laicus ex allegatione privilegij Summi Pont. si in illius probatione ostendat possessionem temporis immemorabilis cum fama privilegij haberi à summo Pontifice, vel ab inferioribus Prelatis ante Concil. Lateran. potest acquirere ius percipiendi decimas.
- 5 Decimas, quæ iussu, & ex legitima concessione à laicis obtinentur, an possit laicus contra laicum præscribere, ostenditur.
- 6 Laicus spoliatus iure percipiendi decimas an sit ante omnia restituendus, ostenditur.
- 7 Præscriptio non datur sine possessione.

8 *Laicus an possit præscribere in spoliatis, ostenditur, & n. 9.*

CAP. Causam, quæ. VII.

Laici cum non possint spiritualia possidere, ut decimas, nec possunt illas præscribere, aut ab Episcopo eis concedi. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Burr. Henric. Bald. Panorm. Felin. Dec. Guid. Papæ, Martin. Vran. Alex. de Neugo, Cujac. Viuian. in *rationali secundæ libri iuris Pontif.* pag. 254. Alagona in *compend. iuris Canon.* pag. 310. & tom 4. repet. in iure Canonico ad secundum Decret. librum, Petr. Paul. Paris. remissive Ximen. in *concord. p. 1.* & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 18 c. 10.

Collige ex text. nulla præscriptione etiam immemorabili posse laicum ius acquirere percipiendi decimas, ut per Cassan. in *consuet. Burgundie*, rub. 1. s. 2. fol. 26. Balb. *de præscript.* 1. p. 4. principalis, q. 7. n. 5. & 1. p. 5. à n. 56. Couar. lib. 1. var. c. 17. n. 5. vers. *quarto*, Rebuff. *de decimis* q. 13. à n. 67. Peregr. *conf.* 74. vol. 1. Ioseph. Ludou. *Perusina decis.* 106. n. 8. & 9. Anastas. Germon. *de sacrorum immunitatibus*, lib. 3. c. 19. à n. 50. Guttier. *pract. lib. 1. q. 15. à m.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 7. c. 36. q. 11.* Gilchen. *de præscript.* p. 3. c. 8 à n. 16. Soar. *de Relig. lib. 1. de decimis*, c. 27. n. 3. Camil. Borrel. in *summa omnium decis.* tit. 19. à n. 49. & *conf.* 20. cent. 1. Monet. *de decimis*, c. 5. à n. 114. Valasc. *de iure emphyt.* *quest.* 17. num. 15. Peregrin. *de iure fisci*, lib. 6. tit. 8. num. 18.

Ratio decisionis ea communiter solet assignari, quia ius decimandi est spirituale dependens à Sacramentorum administratione, cuius laici omnino etiam ex Summi Pontif. dispensatione sunt incapaces. Verum huiusmodi ratio, licet rectè concludat in iure decimandi spirituali dependente ab administratione Sacramentorum, adæquata tamen non est, nec applicari potest decisioni huius text. qui in sua generalitate comprehendit etiam decimas titulo temporali percipiendas; imò de his præcipue agere videtur, quia credibile non est nobilem virum, de quo hic, cum esset laicus, prætereire voluisse ius spirituale percipiendi decimas, cuius ex ipsa lege diuina incapax esse noscitur, nec Pontificiam legem eam decidere adeò indubitabilem, contra reg. text. in l. quod Labeo, iuncta gloss. 1. ff. *de Carboniano edito*, cum similibus, de quibus adducti ab Alph. collect. 8. Ex quibus hæc videtur communis resolutio, quod procedat text. hic in omnibus decimis quocunque titulo etiam temporalis à laico percipiendis, ut multis argumentis ex professo comprobant Bero. *conf.* 21. à n. 18. Couar. & alij, quos refert Guttier. *pract. lib. 1. q. 16. in princ.* & omnes alij, quos plene adducit Gilchen. d. c. 8. n. 17. & ita omnes sentire affirmat, & sequitur Soar. d. cap. 17. num. 1. ex ratione confirmantes quia Lateranen. Concil. iuxta communem sententiam simpliciter, & directe prohibet, ne decimæ laicis quocunque titulo concedantur à Prelatis inferioribus in feudum, vel alio titulo temporalis: ubi autem lex simpliciter aliquid alienare, vel acquirere prohibet, prohibita etiam præscriptio censetur iuxta vulgarem allegationem text. in l. ubi lex. ff. *de v. n. cap.* quæ licet parum probet, quia non de prohibitione alienationis, sed de prohibitione vlucapionis loquitur, ut ex litera constat, & bene considerat Pinel. in *amb. nisi*, n. 28. C. *de bonis maternis*, efficaciter

ter tamen probatur ex text. in l. si fundus, ff. de fund. do-
torali, & ex text. capituli in l. alienationum, 28. in princ.
ff. verbor. signif. cum multis aliis congestis à Gabriele
lib. 5. commun. tit. de præscript. concl. 1. 3. à princ. & Balb. 5.
p. 5. q. 4. n. 33. D. Barbo. in l. 1. p. 5. n. 83. ff. solut. matrim.
& hanc fuisse mentem Doctorum communiter,
quod reg. huius text. quæ dum negat laicos decimas
præscribere posse, procedat etiam in decimis titulo
temporalis percipiendis, & ex eo manifestius ostenditur,
quia eam regulam limitant, ut non procedat
quoad decimas; quas verè, vel præsumptiue constat
obtentas esse ante Lateran. vel si agatur de præscri-
bente contra Laicum, qui ante Lateran. acquisierat,
ut ex aliis resoluit Couar. d. n. 5. vers. sed si dubitetur,
latè Guttier. d. c. 16. vers. his tamen non obstantibus, &
multis adductis Gilchen. num. 19. Soar. n. 4. proximè
citatis locis, quia cum eo tempore à Prælati inferioribus
in feudum laicis dari potuisse constent, ces-
sat prohibitio legis, ex qua possessio, vel præscriptio
ipsa potuit impediri, nihilque repugnat quod ea,
quæ ab inferioribus Prælati in feudum obtineri po-
tuerant, præscriptione etiam acquiri valeant, inxta
vulgarem æquiparationem præscriptionis, & privi-
legij, de qua in cap. super quibusdam, vers. præerea, de
verbor. significat. cum aliis, de quibus Balb. l. 1. part. 5.
principalis, n. 53. & plenè Gabr. d. tit. de præscript.
concl. 1.

4. Intellige principalem conclusionem, dum habet
laicos nulla præscriptione, etiam immemoriali, de-
cimas acquirere posse ut procedat si præscriptio alle-
getur, ut talis propter defectum possessionis, quæ de-
bet esse civilis, idest, iusta & probata à lege, quoad
omnes civiles effectus, & in materia, de qua agi-
mus, non est legibus simpliciter approbata, sed po-
tius damnata, ut colligitur ex hoc text. Verum si pri-
uilegium Summi Pontif. allegetur, quod solum in hac
materia sufficit, & ad eius probationem tempus im-
memoriale fuerit ostensum, tunc præsumptione iu-
ris probato immemoriali tempore, probatur titulus
privilegij allegatus, cum enim decimæ titulo tem-
porali ex concessione Pont. laico acquiri possint, ius-
tissime præsumendum est quod si tot annorum in-
teruallo nemo ipsi questionem movit, iustum ini-
tium habuit possessio, ut per text. in d. cap. super qui-
busdam, & l. 3. §. duæ aquæ, ff. de aqua quotidiana,
multaque alia, explicant Gabriel. d. concl. 1. à n. 44. late
Malcad. de probat. concl. 137. à n. 17. Card. Tusch. tom. 6.
lit. F. concl. 550 à n. 4. Ex quibus ad nostrum casum de
laico decimas præscribente, ut succumbere debeat,
si immemoriale tempus in vim præscriptionis allega-
verit, & tamen tuendus, si in sua possessione privile-
gium Romani Pontif. alleget, & in probationem
ostendat possessionem temporis immemorialis, do-
cent post alios à se relatos Couar. d. vers. sed si dubite-
tur. Menoch. de præsumpt. 86. num. 4. Guttier. d. c. 14. n. 2.
Mench. illustrum. cap. 39. num. 7. Gilchen. d. cap. 8.
num. 23. Malcard. d. concl. 1377. num. 32. Soar. d. cap. 27.
num. 4. In quo tamen adverte, quod communiter re-
quiritur ultra tempus immemoriale, quod probetur
fama privilegij habiti à Romano Pont. vel inferiori-
bus Prælati ante Concil. Lateranens. ex Bero.
conf. 21. num. 15. & Rebuff. d. quæst. 13. n. 69. Menoch.
d. præsumpt. 86. num. 5. quamvis ab illis recedant Cou.
Gilchen. & Soar. proximè citatis locis. Vnde acce-
dente fama privilegij, seu feudi obtenti ante Conc.
Lateranens. immemoriali præscriptione allegata lai-
cum tutum esse tenuit Rota Pampilonen. decima, n. 8.
Mortij. 1613. coram Reuerend. D. meo Coccino, &
in Toletana decimarum, 4. Decemb. 1615. coram bona
memor. Dunozetto, cum aliis relatis in addit. ad Mo-

nam de decimis, c. 5. n. 18. in noua edit. vbi ex eadem
Toletana decimarum, & alia Valentina decimarum 21. In-
nij 1613. coram Card. Canalerio, tenet solam imme-
morabilem præscriptionem suffragari personæ Eccle-
siasticæ ad acquirendum ius decimandi.

An autem decimas, quæ iustè, & ex legitima con-
cessione à laicis obtinentur, possit laicus contra lai-
cum præscribere, quæstio est non contemnenda, in
qua affirmatiua pars vera est, quia per illam legiti-
mam concessionem laici patrimonium, & quodam-
modo profanæ, & laicales efficiuntur, ex generali
reg. text. in l. Paulus, alias per procuratorem, ff. de acqui-
renda hereditate, c. 1. §. verum, de inuepatron. in 6. cum
similibus, quibus probatur mutata personæ possi-
dentis conditione, mutari etiam ipsorum bonorum
conditionem; quare ita tenent Felin. hic num. 4. &
post Cassan. Balb. & alios, Mench. d. cap. 89. num. 3.
Valasc. de iure emphyt. quæst. 17. num. 15. & esse com-
munem testatur, & sequitur Guttier. d. cap. 15. num. 7.
qui omnes post Felin. intelligunt procedere in deci-
mis, quæ titulo perpetuo feudi, vel simili sunt penes
laicos; non ita si ad tempus ei fuerint concessæ, at-
que ita respectu solius iuris ad laicos spectantis,
non verò, ut aliquo modo cedat in Ecclesiæ præi-
udicium.

Quæstio tamen est difficilis, an laicus spoliatus
iure percipiendi decimas, sit ante omnia restitu-
endus; in qua DD. communiter sub distinctionis fœ-
dere sic decidere solent, aut enim laicus restituti-
onem petit aduersus Ecclesiam Parochialem, ad quam
de iure communi tales decimæ pertinent, iuxta reg.
cap. ultimas de parochiis, aut aduersus laicum, vel Ec-
clesiam, ad quam de iure communi non pertinent: in
primo casu resolunt denegandam esse restitutionem
laico spoliato ab Ecclesia Parochiali iure decimandi,
si non probauerit Summi Pont. concessionem: in se-
cundo verò casu resolunt laicum spoliatum ante
omnia restitui debere; pro ratione differentie con-
siderantes, quia in priori casu ius commune, & eius
præsumptio est contra laicum spoliatum, & assistit
Ecclesiæ spoliantis, & consequenter denegari debet
restitutio, iuxta reg. text. in cap. ad decimas, de restitu-
tione spoliati. lib. 6. in secundo verò, cum spoliati non assi-
stat, quamvis spoliatus resistat, applicari non potest
reg. illius text. sed reducitur ad rigorem iuris, de
quo in c. in literis, de restitu. spoliati. atque ita post Butr.
& alios distinguunt Couar. lib. 1. variat. cap. 17. num. 6.
Monet. de decimis, cap. 5. n. 82. Mench. d. cap. 89. num. 4.
Guttier. canonic. lib. 1. cap. 21. n. 74. cum segg. late dispu-
tans à n. 72. ultra ea quæ tradunt Corral. lib. 2. miscel-
laneorum, cap. 2. à num. 4. Couar. de sponsal. part. 2. cap. 7.
§. 5. num. 10. Menoch. remed. 1. recuper. n. 366. ex qui-
bus constat communem esse resolutionem, & intel-
lectum text. in dist. cap. ad decimas, quod procedat
duobus illis concurrentibus copulatiue, quod scilicet
ius commune assistat spoliati, & in simul spoliato
resistat.

Detineri non possint.] Vulgò notatur ad hoc quod
qui non potest rem aliquam possidere, nequit ean-
dem præscribere, & sine possessione non datur præ-
scriptio, ut in l. sine possessione, ff. de usucapion. reg. sine
possessione, de reg. iuris, lib. 6. & ratio est, quia possessio
est de substantia cuiuscunque præscriptionis, quippe
quæ sine illa nec sustineri, nec considerari, nec defini-
niri, aut dominari possit præscriptio, ut patet ex
l. 3. ff. de usucap. & obseruant Alciat. in l. quæque,
num. 62. C. finium regund. & in rub. hoc tit. n. 19. Ferrer.
d. l. 3. num. 18. sic merito sine possessione præscriptio-
nem contingere non posse dicit Iurecons. in d. l. sine
possessione, ut ita significaret nec incipere, nec pro-
gredi;

gredi, nec perfici posse, isthæ enim omnia includuntur sub verbo, *deinere*, adiecta negatione, idem intendit Pontifex in d. reg. & in cap. 3. in fine, de probat.

8 Quia cum laici, &c.] Arg. huius text. putat Archid. in cap. hortatur, 71. dist. laicos non posse præscribere iuspatronatus, quia cum annexum sit spiritualibus antecedenter, dum ex auctoritate Ecclesiæ erigitur in ordine ad constituendos ministros spiritualis officij, cap. quanto, de iudic. c. de iure, de iurepatr. resoluit D. Thom. 2. 2. q. 100. arr. 4. utique sicut propter illam annexionem non venditur sine crimine simoniæ, d. cap. de iure, nec à laico iudice discutitur, d. c. quant. 1. sic nec à laico possideri præscribi potest, quemadmodum in decimis probat is text. & in iure eligendi, quod ad similitudinem iuspatronatus spiritualibus annexum est, probat cap. Messana, & c. sacrosancta, de elect. sequitur eandem sententiam Abb. hic n. 4. & in querelam, n. 7. de electione, & alij, ut per Felin. in presenti, n. 7. & per Roch. de iurepatr. verbo ipse, vel is, à num. 81. & per Bald. de præscript. 1. p. 5. n. 71. in princ.

9 Contrariam nihilominus sententiam, imo iuspatronatus, sicut à laicis possidetur, cap. consultationibus, de iurepatr. ita ab eisdem præscribi posse latè defendit Ioan. Andr. in d. reg. qua alicui gratiosè, de reg. iuris lib. 6. ubi expendit d. cap. querelam, & cap. generali 13. de elect. in sexto, ibi, fundatione, vel antiqua consuetudine, & testatur Nicolaum Quartum Pont. Max. ita indicasse, sequuntur DD. communiter, & praxis observat, ut per Abb. in d. c. querelam, & alios relatos à Felin. Rocho, & Balb. dictis locis, Couar. in reg. possessor, part. 2. §. 10. à num. 2. Roland. conf. 47. num. 32. lib. 1. quæ quidem sententia satis defenditur, & magis recepta est, quia cum laici mero iure possidere valeant iuspatronatus, ne vlla lege prohibeantur præscribere, utique si reliqua concurrant verè præscribent. Nec aduerfatur fundamentum Archid. & sequacium, non enim sequitur, iuspatronatus uti annexum spiritualibus absque simonia non venditur, & causa iuspatronatus non seculari sed Ecclesiastico tantum iudicio definitur; ergo laici sunt incapaces possidendi iuspatronatus; etenim matrimonium, & reliqua Ecclesiæ Sacramenta sunt spiritualia, quæ absque simonia vendi non possunt, & iudicio tantum Ecclesiastico definiuntur, & tamen laici capaces sunt possidendi, licet iudicare nequeant, quia iudicare est de iis, quæ referuntur potestati, & personis Ecclesiasticis referuntur in d. cap. 2. & d. cap. quanto, cum vulgaribus. Sic sanè nihil concludit similitudo iuris decimandi, & iuris eligendi, quia ius decimandi officio spirituali administrandi Sacramenta, eligendi verò personis Ecclesiasticis in Collegio degentibus referuntur, d. cap. Missana.

10 Nobilem virum.] Licet in proposito is nobilis reus, & laicus conveniatur apud iudicem Ecclesiasticum, non inde sequitur agi de iure decimandi spirituali, ut communis hic existimat: tum quia causa decimandi (etiam extra ius decimandi) in plerisque articulis contra laicos pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, iuxta glossam summam 11. q. 3. gloss. 3. in cap. ex tenore, de foro competent. DD. per text. ibi, cap. pervenit, & passim in tit. de decimis, & in Clem. 1. de iudic. Rebuff. de decim. q. 10. Couar. pract. cap. 3. num. 2. tum etiam, quia, ut patet ex superscriptione huius text. causa hæc contra laicum agitur in civitate Parmensi, quæ tunc temporis subiecta in temporalibus erat, & de patrimonio Ecclesiæ, & ex iis, quæ tradunt DD. ubi Felin. in cap. si diligenti, in princ. hoc tit. de subinde etiam contra laicum competens est Pontifex

Max. ut causam merè temporalem per se, vel per alium decidere possit.

S V M M A R I V M.

- 1 Præscriptio sola quadraginta annorum admittitur contra Ecclesiam, & si contra talem præscriptionem opponatur interruptio, uterque probabit, & n. 2.
- 3 Ecclesia ut contra aliam Ecclesiam præscribat requiritur tempus 40. annorum.
- 4 Subiectio Ecclesiæ Parochialis non inducit minori spatio 40. annorum.
- 5 Canones de quibus loquitur hic text. qui sint, referunt, & n. 6. & 7.
- 8 Præscriptio quadragenaria requiritur in rebus, quæ principaliter, non in his, quæ secundario pertinent ad Ecclesiam; & in his quæ sunt Ecclesiæ quoad verum & proprium dominium, ut n. 9. & in rebus immobilibus, ut n. 10.
- 11 Præscriptio quadragenaria non requiritur in rebus Ecclesiæ mobilibus.
- 12 Interruptio non datur in præscriptione immemoriali.
- 13 Interruptio quibus modis fiat, ostenditur.

CAP. Illud. VIII.

Præscriptio sola quadraginta annorum admittitur contra Ecclesiam, & si contra talem præscriptionem opponatur interruptio, ab utraque parte testes sunt recipiendi; & si probabitur interruptio, præscriptio non tenebit. Colligunt ex Ordin. Abb. anteq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Henric. Anchar. Butt. Felin. Bald. Panorm. Guid. Papæ, Martin. Vran. Alex. de Neno, Cujac. Viuian. in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 255. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 310. & tom. 4. repet. super iure Canonico ad secundum librum, Decretalium, Petr. Paul. Paris. remissimè Ximen. in concord. part. 1. & 2. & novissimè Ioan. de Valboa ubi supra, refertur ab Anton. Augustin. collect. Decretal. lib. 2. tit. 17. cap. 1.

Probat hic text. quadragenariam præscriptionem in rebus Ecclesiasticis hodie necessariam esse, & quod vide DD. relatos ad cap. de quarta, num. 4. sup. hoc tit. Vnde ad hoc, ut Ecclesia contra aliam Ecclesiam præscribat, requiritur tempus quadraginta annorum, Pute. decif. 252. num. 3. lib. 3. Rot. in una Lucana bonorum, 11. Decembr. 1609. coram Card. de Marquemonte, relata per Farin. decif. 308. n. 1. p. 1. recent. ubi n. 6. quod præscriptio contra Ecclesiam requirit bonam fidem, & quod non sufficit quem non esse bonam, nec malè fidei. Et quod subiectio Ecclesiæ Parochialis alteri Ecclesiæ Parochiali non inducit minori spatio 40. annorum, ead. Rot. apud eund. decif. 19. p. 2. recent.

Quidam Canones.] Verba hæc ex omnium sententia referuntur ad Canones, de quibus in cap. 1. & 2. & cap. sicut cum, seqq. & c. si Sacerdotes 16. q. 3. c. 1. n. 13. q. 2. & ita probat hic text. Canones illos, qui olim contra Ecclesiasticæ triennale præscriptionem admittiebant, iam hodie non procedere, sed abrogari iure noniori, quo sola quadragenaria præscriptio admittitur, id quod passim recipiunt omnes tam in dictis Canon. quam hic, & in cap. 3. ubi Paris. num. 1. & in cap. de quarta, ubi Paris. num. 3. hoc tit. gloss. & communis in c. 1. n. 16. q. 4. Couar. in reg. possessor. p. 2. §. 1. n. 1. & 2. ubi reponit veram litteram, & intelligentiā d. c. sicut, cum seq. quæ in vulgaris Codicib. corruptè leguntur. Verum

Verum hæc communis explicatio, quamvis bene conveniat, cap. 1. & 12. c. placuit 16. q. 3. & cap. 1. n. 13. q. 2. quæ olim antiquissimis temporibus emanarunt à Concil. Chalcedonen. celebrato prope annum Domini 460. & à Gelasio I. qui vixit prope annum 500. ut constat ex historiis, & colligitur ex post quingentis, 16. q. 3. nihilominus tamen non convenit textui in cap. sicur, & in d. cap. seqq. editis in Conc. Toletan. nec etiam d. cap. si Sacerdotes, in Toletano IX. Constat enim ex chronicis, & historiis Conc. Toletanum IV. fuisse celebratum sub Honorio I. circa annum Domini 630. & Toletanum IX. sub Martino I. circa annum 650. quo tempore iam erat cognita, & sola contra Ecclesiam recepta præscriptio 40. annorum, quam in dicta authent. hæc constitutio, & in auth. Ecclesiasticis rit. §. pro temporalib. novè induxerat Iustin. qui imperavit prope annum 330. Et eandem præceperat S. Greg. I. qui præfuit Ecclesiæ circa annum 590. in c. volumus, 16. q. 4. quo desumitur ex eod. S. Greg. lib. 1. epist. 9. & in cap. quia indicante, hoc rit. quod falso tribuitur Alexand. III. cum verè sit Gregorij I. ut refertur tom. 2. Conciliorum, pag. 912. cap. 6. & constat ex eod. D. Greg. lib. 6. epist. 36. ubi verba illius cap. originali-ter referuntur.

Retenta tamen communi explicatione difficultas resolui potest fatendo huiusmodi præscriptionem quadragenariam in reb. Ecclesiarum multò ante prædicta Concilia Toletana inuentam à Iustiniano in dictis auth. sed quia huiusmodi constitutiones solam quadragenariam admittentes, non reperiuntur receptæ iure Canonico, imò repugnabant Concilij Chalcedonen. antiquissimi, & notissimi, & insuper plerisque Gelasij I. decretis, quibus tricennalis præscriptio contra Ecclesiam indistinctè admitteretur, merito Patres in vtroque Toletano congregati illius decretis adherentes tricennalem præscriptionem contra Ecclesiam præceperunt, quadragenariam verò à Iustin. inuentam, sed Canonibus contrariam reiecerunt. Nec ad rem facit quod iam tempore illorum Conciliorum S. Gregor. quadragenariam admiserat, ut patet ex præcatis capitulis, liquidem cum Epistolæ, ex quibus illa capita desumuntur, ad certa quædam loca, & illorum Episcopos directæ fuerint, & in volumen iuris redactæ non essent vel probabiliter ignorabantur, vel dubium erat an per illa Gregorius absolute, & generaliter voluerit recedere à sanctissimis decretis Concilij Chalcedonen. & Gelasij, quem intellectum satis iuvant verba huius text. ibi, volumus te scire, & c. quasi antea id satis scitum & cognitum non esset, nec indistinctè teneretur, & nulla inter Canones antiquos esset certa, & expressa ex Canonica, quæ abrogatis Chalcedonen. Concilij, & Gelasij decretis solam quadragenariam præscriptionem admitteret. His consequens est quòd licet Iustinian. olim in aliquibus casibus contra Ecclesias centum annorum præscriptionem concesserit in d. ult. c. de sacros. Eccles. quam postea generaliter & indistinctè in omnibus servare voluit, in auth. Et Ecclesia Romana, & tandem vtramque constitutionem revocavit, in auth. hæc constitutio innovat, nihilominus tamen quamvis ille non revocasset, neutra in reb. Ecclesiæ erat observanda, quia vtræque adversabatur sacris Canonibus tam antiquis Concil. Chalcedonen. & Gelasij, qui tricennalem, quam aliis qui postea iure noviori quadragenariam præscriptionem contra Ecclesiam indistinctè receperunt.

Quam quadragenaria annorum Romana Ecclesia non admittit. Limita primò hanc regulam procedere tantum in reb. quæ principaliter, non in his, quæ secundariò pertinent ad Ecclesiam, ut addidi ad gloss.

verbo principaliter in cap. ad audientiam, inf. hoc tit.

Secundò limita tantummodo locum habere in iis, quæ sunt Ecclesiæ quoad verum & proprium dominium, pro quibus competit rei vindicatio, secus verò si sint illius, ratione quasi dominij, pro quibus publiciana conceditur, sufficeret enim in iis tempus ordinatum, ex Bald. in l. siue autem, §. si duobus, ff. de publiciana. Angel. Imol. & aliis in v. s. u. capionem, ff. de v. s. u. cap. probat communis ex Iac. in l. ult. num. 13. & in auth. quas, n. 3. c. de sacros. Eccles. Balb. post Corn. & alios de præscript. l. p. 5. n. 14.

Tertiò limita obtineri tantum in reb. immobilibus, & in iis, quæ iuris censura tales intelliguntur, in quibus contra priuatos requiritur præscriptio decem, vel plurium annorum, siquidem in his etiam requiritur quadragenaria contra Ecclesiam, & de iis tantummodo agunt text. in presenti, cap. ad aures, & cap. de quarta, hoc tit. cum aliis. His consequens est quadragenariam præscriptionem non requiri in reb. Ecclesiæ mobilibus, quamvis aliqui contrarium teneant, quorum sententiam falsò dicit communem post Lignanum Bellam. hic num. 2. vel fortasse erat communis suo tempore, sed non hodie. Consequens itidem est actiones temporales, quæ à lege ad certam breue tempus tantummodo sunt institutæ, & contra priuatos ante decennium finiunt, ut est actio redhibitoria, quanto minoris, prætoria, cum similibus, de quibus in tit. de edilit. edicto, & l. 2. c. de edilit. action. & in princip. Iustit. de perper. & temporalib. contra Ecclesiam eodem breui tempore finiri, nec requiri annos 40. ut intendit text. in d. auth. hæc constitutio, ante fin. ibi, nihil penitus, gloss. verbor. durantiis, in d. auth. quas actiones, ubi post alios Iac. num. 4. observant Abb. num. 9. ubi Burg. n. 57. in c. cum causam, de empt. dicentes id maxime notandum ad limitationem toties ferè huius tit. Felin. in cap. de quarta, in fine, Carletan sing. præscriptio 2. Balb. de præscript. l. p. 5. n. 12.

Interruptionem. Aduerte in præscriptione immortali non dari interruptionem, provt subtiliter resolunt Oldrad. conf. 224. Corn. & alij, quos refert & sequitur Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 47. Ioan. Garc. de expensis, cap. 10. num. 5. expendens legem Hispaniæ, quæ satis id intendit. Valde autem controuersum est an superueniens tituli defectus interruptat præscriptionem cum illo antea inchoatam, de quo agunt Bart. in l. naturaliter, n. 6. ff. de v. s. u. cap. ubi Paul. Roman. Claud. & alij, Annib. à num. 48. Ferret. in l. 3. à num. 45. ff. de v. s. u. capionem. Abb. num. 10. Paris. 15. cum aliis in presenti, Salicet. in l. eum notissimi, n. 18. c. de præscript. 30. post alios Balb. de præscript. 3. p. 6. n. 32.

In gloss. Interruptio, ibi, nota quòd interruptio fit pluribus modis, & c. de quibus vide Balb. de præscript. 3. part. 6. principalis à princ. Boër. decis. 33. n. 2. Monetam de decimis, cap. 5. num. 112. vers. hæc præscriptio, in noua editione, ubi ex Rotæ decis. probat præscriptionem interrupti per protestationes extraiudiciales, si sunt aptæ inducere malam fidem, & per litem introductam coram iudice laico, etiam si nulla sit, quia reus constituitur in mala fide, etiam coram iudice incompetente. Et quòd præscriptio dicatur incorrupta per motionem litis, Rota apud Fatin. decis. 208. num. 4. part. 1. recent. si fuerit iam perfecta, non interruptitur per litem postea motam, ead. Rota decis. 445. n. 9. & 10. d. part. 1. nec etiam interruptitur per litem terminatam ad fauorem possessoris, ead. Rot. dec. 285. num. 1. part. 2. recentiorum, quando enim litem intentans succubuit, per eam præscriptio non interruptitur, ead. Rot. decis. 726. num. 8. d. part. 2. recent. ubi etiam quòd nec interruptitur per oppositionem factam

De Præscriptionibus, Tit. XXVI. 625

factam per viam oppositionis, per executionem tamen monitorij censetur interrupta, ead. Rot. decis. 9. n. 3. d. p. 2. recent. vide ad c. 2. de ordine cogn.

CAP. Quia indicante. I X.

In fines prædiorum Ecclesiasticorum præscribuntur spatio quadraginta annorum, & quæstio de finibus est terminanda in præsentia iudicium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hostienf. Anchar. Butr. Bald. Panormit. Guid. Papæ, Henric. Felin. Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Viuian. in rationali secundum libri iuris Pontif. pag. 255. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 311. & tom. 4. repet. super iure Canon. ad librum secundum Decretal. Petr. Paul. Paris. remissive Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 17. c. 2. Text. hic non est Alexandri III. cuius sunt capita præcedentia, sed Gregorij I. ad Syracusanum Episcopum, ut constat ex originali rom. 2. Concil. pag. 911. inter acta eiusdem Alex. tit. de præscript. c. 6.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Sylu. verbo, præscriptio 2. q. 6. Balb. de præscript. 1. p. 6. n. 8. vers. decimo. Molina de iustitia, tract. 2. disp. 79. Menoch. conf. 21. n. 2. 1. & conf. 147. n. 44. Valent. tom. 3. disput. 5. q. 6. punct. 5. dub. 3. Sayr. in clavi Regia, lib. 9. c. 12. n. 7. Quod verò text. hic agat de finibus prædiorum, suadet tum ex verbo agrimensorem, quod proprie ad prædia refertur, iuxta l. ff. si mensor. fals. tum etiã, quia text. agit de Abbatibus, nec proponit eosdem habuisse diocesium, aut parochiam, de cuius finibus quæstio mota videatur; & tandem quia in originali supra relato statim in initio proponit text. contentionem hanc fuisse super rebus temporalibus. Igitur non de finibus provinciarum, diocesium, seu parochiarum, sed prædiorum ad Ecclesias spectantium agebatur. Non obstat quod in finibus provinciarum, seu parochiarum non admittitur præscriptio, cap. super eo, penult. de parochiis, ac proinde nec in finibus prædiorum admittenda videbatur, refellitur enim ex additis ad d. cap. super eo.

SVM MARI VM.

- 1 Hostilitatis tempore non currit præscriptio, & numero 5.
- 2 Matrix Ecclesia quæ dicatur, remissive.
- 3 Præscriptio dormit hostilitatis, schismatis, & pestis tempore.
- 4 Præscriptio quomodo dicatur ipso iure currere contra eos, qui non iure, sed facto aliquo impediuntur.
- 5 Præscriptio non currit cuiuslibet impedito.

CAP. Ex transmissa. X.

Luc. III.

Hostilitatis tempore non currit præscriptio, & sic decima interim accepta sunt restituenda. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Butr. Bald. Panorm. Henric. Felin. Dec. Mantua, Guid. Papæ, Martin. Vran. Alex. de Neuo, Viuian. in rationali secundum libri iuris Pontif. pag. 256. Alagona in compend.

Tom. I.

iuris Canon. pag. 311. & tom. 4. repet. super iure Canonico ad secundum librum Decretalium, Petr. Paul. Paris. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. & nouissime Ioan. de Valboa ubi sup. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decret. lib. 3. sub tit. de capellis Monachorum, cap. 1.

Matrix Ecclesia. Quæ dicatur, dixi ad cap. ex par. 2. & p. 12 n. 5. supra de re scriptis.

Non currente. Igitur interim dormit ipso iure præscriptio, idem probat cap. prima actio, 16. q. 3. cum cap. sequenti, & id ipsum de tempore schismatis probat cap. cum nobis, hoc tit. Gratian. in cap. si Sacerdotes, vers. item 16. q. 3. tradunt multis explicantes Abb. & communis hic Barthol. n. 23. & 26. in l. naturaliter, ff. de usucap. Balb. de præscript. 2. p. 6. à n. 3. Paris. conf. 104. à n. 143. lib. 1. post alios Rebuff. de pacificis possessor. à n. 501. Ripa de peste 2. part. principali à r. 121. Roland. consil. 79. n. 10. & consil. 81. num. 16. cum sequentibus, lib. 1. idem resolucentes circa tempus pestis, quasi tunc sit bellum inter Deum & homines, exilij, captivitatis, & similia, tradit decis. Pedemont. 177. num. 5. ubi idem concludit in tempore, quo per trengam, & inducias bellum hinc inde remittitur. Sed obstat maxime quod impedimentum proveniens ex bello, schismate, & prædictis similibus non est impedimentum iuris, sed facti, quia non lex, sed factum impedit tunc in iudicio agere, & lites exercere, ac subinde præscriptionem iure currere debet, quamvis contra illam ex iusta causa debeat restitutio, iuxta l. & Attilianus, ff. de servitutibus rusticorum cum similibus, ita in specie obseruat Annib. in d. l. naturaliter, num. 294. & 303. intelligens text. in presenti, & in d. cap. cum nobis, procedere impetrata prius restitutione contra præscriptionis cursum. Verum huic intellectui refragantur verba huius text. ibi, non currere, & in d. cap. cum nobis, ibi, cursum præscriptionis impediunt, in quibus aperte dicitur præscriptionem in his terminis ipso iure, & ita secluso omni restitutionis beneficio non currere. Nec item satisfacit resolutio communis Bart. ubi supra, & omnium ibi, & in locis præcatis, secundum quos hic text. & similes procedunt ubi tempore belli, & schismatis grassantis non redditur ius partibus, & cessant omnino iudicia, ita quod iuris potius, quam facti impedimentum subsistat. Nec etiam placet aliorum intellectus, quos refert Pinel. in amb. nisi, num. 47. qui putant distinctionem & differentiam illam impediti iuris & facti tantum procedere attento iure Civili, non autem attento iure Pontificio, quo inspecto præscriptio non procedit ipso iure, sed dormit interim dum vel etiam impedimentum facti perdurat, & ita intelligunt text. in presenti, & d. cap. cum nobis. Nec denique difficultates absoluit quod aliis videtur, & satis intendunt Abb. hic, num. 13. ad finem, Felin. n. 82. Boër. decis. 40. num. 3. Pinel. ubi supra, num. 43. ampliat. 2. & num. 47. col. 2. scilicet in specie huius text. & d. cap. cum nobis, impedimentum facti æquiparari impedimento iuris, & illud sicut hoc stante præscriptione dormire, quia iure cautum reperitur ut in iis casibus speciatim iure expressis limitetur prædicta differentia communis collecta ex d. l. & Attilianus, cum aliis.

Vnde probabiliter dici potest communem illam traditionem, quæ docet præscriptionem ipso iure currere contra eos, qui non iure, sed facto aliquo impediuntur, locum non habere ubi huiusmodi facti impedimentum commune, seu generale est, & uti tale notorium omnibus, tunc enim perinde ac si esset impedimentum, iuris præscriptio impeditur ipso iure.

G g g

iure nec est necessaria restitutio, & in his terminis procedere text. in *presenti*. & d. cap. cum a nobis, cum similibus. Licet namque differant impedimentum iuris, & facti, ubi hoc particulare est contra aliquem, & a probatione pendet, nihilominus tamen generale, seu commune, & infimal notorium quod omnibus proponitur, perinde ac iuris impedimentum indicabitur, & lex ipsa per se occurrens, absque aliqua restitutione prescriptionem impedit, & iuxta hunc sensum intelligi potest opinio Abb. d. n. 13. & aliorum quos supra proxime citauit, ut scilicet impedimentum facti & iuris aequiparentur in specie huius text. d. cap. una nobis, quia in iis iuribus facti impedimentum ex bello & schismate proneniens generale est, & notorium omnibus. Vnde ij pares termini proponantur, idem dicendum est in quouis alio simili, puta pestis, in reliquis autem impedimentis facti, quae neque generalia, neque notoria sunt, procedit communis differentia, quae notabis ad ea, quae praedicti Doctores resoluunt circa prescriptionem contra eos, qui in captiuitate, exilio, vel carcere detenti sunt.

Prescriptione hostilitatis tempore. &c.] Notatur ad hoc quod hostilitatis tempore durante non currit prescriptio, ut per Cosm. in *pragmaticis sanctionum*, tit. de pacificis possessor. fol. 66. vers. hostilitatis. Menoch. conf. 26. n. 22 bene Rebuff. de pacificis possessor. n. 101 ubi etiam extendit, siue una die durauerit hostilitas, siue pluribus annis, & n. 102. etiam ampliat, ne dum tempore durante belli, sed etiam post, quia contra populum hostilitate destructum & bello non currit prescriptio, prout etiam cuilibet alij impedito non currit, ut docent Pinel. in *authenti.* n. 41. & 42. C. de bonis matern. Flamin. de resign. benef. lib. 1. c. 1. n. 11. Sic etiam pestis impedit prescriptionem, Roland. conf. 81. n. 38. vol. 1. Rebuff. d. tract. de pacificis possessor. n. 103. Mascard. de probat. concl. 7. n. 11 cum seqq. Flamin. d. g. 13. n. 66.

S V M M A R I V M.

- 1 Procuraciones quae debentur Legatis, & Nuntiis Apost. Sedis praescribi non possunt, & n. 2.
- 2 Privilegium & prescriptio an, & quando aequiparentur ostenditur.
- 3 Canonici Ecclesiae maioris in aliquibus partibus dicuntur ordinarii.
- 4 Prescriptio, per quam una pars Cleri in praedictum alterius eximitur ab onere procuracionis, non valet.
- 5 Immunitate alieni concessa a Principe onus exempti accrescit aliis, praecipue quando fuit concessa ob publicam utilitatem.

CAP. Accedentes. XI.

Innoc. III.

Procuraciones quae debentur Legatis, & Nuntiis Sedis Apost. non possunt praescribi, possunt tamen remitti ex privilegio speciali. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innog. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Henric. Anchar. Butr. Bald. Dec. Panorm. Felin. Guid. Papae, Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Viuian. in *ration. secundi libri huius Pontif.* pag. 256. Alagona in *compend. iuris Canon.* pag. 311. & tom. 4. repet. super iure Canonico ad secundum librum Decret. Petr. Paul. Paris. remissive Ximen. in *com-*

cord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 17. c. 1.

Probat hic text. Legatis, seu Nuntiis, Visitatori- bus Apost. qui mittuntur ad visitandas alienas parochias esse prouidendum de procuracione, quae nullo vnquam tempore praescribi potest, ut per Abb. conf. 26. Bellet. *disquisit. cleric.* p. 1. tit. de clerico debitore, §. 11. num. 12. & 14. vide dicta ad cap. cum ex officij, infra hoc tit. & ita colligitur ex hoc text. aduersus procuracionem, quae Legatis Apostolicis iure debetur, non admitti prescriptionem, similis text. in cap. cum instantia, de censibus, utrobique notant Doctores, gloss. verbo exemptione in Clement. 1. illo tit. & passim alibi. Ratio est, quia in legationibus Sedis Apost. vertitur utilitas publica omnium Ecclesiarum, & agitur de recognitione subiectionis, & de compensatione, sollicitudinis, quam omnes Ecclesiae debent Apostolicae Sedi, quae aliunde non potest commodè suos Legatos sustentare, ac subinde ne legationes impediatur, meriti ab omnibus Ecclesiis procuraciones persoluantur, ut intendit hic text. ibi, quod omnibus imminet, & c. nec potest aliquis exculari prescriptione, quae in iis terminis prohibetur in praedictum Sedis Apost. quam rationem satis expessit Pontifex in d. cap. cum instantia, in fine principij, obseruant Abb. num. 5. Guid. & alij in *presenti*, Felin. p. 6. Non obstat quod priuilegium & prescriptio aequiparantur ita ut ea quae possint priuilegio acquiri, acquirantur etiam prescriptione cap. super quibusdam, vers. praeterea, de verb. signif. sed priuilegio quis valet eximi a procuracione, ut text. in *presenti* habet & d. cap. cum instantia, ergo a prescriptione, quia reiecta responsione Butr. Abb. num. 3. & aliorum hic Paris. num. 6. & 12. ad mod. & eiusdem Abb. d. conf. 94. n. 2. lib. 1. dicentium prescriptionem aequiparari priuilegio, ubi praescribitur cum scientia Principis, qui priuilegium potuit concedere, arg. l. alienationis 28. vers. vix enim, ff. de verb. signif. aequiparationem tamen non habere locum ubi praescribitur ignorante Principe, sed admitti priuilegiu, licet prescriptio improbetur, & procedere text. in *presenti*, resp. ex mente aliorum dici posse prescriptionem, & priuilegium aequiparari in iis, in quibus praescriptio speciatim non reperitur prohibita, & ita procedere d. vers. praeterea, & infra similia, ubi verò prescriptio speciatim prohibita est, ut hic, admittitur priuilegium, quia est actus emanans a superiore cum causae cognitione, in quo prohibitio locum non habet, non tamen admittitur prescriptio, quippe quae contra prohibitionem non subsistit, iuxta, l. non dubium, C. de legib.

Ordinarii.] Id est, Canonici Ecclesiae maioris, qui in locis, de quibus hic agitur, sic appellantur, sicut & alij Cardinales dicuntur, ut per Abb. num. 2. & omnes in *presenti*, gloss. verbo Romana, & Doctores in Clement. 2. de celebrat. Miss. Nec obstat quod onus solvendi procuracionem Legatis Apost. incumbit tantum Ecclesiis, d. cap. cum instantia, & constat Canonicos non habere Ecclesias, argument. cap. ult. de praebendis, cum aliis, quia respondetur, ut per Abb. num. 4. Felin. num. 6. ad finem, Paris. num. 10. in *presenti*. Vel planius dici potest in d. cap. cum instantia, per Ecclesias intelligi non tantum Praelatos, qui easdem obtinent, sed etiam omnes beneficiarios, qui cum Praelatis, veluti membra cum suo capite corpus, seu collegium constituunt, cap. velatum 12. de testam. cum aliis.

Subsidium in partiri.] Petebant ergo Clerici, ut Canonici pro parte contribuerent in procuracione Legatorum, a qua contributione contendeabant Canonici se prescriptione exemptos, & ita non erat quae-

De Præscriptionibus, Tit. XXVI. 627

fitio inter Legatos, & Canonicos, sed inter Canonicos, & Clerum, & nihilominus Pontifex in iis terminis præscriptionem improbat; unde aperte probat hic text. non valere præscriptionem per quam vna pars Cleri in præiudicium alterius eximitur ab onere procuratoris, de quo hic, itavt pars reliqua ad integram procuracionem, teneatur, vt observant Felin. num. 6. ante finem, post Zabar. in præfenti, & Doctores in d. cap. cum infantia, quæ sententia suadet ex verbis huius text. ibi, omnibus imminet ab omnibus, & c. d. cap. cum infantia, ibi, nullam habere volumus excusationem, quamvis contradicat Ioan. de Lign. & alij hic, vt per Felin. d. num. 6. versic. ceterum, Abb. conf. 94. num. 2. lib. 1. & conf. 27. num. 5. lib. 2. Felin. in cap. cum efficij, num. 1. hoc t. t. Marian. de visitat. n. 30. Bern. reg. 604. limit. 2.

6 Per speciale privilegium, & c. Notatur ad hoc quod immunitate alicui concessa à principe onus exempti accrescit alijs, præcipue quando fuit concessa ob publicam utilitatem, vt per Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 8. n. 13. vtrum autem ea, quæ consistunt in mera voluntate præscribi possint, vide per Couar. lib. 1. var. c. 9. n. 1. & 2. Tiraq. de retractu tit. 2. §. 1. gloss. 2. n. 21. Menoch. de arbitrariis casu 44. à n. 6. & conf. 147. n. 3. Mench. controuers. frequent. c. 4. n. 9. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 15. n. 42. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 6. n. 16. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 88. n. 1. & c. 1. c. 89. à n. 13. Aloys. Rice. in collect. decis. p. 5. collect. 1293. Card. Tusch. lit. O. concl. 537. Moneta de optione canon. c. 8. n. 21.

S Y M M A R I U M.

- 1 Subditus non præscribit obedientiam contra Prælatum.
- 2 Priuatus nunquam præscribit aduersus Principem in his, quæ concernunt obedientiam, superioritatem, & subiectionem.
- 4 Membra regulatur à capite.
- 5 Edictum de rebus præscripibilibus est prohibitivum.

C A P. Cùm non liceat. XII.

1 S Vbditus non præscribit obedientiam cõtra Prælatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Irinoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Henric. Anch. Butr. Bald. Panorm. Guid. Papæ, Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cujac. Viuian. in rationali 2. libri iuris Pontif. pag. 256. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 311. & rom. 4. repet. super iure Canon. ad libr. secundum Decret. Petr. Paul. Paris. remissiue Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 2. tit. 17. cap. 2.

2 In superscript. text. ibi, Idem de Costa, & de sancto Donato Prioribus. Imo dicendum est, Idem de Costa, & de sancto Torquato, & c. duo hæc monasteria in dicecesi Bracharen. sunt propè Vimararum oppidum patriam meam, illud hodie tenet Congregatio Religiosissimæ familiæ D. Hieronymi in Hispaniarum partibus communiter nuncupata, hoc verò de S. Torquato est annexum Capitulo insignis Collegiæ Vimararenensis.

3 Probat hic text. quod in his, quæ concernunt obedientiam; superioritatem, præminentiam, & subiectionem, priuatus nunquam præscribit aduersus Principem suum, vt per Peregr. de iure fisci, lib. 6. tit. 8. num. 9. nullus enim superioritatis ius contra Principem præscribere potest, vt per Kirch. rom. n. commun. opinio. lib. 7. tit. 2. num. 132. pag. 231. Florès

To n. I.

de Mena var. lib. 2. q. 2. n. 135. qui suprema Principis potestas est impræscripibilis, Matien. lib. 1. gloss. 10. n. 10. tit. 10. lib. 5. noua recap. Cabed. Lustr. Acci. 40. n. 8. p. 2. Verum contra Principem temporalem potest Dux præscribere, ne in superiore eum recognoscatur, de quo vide Couar. in reg. possessor. p. 2. §. 2. n. 8. vers. ex hoc, quem refert Henric. in sum. lib. 7. c. 24. §. 6. in comment. lit. Q.

Vnde ex hoc text. expressè colligitur obedientiæ, & reuerentiam Episcopis, & Prælatis, ac alijs quibuscunque superioribus legitimis debitam præscribi non esse, vt per gloss. ult. in præfenti, gloss. 4. in cap. auditis in fin. hoc tit. gloss. ult. in c. cum inter, de consuet. verbo consuetudine in c. 2. de pen. dist. 6. Aretin. Alex. & Tal. in l. is, qui putat, n. 9. de acquir. hered. latè Balb. de præscript. 1. p. 5. à n. 91. Iuat efficax ratio, nam omnis illa præscriptio prohibetur, quæ iuri publico nocet, & confusionem, ac inordinationem continet, iuxta l. ult. ff. de vscap. l. viam publicam, ff. de via publ. l. præscriptio, C. de operib. publ. c. l. et, in princ. ibi, confuso nasceretur, 16. q. 3. constat autem præscriptionem prædictam obedientiæ extinguentem nocere iuri, & bono publico quod in subditorum obedientia consistit, c. ult. vers. obedientia §. 9. 1. insuper continere confusionem dum membrum suo capiti non obtineat, igitur merito in hoc text. talis præscriptio prohibetur. Non obstat quod iura episcopalia possunt præscribi, iuxta cap. cum olim, c. auditis, in fin. hoc tit. inter quæ connumeratur obedientia, cap. conuerente, de offic. ordin. Resp. enim verum quidem esse iura Episcopalia vt plurimum præscribi posse, non tamè omnia quia excipiuntur nonnulla speciatim iure prohibita, in quibus specialiter bonum publicum & grauissimum Reip. præiudicium ita suadet: unde licet subditi præscribere possint exemptionem à nonnullis oneribus, in quibus Episcopo subiciuntur, iuxta d. c. cum, & d. cap. auditis, nihilominus tamen non possunt præscribere exemptionem ab obedientia ex rationibus, de quibus supr. Nec etiã obstat c. cum olim ad fin. vers. quia verò, ibi, alias etiam cessantibus, de priuileg. vbi probatur cessantibus priuilegijs omnibus Sedis Apost. potuisse monasterium, de quo ibi præscribere exemptionem, & obedientiam Episcopo debitam, quia resp. illam text. procedere, & intelligi debere de illa præscriptione per quam obedientia ab Episcopo transfertur ad Romanam Ecclesiam, cui se monasterium subiecerat; at verò text. in præfenti agere de præscriptione, per quam obedientia debita Episcopo in totum extinguitur, & ad alium non transfertur. Ratio huius concordatiæ est, quia vbi obedientia in totum per præscriptionem extinguitur, verum est subditum manere acephalum, idest, sine capite, contra cap. nulla 9. dist. 8. & in eo verificatur verba huius text. in princ. at verò quando obedientia alijs acquiritur, propriè loquendo subditus non præscribit obedientiã, quam non extinguit, sed alius in subditis illam præscribit contra Episcopum, ac subinde non manet acephalus, nec absolute recedit à capite, quia recognoscit aliud loco Episcopi.

Non liceat à capite membra discedere. Membra enim regulantur à capite, & eius natura esse præsumuntur, cuius est caput, Menoch. conf. 148. num. 1. & membra mystica debent diligere, & obsequi capiti & ab eo non discedere, Rebuff. in pract. beneficiis tit. de constitut. in gloss. capiti, pag. 522. Caput enim est pars dominans corpori, & ideo qui caput gubernat, debet esse ceteris, qui corpora regunt, excellentior, Cassan. in catalogo gloria mundi, part. 5. consider. 16. Iacob. Valdes. in dignitate Regum Hispania, cap. 4. n. 1. Vnde Felin. in præfenti num. 2. firmat quod dum Capitulum Ecclesiæ maioris innuitur ad aliquas functiones,

Ggg 2 præce

præcedere debet alios Canonicos, & prælatos inferiores, etiam in propriis Ecclesiis, sequuntur Henric. Bott. de synodo, p. 3. n. 27. Boër. in tract. magni consilij n. 79. Gonzal. Mendez de Vasconcellos diuers. iuris arg. lib. 1. c. 1. n. 3. vers. quibus consequens, Gratian. discept. forens. c. 1. n. 11.

In gloss. Non obstante. Dum hæc gloss. & similis in cap. clerici 16. q. 3. enumerant quasdam res in quibus præscriptio prohibetur, satis significant edictum de rebus præscriptibilibus esse prohibitorium quarundam rerum, ita ut omnes, quæ sunt in commercio præscribi possint, nisi iure aliquo prohibita reperiantur, attendunt text. in l. usucapionem 9. ff. de usucap. l. omnes, l. sicut C. de præscript. 30. oblectant in specie Socin. consil. 47. n. 15. lib. 3. Tiraq. de iure primog. q. 30. in princip. & ante illos gloss. 4. in fin. vlt. C. de feudis limitroph. lib. 1. sic similiter edictum de personis præscribentibus, hoc est, de iis, quæ præscribere possunt, prohibitorium est, ut omnes admittantur, qui non reperiuntur iure prohibiti, ut probat l. 4. vers. usucapere, ff. de usucap. resoluunt Host. in sam. huius tit. vers. possit usucapere, & passim Summistæ, intendunt gloss. hæc vers. item quadam, & d. cap. clerici, in princip. quæ tamen non aduertunt personas, de quibus agunt, non præscribere ex defectu possessionis necessaria, non verò ex aliqua iuris prohibitione. Sic tandem edictum de iis contra quos præscribitur, prohibitorium est, ita ut contra omnes præscribi possit exceptis iure prohibitis, ut deducitur ex d. l. omnes, vers. nullum, ibi, quacunque causa, vel persona, & ex reg. in l. fraudem 16. in fin. ff. de iur. testam. intendunt gloss. ibi, & in d. cap. clerici, dum speciatim agunt de pupillo, & aliis, contra quos præscriptio iure prohibetur.

S V M M A R I V M.

1. Præscriptio centenaria sola currit in iuribus ad Romanam Ecclesiam spectantibus.
2. Libri censuales Ecclesie, vel alterius loci probant canonis præstationem, & possessionem, & an probent dominium, ostenditur.
3. Instrumentum, vel scriptura ex archiuo publico prolata testimonium publicum habet.
4. Præsumptio pro notariis in dubio stat.
5. Aduersus Romanam Ecclesiam non præscribitur minore tempore quam centum annorum.
6. Emphyteus Ecclesiastica, aut feudum Ecclesiasticum præscribitur aduersus primatum emphyteutam, aut feudatarium spatio ordinario.
7. Regalia iura quamvis aduersus Regem præscribi non possint præscribi tamen possunt per unum donatarium aduersus alterum.

CAP. Ad audientiam. XIII.

Præscriptio centenaria sola currit in iuribus ad Romanam Ecclesiam spectantibus. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hostiens. Hentic. Butr. Bald. Anchar. Panormitan. Felin. Guid. Papæ, Martin. Vran. Alex. de Neno, Cuius. Vinian. in rationali secundum lib. iuris Pontif. pag. 257. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 312. & tom. 4. repet. super iure Canon. ad librum secundum Decretal. Petr. Paul. Paris. remissimè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. nouissimè Ioan. de Valboa ubi sup. refertur ab Ant. Aug. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 17. c. 3.

Librum censualem, &c. Libri enim censuales Ecclesie, vel alterius loci probant canonis præstationem, possessionem, & consequenter dominium rerum ad Ecclesiam, vel alium locum pertinentium, vide Roman. consil. 127. in princ. vers. ad hoc autem respondetur, Boër. decis. 155. num. 11. Rot. decis. 195. n. 2. part. 1. recent. & fuit dictum in Leodien. modiorum speltæ 22. Maij 1628. coram R. P. D. Vbaldo iun. Bellac. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. n. 186. pag. 48. vbi Richard. num. 187. dicit quod liber censualis alicuius Monasterij, vel Ecclesie non probat, nec possessionem, nec dominium eius rei, quæ in tali libro dicitur reddituaria, non potest fieri condemnatio virtute d. libri, ac redditum in eo memoratum, vide tamen Bonacol. d. tom. 1. lib. 1. tit. 1. num. 41. pag. 152. Mascard. de probat. concl. 543. vbi quod dominium Ecclesie probatur per librum censualem si pro publico, & authentico, vel din. tanquam talis habitus est, vel si agatur de paruo præiudicio, vel si consuetudo, ut ipsi fides habeatur, de quo Auendan. de exequendis mandatis, part. 1. cap. 21. num. 12. Curia Philip. part. 2. cap. 8. num. 12. vbi etiam resoluit, quod per libros archiuji publici probantur census, redditus, & præstationes; scripturæ enim reperta in archiuo publico, licet non habeant solemnitates, plene probant, ut per Ozasc. Pedem. decis. 69. a num. 2. Farinac. consil. 189. num. 11. Sebast. Guaz. in tract. de pace, q. 12. num. 16. part. 1. & alios plures, quos nouè refert Hieron. Buccaron. de differentiis inter iudicia civilia, & criminalia, differ. 84. num. 2. Nicol. Genin. tractat. de scripturis priuatis, lib. 5. quæst. 3. in dub. 2. & lib. 6. in princip. nouè Octau. Glorif. resp. 10. num. 67. Quod autem libri Ecclesie antiqui propter eorum antiquitatem probent pro ipsa Ecclesia, docent Mascard. conclus. 973. numero 57. Guttier. consil. 6. num. 6. Et quod libri capitulares cum sint tenti & rogati per secretarium Capituli, qui est notarius, probant ac fidem faciunt, Rot. in Burgen. quindemiorum 8. Martij 1589. coram Ritta, & in Burgen. expensarum 3. Ianuarij coram R. P. D. Merlino.

De Camera B. Petri suscepit. Scriptura enim, vel instrumentum, quod ex archiuo publico profertur testimonium publicum habet, ut latè docet Par. p. 2. decis. 440. & 451. Ioseph. Ludovic. Perusina decis. 115. a num. 119. Ranchin. part. 4. conclus. 274. Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 11. n. 104. vbi Bellacomb. num. 299. & Soar. num. 308. Valasc. de iure emphyteuticæ 6. n. 26. vers. rursus, Mascard. de probat. concl. 111. n. 9. & 30. & conclus. 711. n. 61. & concl. 973. num. 50. Alciat. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 13. Cardof. in praxi iudicium, verbo, instrumentum, n. 7. Cald. Percita in l. si curatorem, verbo, minoribus, n. 28. & de empt. c. 21. n. 19. & 12. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 582. Alex. Trentacinq. variar. resolut. lib. 2. tit. de fide instrumentorum resolut. Quarant. in summa Bullar. verbo, archiuus.

Nec credentes ipsum scriuarium, &c. Notatur ad hoc quod in dubio præsumitur pro notariis, ut per Flamin. de resig. lib. 8. quæst. vltim. num. 50. & lib. 9. quæst. 2. num. 8. vbi num. 9. quod præsumptio pro illis est rectè agere, quæ suo incumbit muneri, & officio, de quo etiam Menoch. de præsumpt. lib. 2. præf. 76. n. 1.

Vnde si testis examinatus a notario neget se deposuisse sicut notarius scripsit, magis creditur notario, quam testi, ut per Boss. in pract. crimin. tit. de falsis, num. 16. Clar. §. falsum, num. 11. vers. postea testis, & §. fin. quæst. 59. vers. quintus est casus, Menoch. d. præsumpt. lib. 2. præf. 79. num. 14. vers. intenditur tertio Pacian. de probat. lib. 2. cap. 47. num. 56. Mascard. cod. præf.

SUMMARIUM.

- 1 Schismatum tempora deducuntur de centenaria præscriptione, quæ solum currit contra Romanam Ecclesiam.
- 2 Præscriptio centenaria contra Romanam Ecclesiam per leges civiles introducta & recepta est.
- 3 Præscriptio centenaria sola contra Romanam Ecclesiam currit.
- 4 Præscriptio triennis sufficit in rebus mobilibus, & se mouentibus Ecclesiæ Romanæ.
- 5 Præscriptio centenaria prior est quàm immemorialis.
- 6 Probatio immemorialis præscriptionis non sufficit ad concludendam, & probandam centenariam.
- 7 Testis potest deponere de iis, quæ ante pubertatem doli capax, id est, circa annum decimum cum dimidio vidit & apprehendit.

CAP. Cùm vobis. XIV.

IN præscriptione centum annorum, quæ sola currit contra Ecclesiam Romanam in utroque iure non sunt numeranda tempora schismatum, quæ intercedunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Bellam. Ioan. Andr. Imol. An. in. Hod. Anchar. Butr. Bald. Panorm. Henric. Felin. Dec. Guid. Papæ, Martini. Vran. Alex. de Neno, Cujac. Viuian. in *rationali secundo libri iuris Pontificis* pag. 257. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 312. & tom. 4. repet. super iure Canonico ad secundum librum *Decretalium*, Petr. Paul. Paris. remissimè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Ang. collect. 3. *Decret. lib. 2. tit. 17. c. 4.*

Legali. Igitur centenaria præscriptio contra Romanam Ecclesiam per leges civiles introducta, & recepta est, idem probat cap. ult. in fin. 16. quæst. 3. auct. quas actiones, in fine, C. de sacros. Eccles. iuncto auct. ut Ecclesia Romana, ex quibus hic passim colligunt Doctores communiter, immo ex constitut. Iustiniani id iuris statutum fuit ad fauorem omnium Ecclesiarum, ut nouissimè detectum fuit ex arcana historia Procopij apud Alemanum pag. 123. versic. *Piscus quidam aqua Emesenos*. Sed obstat tum quia text. in d. auct. ut Ecclesia, ad quam Pontifex hic respexisse videtur, ut patet ex verbis sequentibus, ibi, ut contra Romanam Ecclesiam, &c. non tantum agit de præscriptione contra Romanam Ecclesiam, sed etiam contra inferiores Ecclesias illi subiectas, tum etiam, quia in omnibus abrogatur per Iustinian. in auct. hac constitutio innovat, ac subinde nulla iam datur lex Civilis, quæ contra Romanam Ecclesiam speciali privilegio centum annorum exigat præscriptionem, ut intendunt Ioan. & Azor. relati à gloss. in d. auct. ut Ecclesia, verbo annorum, gloss. ult. in d. auct. quas actiones, aduertens vltima verba text. ibidem hodie non esse vltra attentio iure Civilis sed tantummodo attentio iure Canonico, de quo in cap. præced. & in cap. cum dilecta, de confirmatione vtili, cum aliis, idem probat Pinel. in auct. nisi, n. 17. vers. ex quibus, & versic. inferitur tertio, C. de bonis maternis, post Salicet. in d. auct. quas actiones, & quamplures in eadem opinione existere refert Cujac. lib. 5. obseruat. c. 5. voluit Balduin. in prolog. ut refert Cq. in reg. possessor, p. 2. §. 2. n. 6. in fin. Sed hæc sententia confunditur expresse ex hoc text. ibi, legali, & ex d. c. ult. ubi habetur Imperatorum leges contra Ecclesiam Romanam non admittere præscriptionem minorem centenaria, quæ verba omnino corrumpunt, & falsa sunt, si

Glg g 3 nulla

era II. concl. 194. sub n. 7. & 8. Farin. de falsit. & simulat. quæst. 1. §. 8. num. 187. quos refert, & sequitur Buccar. de diff. inter iudicia civil. & crimin. different. 69. num. 1. ubi intelligit in civilibus. Si verò queratur an testis ob dictum notarij, vel è contra notariis ob contradictionem testis, possit de falso puniri? & tunc nentri fidem adhibendam esse voluerunt Grammat. decis. 30. num. 11. Clar. §. fin. quæst. 53. vers. quintus est casus. Mascard. de probat. concl. 1098. num. 7. Anton. Scap. de iure non scripto tit. de confess. reor. multip. c. 116. num. 8. Farin. d. quæst. 118. n. 100. & 104. Buccaron. d. different. 69. num. 2. & different. 70. querit quibus potius credendum sit, an testibus instrumentariis contradicentibus instrumento, vel notario contrarium asserueranti.

Contra quam non nisi contraria, &c.] Notatur ad hoc quod aduersus Romanam Ecclesiam non præscribitur minore tempore, quam 100. annorum, l. 29. tit. 26. part. 3. Boër. decis. 164. num. 24. & 25. Couarr. in reg. possessor, part. 2. §. 2. num. 3. Pinel. in authenticis, nisi, num. 57. C. de bonis matern. Balb. de præscript. 1. p. 5. à num. 16. Molin. de inst. tract. 2. d. sp. 72. versic. secunda, n. 4. Quid autem in fisco Ecclesiæ Romanæ, videt Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 51. num. 5. cum seqq. Peregr. de iure fisci, lib. 6. tit. 8. n. 41. ubi num. 45. quid in mobilibus. Igitur in iis, in quibus contra Ecclesias inferiores procedit, quadraginta annorum præscriptio requiritur centenaria contra Romanam Ecclesiam; idem probat text. in cap. cum nobis, in princip. & in cap. si diligenti, hoc tit. cap. vltim. 16. quæst. 3. cap. 1. hoc tit. in 6. tradunt latè Farin. hic, à n. 22. Balb. Couar. Pinel. & alij citati, ex quorum mente sit conclusio. Res immobiles, & quæ tales esse intelliguntur, ad Romanam Ecclesiam principaliter, & directè pertinentes, in quibus suprema & generalis illa prælatio non consistit, non nisi centum annis præscribuntur, exceptis hereticorum bonis, quæ à Catholicis ipsorum hæredibus legitime possidentur; suadet conclusio quoad singulas particulas sigillatim ex cap. cum dilecta, de confirm. vtili, ibi, possessiones, & iura, &c. & ex text. in præsent. ibi, principaliter, & ex d. cap. vlt. in princ. & ex d. c. 2. in 2. parte. Et iuvat ratio, quia conueniens fuit huiusmodi res Ecclesiæ Romanæ, quæ caput est, & mater omnium Ecclesiarum, & fidelium, speciali gaudere privilegio, per quod diutius conferrentur, & ita non nisi longissimo omnium spatio præscribuntur, ut intendit Imper. in auct. ut Ecclesia Romana.

Non tanquam tibi, &c.] Notatur ad hoc quod emphyteusis Ecclesiastica, aut feudum Ecclesiasticum, hoc est, rei, cuius dominium directum ad Ecclesiam pertinet, præscribitur aduersus priuatum emphyteutam, aut feudatarium spatio ordinario, ut per Couar. in reg. possessor, p. 2. §. 2. n. 6. Valasc. de iure emphyteutico, q. 17. a. n. 13. Gama Lusit. decis. 149. n. 5. D. Barbof. in d. si alienam, n. 60. ff. soluto matrim. Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 14. n. 2. Valasc. cons. 132. n. 33. Molina d. tract. 2. disp. 70. n. 3. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 1. c. 23. quæst. 1.

In gloss. Principaliter, ibi, posset tamen iste Castellanus, &c.] Notatur ad hoc quod iura Regalia, quamvis aduersus Regem præscribi non possint, præscribi tamen possunt per vnum donatarium aduersus alium, ut per Cabed. decis. 41. n. 6. & decis. 75. num. 10. part. 2.

nulla est lex Civilis hodie vigens, quæ centum annorum præscriptionem exigat contra Romanam Ecclesiam, id quod temerè supponunt Pinel & Cujac. ubi sup. Vnde Hirner, quem refert, & sequitur gloss. d. verbe annorum, Cou. ubi sup. & est de mente aliorum, intelligit per generalia verba d. a. h. h. constitutio, renocari privilegium centenariæ præscriptionis concessum Ecclesiis inferioribus, non verò Romanæ, de qua specialiter agere debuit Imper. arg. l. item apud, §. ait prætor, vers. ea enim, ff. de iur. & iuxta doctrinam gloss. ult. in l. sciendum, in princ. ff. qui satisd. cog. receptæ communiter ex lat. in l. Marcellus, num. 56. ff. ad Trebell. Tiraquell. de retractu lig. §. 1. gloss. 14. regim. 93. Sed non satisfacit, quia d. a. h. h. constitutio, absolute renocat constitutionem illam, quæ centenariam præscriptionem concesserat Romanæ, & aliis Ecclesiis, & ita per relationem ad constitutionem prædictam, ut Ecclesia Romana, videtur renocasse quoad Romanam & ceteras Ecclesias, de quibus constitutio illa loquebatur, arg. l. ait prætor, §. 1. ff. de re iudic. Deinde gloss. in d. l. sciendum, procedit ubi lex prior specialiter disponebat, lex verò posterior generaliter loquitur, in proposito autem nulla datur specialiter agens de Romana Ecclesia, sed generalis, quæ illi, & omnibus aliis centenariam præscriptionem concesserat in d. a. h. h. Ecclesia, Vnde tentari potest privilegium illic concessum Romanæ, & aliis Ecclesiis non subditis Imperatoribus nunquam potuisse renocari à Iustiniano, iuxta doctrinam Innocent. num. 6. in cap. novit, de iudic. receptam communiter ex Felin. num. 9. Dec. 13. ibid. Felin. num. 2. in cap. 1. de probat. sentiunt Bart. & plures alij relati à Gabr. communium tit. de iure quaesito, conclus. 7. à num. 10. Merito igitur non obstante renocatione, de qua in d. a. h. h. constitutio, durat privilegium respectu Ecclesiæ Romanæ, non vero quoad alias Ecclesias inferiores, quia respectu illarum valuit, utpote contrarium Canonibus, de quibus in cap. 1. & sequentibus, l. 6. quest. 3. Vel rursus dici potest ex sententia glossæ in rubrica d. a. h. h. constitutio, quod text. ille renocat privilegium, de quo in l. 1. ultim. C. de sacros. Eccles. concessum Ecclesiis orientalibus, ut refert Cujac. ubi supra, & de diversis præscriptionibus, cap. 31. non autem renocat privilegium de quo in d. a. h. h. Ecclesia, concessum Ecclesiæ occidentali, idest, Romanæ, quæ caput est, & omnibus Ecclesiis inferioribus eidem subiectis, id quod fatentur omnes ex Cujac. d. cap. 1. quæ sententia suadet tam ex rubrica, quam ex verbis d. a. h. h. constitutio, quæ conveniunt d. l. ultim. in qua speciatim agitur de monasteriis, xenodochiis, venerabilibus locis, non verò conveniunt d. a. h. h. Ecclesia, in qua nulla illorum expressa mentio habetur.

³ Nonnisi centum annorum præscriptio, &c.] Notatur ad hoc quod sola centenaria præscriptio contra Romanam Ecclesiam currit, de quo retuli DD. in cap. antecedenti. Ordo etiam D. Benedicti habet privilegium, ut contra eum non currat præscriptio, nisi centenaria, ut in vol. privilegiorum, pag. 80. quod referunt Cald. Pereira de potestate eligendi, in responso pro Monasterio de Osera, ad finem, Fr. Emman. quest. regul. tom. 1. q. 36. art. 3. Reg. supradicta generaliter, & indistincte proposita videtur comprehendere etiam res mobiles, & se moventes Ecclesiæ Romanæ, ut etiam h. c. non triennio, sed centum annis præscribantur, idem suadent generalia verba cap. præced. ad finem, & a. h. h. Ecclesia Romana, quorum argumento ita observant Doctores communiter, ut per Abb. num. 12. Dec. in cap. cum dilecta, de confirmat.

veili. Balb. de præscriptionibus part. 1. quinta, num. 25. Sed verius est triennem vscapionem in iis rebus locum habere, iuxta reg. l. 1. ff. de vscap. trans. quæ in proposito limitatur, non reperitur, ut observat Ang. in d. a. h. h. Ecclesia, num. 2. Nec obstat text. hic, & similes, quia privilegium concessum Ecclesiæ Romanæ circa centum annorum præscriptionem tantummodo locum habet ubi alias contra priuato longi, vel longissimi temporis, & contra Ecclesias inferiores quadraginta annorum præscriptio procedit, patet ex d. a. h. h. in princip. vers. cimenim, & ex d. a. h. h. quas actiones, C. de sacros. Ecclesiis; unde licet text. in præsent. & similes in cap. præcedenti, & in cap. ultim. l. 6. quest. 3. generaliter loquantur, nihilominus tamen quia huiusmodi privilegium, de quo agitur, emanavit & incipit à lege Civili, ad quam lex Canonica se refert, ut patet ex hoc text. ibi, tam Civilis, &c. & ex d. cap. ultim. merito declaratur, & intelligitur secundum eandem legem, & ita non comprehendit res mobiles, quas prædicta lex non comprehendebat, argum. l. sed & posteriores, ff. de legibus, & l. ait Prætor, §. 1. ff. de re iudic. Sic sane corrumpit sententia Salic. in d. l. 1. num. 4. & Felin. in cap. præcedenti, num. 6. in quam inclinat Balb. ubi supra, dum existimat huiusmodi res nobiles Romanæ Ecclesiæ nullo tempore præscribi, ad exemplum rerum fiscalium, iuxta reg. §. res fiscales, Insti. de vscapion. quæ sanè reg. in proposito nihil concludit, quia ultra tradita per Bubr. in cap. 1. num. 121. de integritate restitui. procedit tantum in filio Imperiali, & non omnem, nec in omnibus rebus præscriptionem excludit.

In gloss. Centum annorum.] Notatur ad hoc quod præscriptio centenaria potior est, quam immemorialis, ideoque ubi lex requirit probationem centum annorum, non sufficit quod immemorialis probetur, ut per Molin. de primog. lib. 2. cap. 6. num. 44. cum segg. quicquid tempus centum annorum immemoriali tempori adequari teneant Bald. de præscript. 2. part. 3. principaliter, q. 6. col. 6. vers. quod autem dicatur, Cou. in reg. possessor, p. 2. §. 3. m. 7. Burg. de Pace conf. 25. num. 19.

In eadem gloss. vers. Sed non est recedendum, &c. 6. Vlt. gloss. quod licet præscriptio immemorialis probetur per testes deponentes sub forma de qua supra hac ead. gloss. vers. vel quod testes, & per gloss. verbo memoria in cap. hoc tit. lib. 6. communiter receptam, ut per Gabriel. communium sub hoc tit. de præscript. conclus. 1. num. 74. Molin. de primog. lib. 2. cap. 6. à num. 31. nihilominus tamen adhuc huiusmodi probatio immemorialis præscriptionis non sufficit ad concludendam, & probandam centenariam, de qua in hoc text. sequuntur Doctores communiter hic & alibi, ut per Couart. in reg. possessor, part. 2. §. 3. num. 7. & Molin. d. loco, num. 44. quamvis ipsi multis contendat oppositum longè verius. Advertendum tamen est verum non esse id, quod hæc gloss. supposuit in vers. per testes, scilicet testes non posse deponere de iis, quæ ante pubertatem viderunt, & apprehenderunt, siquidem constat post pubertatem posse quem deponere de iis, quæ ante illam doli capax, idest, circa annum decimum cum dimidio vidit & apprehendit, gloss. verbo impubes in l. 3. vers. lege Julia, ff. de testibus, gloss. ultim. in cap. relatum 37. dist. 8. in §. testes, Insti. de testament. cum similibus, per multa, quæ citant, communis ex Felin. Panorm. num. 10. & aliis in præsent. Couart. multis confirmans ubi supra num. 8. Molin. d. loco, num. 42. Clar. §. fin. quest. 24. num. 17. intelligentes text. in d. vers. lege, & similes tantum prohibere, ne quis impubes depo-

De Præscriptionibus, Tit. XXVI. 631

mat, & testimonium ferat; text. verò in d. s. testes, cum similibus, procedere in testamento, in quo lex iustis de causis speciatim requirit pubertatem tempore, quo testamentum fit, nec sat inpuberem testem interesse, licet postea deponat factus pubes. Sic eodem modo satis deprehenditur verum non esse quod hæc gloss. in d. vers. per testes, dicit, scilicet quod testes huiusmodi ad probandam centenariam præscriptionem deponant de visu omnium centum annorum, quia secundum mentem communem ex supracitatis est quod deponant de iis, quæ viderunt, vel apprehenderunt per quadraginta annos retro, & ita debent esse saltem ætatis quinquaginta annorum cum dimidio. Couar. n. 7. Molin. n. 40. dictū locus; de reliquis verò anterioribus deponant communem opinionem sic extitisse, vel famam: quæ in iis antiquis, & à nostra memoria remotis probationem efficit, iuxta gl. d. verbo memoria, & gloss. verbo committat in l. aiquis, 20. s. cum me ff. de negotiis gestis, receptam communiter ex multis de quibus per Duen. reg. 299. vers. limitat. 7. Gam. decis. 290.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælati inferior potest præscribere in certis Ecclesiis sue diocesis totum in Episcopale.
- 2 Præscriptum tantum censetur quantum possessum.
- 3 Identitas probanda est ab illo qui illam allegat.
- 4 Episcopus potest ius auctorizandi sine consensu Capituli præscribere.
- 5 Præscribens iurisdictionem dicitur acquirere priuatiue respectu eius, cui antea iure communi compete-
rebat.
- 6 Abbas cognoscere potest de causis matrimonialibus, & beneficalibus.

C A P. Auditis. XV.

Prælati inferior ut Abbas potest præscribere ius Episcopale in Ecclesiis illius diocesis, si per quadraginta annos sine interruptione, vel sede Episcopali non vacante præscripserit, siue ex privilegio particulari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Butr. Bald. Panorm. Guid. Papæ Henric. Felin. Martin. Vran. Dec. Alex. de Neno, Cujac. Vinian. in rationali 2. libri iuris Pontif. pag. 258. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 312. & tom. 4. repet. super iure Canonico ad librum secundum Decretalium, Petr. Paul. Paris. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 3. Decretal. lib. 2. tit. 17. cap. 5.

Probat hic text. iurisdictionem: & iura Episcopalia posse præscribi ab inferioribus, ut notant gloss. 4. & DD. communiter in præsent. gloss. 2. in c. quicumque 16. q. 3. & passim alibi; Calderin. conf. 1. sub hoc tit. Balbi. de præscript. 1. p. 1. & n. 83. Boer. dec. 1333. n. 10. Couar. in c. alma p. 1. §. 1. n. 3. idem probant c. cum olim 18. vers. quia, c. de quarta, loc. tit. c. ult. de offic. Archid. & satis deducitur si adætas iurisdictionem, & iura omnia Episcopalia saltem à Pont. Maxim. posse privilegio concedi aliis, quam Episcopis, c. cum contingat, de foro compet. c. accedentibus 1. de excess. Prælat. cap. Abbate 43. de privileg. lib. 6.

Amplia proced. re etiam in iuribus episcopalibus arduis, & quæ solis Episcopis, & ipsorum dignitati referantur, ut colliges ex d. cap. cum olim, vers. quia, & constat quia cognitio causarum matrimonialium

est de arduis, quæ soli Episcopo referantur, & ex stylo Curie committuntur, d. c. accedentibus, Concil. Trid. sess. 24. de reform. c. 20. vers. ad hæc, resoluit Cou. de spons. p. 2. cap. 8. §. 12. in princ. & tamen text. hic probat huiusmodi cognitionem legitima præscriptione posse inferioribus acquiri, ut hic notant omnes, ut per Paris. num. 3. gloss. 2. & ult. per text. ibi in d. c. accedentibus, gl. 1. in cap. literas, de rest. spo. iur. communis & Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter vi-
rum, notab. 2. §. 1. num. 35. Balb. num. 85. Couar. ubi proximè, contra Host. in d. cap. literas, quem sequitur Tal. in l. more, num. 49. ff. de iurisd. omnium in dic. Non fauet cap. quanto, de consuetud. ubi ius conferendi Sacramentum Confirmationis uti res ardua, & Episcopis reservata, ut text. habet, non potest præscribi ab inferioribus non Episcopis, nam ultra multa, quæ ad illius materiam & intellectum traduntur per Doctores ibi, & per S. Thom. ubi Caiet. 4. p. q. 1. art. 11. & post alios Cou. lib. 1. variar. cap. 10. Ledesin. 14. q. 3. art. 11. resp. regula huius text. & ampliatio-
nem prædictam procedere in iis, quæ referantur dignitati, & iurisdictioni Episcopali, non autem in reservatis Ordini, de quibus agit cap. quamvis 68. dist. planè collatio Sacramenti Confirmationis ex Apostolorum traditione reservata est Ordini Episcopali, ut præstat text. in d. cap. quanto, cap. 1. cum sequentibus. de consecr. d. dist. 11. Concil. Trid. sess. 7. de Confirmat. c. 3. & sess. 23. de Sacram. Ordin. cap. 7. Non obstat cap. par-
uenit 95. dist. nam ultra ea, quæ ad illius intellectum tradunt DD. ut per Conat. d. cap. 10. à num. 7. & 11. Ledesin. ubi supra, satis fit ut per eundem Couar. v. 14. & per relatos à Gabr. commun. sub tit. de præscr. concl. 1. à n. 16.

Tanto tempore probatur, &c.] Ergo tantum cense-
tur præscriptum, quantum possessum, Honded. conf. 89. n. 47. lib. 1. Boer. de i. §. 8. n. 6. Anton. Monach. Lucens. decis. 14. n. 56. nam præscriptio est stricti iuris, Molin. de primogen. lib. 2. c. 6. n. 11. Anton. Gabriel. lib. 1. com-
mun. tit. de præscript. concl. 2. d. n. 22. Ioan. Garc. de expens. c. 9. n. 38. & edictum de præscriptionibus est prohibi-
torium, Surd. dec. 3. n. 3. & præceptionis exceptio rigorosa, Menoch. conf. 361. n. 22. Ioseph. Seife Aragonia dec. 127. n. 16. & ideo illam alleganti incumbit
onus probandi, Menoch. de præsumpt. lib. 6. præ-
sumpt. 23.

Sic ille locus, &c.] Identitas enim probanda est ab illo qui illam allegat, ut per Surd. dec. 55. n. 11. Menoch. conf. 21. n. 32. Vnde agens ad furtum debet probare identitatem rei furatæ, & quod tempore furti facti bona, quæ nunc petuntur, fuerint in loco, in quo alleritur commissum furtum, ut per Mascard. de probat. concl. 819. n. 4. Sic etiam ad probandum, quum sibi commodatum mortuum fuisse naturali-
ter, & non culpa comodatarii, non sufficit ostende-
re corium, sed opus est, quod probet illam esse mor-
tuum, nec satis est, probare visum fuisse in domo sua mortuum, nisi etiam probetur illum fuisse ei datum per dominum, aut socium, ita docent Mascard. & pro-
bat. concl. 633 & concl. 1174. n. 17. Seraphin. de privile-
giis iuram. priuileg. 17. à n. 15. Cottam in memorab. verbo, scholaris, pag. 747. Vinian. com. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 43. n. 58. pag. 576. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præ-
sumpt. 15. n. 27.

Legitime præscripsisse, &c.] Notatur ad hoc quod Episcopus potest ius auctorizandi sine consensu Ca-
pituli præscribere, ut per Capram tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 2. n. 77. pag. 159.

Notatur etiam ad hoc quod præscribens iurisdic-
tionem dicitur acquirere priuatiue, respectu eius, cui antea ius communi compete-
bat, ut per D. Barb.

in l. i. ff. de indic. art. 4. num. 139. Unde colliges ex hoc text. quatenus in eo excluditur Episcopus à iurisdictione, & aliis iuribus præscriptis per Abbatem, in illis verbis, ibi, *silentium imponentes*, iura sic præscripta non competere præscribenti accumulative cum Episcopo, quasi ille cum hoc simul accumularetur, ut uterque utatur, & locus sit præventioni, sed potius privative respectu Episcopi, ita ut solus Abbas præscribens utatur. Episcopus verò privetur, & excludatur, nec amplius uti valeat, idque observant Abb. n. 7. Felin. 9. Panorm. 7. hic, idem Abb. & Imolin. in cap. cum olim sup. hoc tit. Abb. num. 7. Felin. 5. in cap. pastoralis, in princ. de offic. Ordin. ubi post Ican. id ipsum intendit gloss. 1. Bald. conf. 201. lib. 1. Marian. num. 8. in cap. cum contingat, de foro comper. Balb. de præscript. 1. part. 5. num. 88. refert alios Couart. in cap. alma Mater, p. 1 § 12. num. 3. ex quibus iam hodie hæc videtur recepta opinio. Contrariam verò sententiam, imo quod iurisdictione, & iura episcopalia, vel similia non privative, sed accumulative ad Episcopum præscribantur, probant Ioan. Andr. Host. Butr. Imola, & alij in d. cap. pastoralis, & satis Roland. conf. 80. à num. 22. lib. 2. quam & praxi servandam, & communem (antiquorum fortassis) testatur Couar. ubi sup. Pro concordia dici potest priorem opinionem procedere, ubi per integrum præscriptionis tempus præscribens solus usus est iurisdictione, & iuribus præscriptis, posteriore verò procedere, ubi etiam is, contra quem præscriptio compleuit, intra tempus illius exercuit iurisdictionem, vel iura, aliaque similiter alius præscribens quasi possidens exercuit, tunc enim quia is non solus, sed accumulative cum illo quasi possedit, & usus est non solus, nec privative, sed accumulative cum illo præscribit, & acquirit, ut videmus contigisse in plerisque causis mixti fori.

6 *Causarum matrimonialium, &c.* Ergo potest Abbas cognoscere de causis matrimonialibus, criminalibus, & beneficalibus, cum hæc omnia ad iurisdictionem pertineant, quaranturque cum præscriptione territorij, de quo vide Couar. de sponsal. p. 2. c. 8. § 12. n. 1. Soar. de Pace in præst. tom. 2. prælud. 1. n. 8. Flores de Medina var. resol. lib. 5. § 24. n. 25.

7 In gloss. Interruptionem. Notatur ad hoc quod præscriptio in vno capitulo, & in vno prædio non extenditur ad aliud, ut per Rebuff. de decimis, q. 14. num. 9. Existens enim in possessione per usum partis non conservat ius totius, Girond. de priv. seu exempt. explicat. num. 1304. quia tantum dicitur præscriptum, quantum possessum, Mascard. de probat. conclus. 14. num. 23.

SVM MARIVM.

- 1 Subditus non potest præscribere contra procuracionem quæ ratione visitationis debetur, quamvis alius in personam alterius præscribere possit utramque.
- 2 Procuratio, seu visitatio præscribi non potest.
- 3 Præscriptio quæ tollit omnino visitationem iure communi iniunctam merito prohibetur, quamvis admittatur, quæ illam transfert, vel alij cum ulat.
- 4 Præscriptio prohibetur contra procuracionem ratione visitationis iure communi debitam manente visitandi onere.
- 5 Intellige siue præscribatur procuratio tota siue pars, veluti cum minuitur quantitas aliàs solvenda.
- 6 Præscriptionem ubi lex prohibet, an admittatur illa, quæ est longissimi temporis 30. vel 40. annorum, aut saltem centum annorum, seu immemorialis, an per contrarium omnis subla a.

8 Archiepiscopus an possit a imaduvertere in subditos suffraganeorum procuracionem denegantes, ostenditur.

9 Procuraciones an possint recipere Episcopi habentes alias redditus pingues ex quibus sustentari valeant.

11 Episcopus non potest expressè remittere procuracionem pro annis futuris ratione visitationis solvendum.

CAP. CUM EX OFFICIJ. XVI.

Subditus non potest præscribere contra procuracionem, quæ ratione visitationis debetur, nec contra ipsam visitationem, quamvis alius in personam alterius præscribere possit utramque. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Bald. Panorm. Henric. Butr. Hostiens. Guid. Papæ, Felin. Dec. Anchar. Martin. Vran. Alex. de Nevo, Cujac. Viuian. in rationali secundæ libri iuris Pontificij, pag. 259. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 312. & tom. 4. super iure Canonico ad librum secundum Decretalium, Petr. Paul. Paris. & Petr. de Vbaldis, remissive Ximen. in concord. part. 1. & 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretalium lib. 2. tit. 17. cap. 7.

Collige ex text. procuracionem, seu visitationem præscribi non posse, ut per Prax. Episcop. p. 1. verbo, visitatio § 6. dub. 8. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 2. c. 42. q. 1. Bernard. reg. 396. incip. procuratio, & reg. 604. Concil. Bracaren. 4. art. 2. c. 9. de visit. Piassec. in praxi Episcop. p. 2. c. 5. in fine, Purpurat. conf. 129. n. 5. vol. 1. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de clerico debitor, § 1. n. 14. & § 12. n. 13. Panin. de visit. p. 1. q. 4. n. 22. & 24. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 85. in fine, & disp. 79. vers. obedientia. Etalim. à Cochier de iurisd. Ordinarii in exemptos. p. 1. q. 1. n. 4. in princ. Attenta noua dispositione Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 3. vers. in his vero locis, præscribi potest procuratio ita ut peti non valeat, ubi illam non dandi viger consuetudo, ut per Piassec. dist. cap. 3. num. 65. faciunt quæ Stephan. Gratian. discept. f. vers. cap. 57. num. 19.

Circa visitationis præscriptionem sequens formula est conclusio. Præscriptio quæ tollit omnino visitationem iure communi iniunctam, merito prohibetur, quamvis admittatur quæ illam transfert, vel alij accusat, sicut etiam admittitur quæ omnino tollit præscriptionem iure speciali competentem. Hanc conclusionem recipiunt in effectus omnes in præsent. Hostiens. in summ. de officio Archiep. num. 4. Marian. de visitat. à n. 19. Bernard. d. reg. 604. Probatur quoad primam partem, nam merito prohibetur præscriptio impediens morum correctionem, & Ecclesiarum reformationem, argum. cap. cum inter, & cap. ex parte, de consuetud. cum aliis, quippe quæ cedit in damnum publicum, & ex eo proveniunt multo maiora mala in Repub. quam sit bonum vitandi lites, & servitutem dominorum, pro quibus bono publico introducta fuit præscriptio l. 1. ff. de usufruct. sed præscriptio omnino tollens visitationem iniunctam iure communi, impedit morum correctionem, & reformationem Ecclesiarum, & ita obuiat bono publico, quod per visitationem præstenditur, iuxta addita ad cap. accedentes, sup. hoc tit. Igitur, &c. Iuvat cap. irrefragabili, in princip. vers. 90. autem, de officio Ordin. cap. ad nostram, 3. de appellat. Posterior verò pars suadet, quia præscriptio illa admittenda est, quæ nullo iure prohibetur, nec impedit

De Præscriptionibus, Tit. XXVI. 633

de mortuâ, ant Ecclesiarum reformationem, nec aliâs obuiat bono publico, d. l. 1. sed præscriptio, quæ transfert visitationem, vel alij accumulatur sicut etiam omnino tolles illam, quæ competit iure speciali, nullo iure prohibetur, morum & Ecclesiarum reformationem non impedit, nec bonum publicum offendit, cum adhuc maneat visitatio facienda ab eo, in quem transfertur, vel accumulatur, vel etiam ab ipso cui iure iniungitur, penes quam etiam sublata visitatione iure speciali competenti remanet visitatio iuris communis, per quam bonum publicum reputatur; ergo, &c. Et satis eandem conclus. probat hic text. qui agit de visitatione iure communi competenti, qualis est illa, quam Archiepiscopus exercet in provincia, & dicit contra visitationem hanc præscribi non posse quæ verba intelliguntur de præscriptione, quæ ex diametro opponitur, & omnino tollit visitationem, hæc enim præscriptio, propriè, & absolute loquendo, dicitur visitatio; cum verò Pontifex subiungit, *quamvis alius contra eundem præscribere possit*, aperte significat admitti præscriptionem, per quam transfertur, vel accumulatur visitatio quia talis præscriptio, absolute loquendo, non est contra visitationem, quam non tollit, sed contra Prælatum, cui præiudicat, iuxta quem sensum verba illa text. *aliquo modo*, non sunt intelligenda de modo per quem præscribitur transferendo, vel accumulando, sed de modo per quem præscribitur contra visitationem, scilicet tollendo, & extinguendo illam, nam quoad hoc nullus modus præscriptionis admittitur, non obstat quoddam iura Episcopalia possunt præscribi, *cap. auditus, c. cum olim, hoc tit. de quibus iuribus Episcopalis est visitatio, cap. conquereute, de officio Ordin. resp. enim quod quamvis iura Episcopalia præscribi non prohibeantur, quia per illorum præscriptionem non ita præiudicatur bono publico, sed magis Episcopo, contra quem præscribitur, nihilominus tamen visitatio iure communi competens præscribi prohibetur ob gravissimum Reip. detrimentum, quod illa sublata sequeretur.*

4 Circa verò procuratoris præscriptionem sequens formanda est conclusio. Contra procuratorum ratione visitationis iure communi debitam manente visitandi onere prohibetur omnis præscriptio, ita Felin. hic num. 15. Marian. de visit. num. 54. Bernard. reg. 604. vers. sexto. Probat, nam omnis præscriptio tollens visitationem iure communi inductam merito prohibetur, ut in hoc text. ibi, *nec contra visitationem, &c.* at præscriptio contra procuratorem ratione visitationis iure communi debitam saltem iuris præsumptione tollit in effectu visitationem ipsam, qua ordinarij præsumuntur negligere, & omittere, admiffa præscriptione contra procuratorem, quæ ad visitationem peragendam iure instituitur. Igitur, &c. & ita hanc rationem satis præfensit Pontifex in præfenti, dum dicit contra procuratorem ratione visitationis debitam præscribi non posse, quemadmodum nec contra visitationem ipsam, eandem rationem probant omnes hic in dictis locis, aduertentes procuratorem esse annexam visitationi, ac subinde de illa, & de ista circa præscriptionem idem esse iudicium, arg. *super eo, de paroch.*

5 Contra procuratorem, &c.] Intellige siue totam, siue partem, veluti cum minuitur quantitas aliâs soluenda, iuxta *cap. cum Apostolus, de censib. Extravag. 1. illo tit. inter communes*, idque intendit gloss. in *c. relata 10. quæst. 1. Abb. num. 13. & alij*, ut per Felin. num. 16. & Paris. 10. in præfenti, quæ sententia suadet ex hoc text. ibi, *quæ ratione visitationis debetur*, siquidem procuratio, quæ debetur ratione visitationis, est illa in-

tegra, de qua in *d. cum Apostolus*, & rursus ex eod. text. ibi, *nec aliquo modo*, &c. nam aliquo modo contra procuratorem præscribitur, si quoad aliquam eius partem admittatur præscriptio. Quamvis Doctores hic & alibi, ut per eundem Abb. & Felin. d. num. 16. in princip. & d. num. 13. Marian. de visit. num. 47. & 55. contradicant, quorum opinio non probatur hodie per *d. Extravag. vers. nostra*, ut existimant Felin. & Paris. ubi sup. quia text. ille non approbat præscriptiones minuentes procuratorem de qua ibi, sed consuetudines, in quibus longè diversa videtur ratio. Vide Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 3. vers. in his verò. Advertendum in proposito est præscriptionem non prohiberi respectu modi, ut scilicet procuratio potius in fructibus his, vel illis, quam in pecunia, vel è conuerso, seu iuxta alium quemvis modum diversum præstetur, ut observant Doctores communiter, hic, ex Felin. d. num. 10. Marian. ubi sup. num. 49. Bernard. d. reg. 604. vers. 1. Concil. Trident. ubi supra vers. sit tamen in opinione. Similiter advertere oportet prohiberi hic præscriptionem contra procuratorem futuram, ne scilicet in futurum eximatur quis à solutione illius, admittitur tamen præscriptio contra procuratorem præteritam, idest, annorum præteritorum, secundum omnes in præfenti, quia cessat ratio de qua supra, cum nullum vertatur præiudicium visitationis, quæ iam pro illis annis præcessit sed solius Ordinarij, cui quantitas soluenda est, & contra quem præscribi posse aperte docet Pontifex ibi, quamvis alius contra eundem.

Non meminerunt.] Valde controuersum est an ubi lex præscriptionem prohibet, admittitur illa, quæ est longissimi temporis 30. vel 40. annorum, aut saltem centum annorum, seu immemorialis, an per contrarium omnis sublata censetur, in quo tres principales reperiuntur opiniones, quas ad nostrum institutum adducere non oportet, sed quod attinet ad materiam text. ex supra citatis verbis colliges quoddam cum Abbas & Prior, de quibus hic, allegant præscriptionem immemoriam, ipsamque allegationem Pontifex reiecit, ut patet ex litera, ibi, *nulla penitus*, &c. aperte text. significat in proposito non admitti præscriptionem etiam temporis excedentis hominum memoriam, ut observant Vic. & antiq. Abb. num. 4. Paris. 3. Felin. in princip. & alij in præfenti, Ioan. Andr. & alij in *cap. cum instantia, de censib. Felin. in cap. accedentes, num. 6. vers. fallit tertio, cum seqq. supra hoc tit. ubi Paris. num. 13. Duen. reg. 144. ampl. 3* pro quibus etiam vrger hic text. ibi, *aliquo modo*, &c. nam si admittitur præscriptio temporis excedentis hominum memoriam, utique aliquo modo præscribitur, quicquid contradicunt Abb. sibi contrarius *conf. 26. n. 4 lib. 1. Marian. n. 52. ubi sup. quos refert Bernard. reg. 604. vers. 4.*

Alius.] Idest, non subditi ipsi eximentes se, sed alius in eisdem, siue sit Prælatus aliquis non subditus Archiepiscopi, contra quem visitatio, & procuratio in reliquis subditis præscribi potest, observant post alios Abb. n. 6. Felin. 12. Bernard. d. reg. 604. vers. 1. & ad hoc reducenda est gloss. 2. in *cap. venerabili, de censib. & verbo procuraciones, in Extravag. execrabilis in fine, de preb. Ioan. XXI.*

Tulit Archiepiscopus, &c.] Butr. Imol. & quidam alij putant Archiepiscopum attempto iure communi non potuisse proferre sententiam hanc, vel animadvertere in subditos suffraganeorum procuratorem denegantes, tum quia casus hic iure expressus non reperitur, & ita succedit reg. *cap. pastoralis, in principi de officio ordin. tum etiam, quia Pontifex expendit sententiam hanc fuisse prolatam de antiqua Metropolis consuetu*

consuetudine, quasi non de iure communi. Sed probabilis videtur Archiepiscopum attento iure communi propter denegatam visitationis procuracionem potuisse animaduertere in hos subditos sui suffraganei, ut notant gloss. *verbo exceptis in fine in d. cap. pastoralis. gloss. penult.* & alij, ut per Abb. num. 11. Felin 7. Parif. 19. & 20. ibi, expendentes regulam cap. 1. de penis, lib. 6. Non obstat d. c. *pastoralis*, quia iuxta prædicta casus hic satis iure expressus est: nec item obstant verba illa, *de antiqua consuetudine*, quia ultra intellectum Abb. d. num. 11. & Parif. 20. consuetudo hæc non contraria, sed conformis iuri potuit expendi ad maiorem iustitiam sententia, ut in cap. *sopite*, ubi gloss. pen. de censib. vel consuetudo non refertur ad potestatem animaduertendi, sed ad modum, & circumstantias, secundum quas Archiepiscopus sententiam tulit.

9 Qui spiritualia seminat, &c.] Cum ergo procuratio non in pretium visitationis, sed in stipendium laboris concedatur, cessat omnino simoniae vitium, ex D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 3. sequitur Sot. de iustit. lib. 9. q. 6. art. 2. vers. *addit. autem*. qui tamen putat Episcopis habentibus alias redditus pingues, ex quibus sustentari valeant, non esse satis tutum accipere procuracionem huiusmodi; sed hæc sententia non probatur iure, imò refragari videntur verba text. ibi, & plerique similes, dum absolute loquuntur, nec distinguunt inter Episcopos tenues, & inter eos, qui pingues redditus habent, & rursus dum constituunt procuracionem in stipendium laboris, quod tuta conscientia accipitur etiam ab iis, qui alias opulentos habent redditus, iuxta illud, *dignus est operarius, &c.* relatum in cap. cum secundum Apostolum, de præbend.

10 In gloss. *Allegantes, ibi, argum. contra, C. de agricolis, & cons. lib. 11. l. litibus*. Licet hæc gloss. non respondeat, tamen, ut bene aduertunt Abb. n. 11. in fine. Imol. n. 6. text. ille non agit de re impræscribibili, vel quæ simpliciter præscribi prohibeatur, & ita cessat argumentum, quia text. hic procedit data huiusmodi simplicis prohibitione.

11 In gloss. *Penitus, ibi, sed non est verum, & Intendit gloss. Episcopum non posse expresse remittere procuracionem pro annis futuris ratione visitationis solvendam, argum. cum venerabilis, de censibus*, quam conclatè explicant Abb. à n. 12. & 14. Imol. colum. 1. post alios Felin. à n. 17. Parif. n. 13. Marian. de visit. à n. 57. multipliciter declarantes.

12 In gloss. *Visitacionem*. Hæc gloss. dum existimat visitacionem continere obedientiam quæ Prælati debetur, ac subinde præscribi non posse, iuxta cap. cum non liceat, hoc tit. refellitur, tum quia obedientia, & subiectio huiusmodi non magis cernitur in visitatione, quam in coëctione debitorum, in institutionibus, & reliquis iuribus Episcopalibus, quæ præscribuntur, ut satis deducitur ex cap. 2. in princ. ibi, in sermone, & subiectione, de capell. monach. iuncto d. cap. audis, vers. quia, tum etiam quoniam Abbatia, de quibus hic, licet ab Archiepiscopis non visitarentur in reliquis tamen omnibus cognoscebant, & non subtrahebant obedientiam Metropolitano debitam: & tandem quia d. c. cum non liceat agit de præscriptione, per quam directe, & absolute tollitur obedientia, non verò de illa obedientia, quæ per indirectum cernitur in hoc vel illo actu particulari, alioquin nullum ius Episcopale posset præscribi, cum in omnibus obedientia, & subiectio per indirectum considerari valeat.

S V M M A R I V M.

- 1 Possidens alieno nomine non præscribit, quia non ille, sed possidet is, cuius nomine possidetur.
- 2 Sardinia, & Corsica Insula fuerunt in patrimonio B. Petri.
- 3 Calaritana ciuitas prima, & principalis est in Insula Sardinia.
- 4 Primatia Sardinia quod sit in Calaritana Ecclesia referuntur fundamenta aliquorum, & n. 5. alia pro Pisana, & n. 6. respondetur.
- 7 Alieno nomine possidens non præscribit.
- 8 Colonius per longissimum tempus pensiones non soluens non potest præscribere contra dominum ut priuatus possessione rei locata.
- 9 Colonius longissimo tempore soluens uniformem pensionem præscribit ius coloni perpetui ne iam amplius à domino expelli possit.
- 10 Confessio Prælati an & quando praudivit Ecclesie, ostenditur, & n. 11.
- 12 Bona fides præsumitur in dubio, si consurgat ex facti ignorantia.
- 13 Præscriptio 40. annorum cum titulo immemoriali præscriptioni aequalis est.

CAP. Si diligenti. XVII.

Q Vi alieno nomine possidet, non præscribit, quia non ille, sed possidet is, cuius nomine possidetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Butr. Dec. Felin. Panorm. Bald. Martin. Vran. Alexand. de Neuo, Guid. Papæ, Cuiac. Vinian. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 259. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 12. & tom. 4. repet. super iure Canonico ad secundum librum Decret. Petr. Paul. Parif. & Petr. de Vbald. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. & nominis de Valboa ubi sup. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 1. tit. 17. cap. 7.

Ad ius & proprietatem B. Petri pertineat, &c. Dubitandum non est Insulas Sardiniam, & Corsicam in patrimonio B. Petri fuisse iam inde à Caroli Magni Imper. tempore, à quo fuerunt eidem Ecclesie Romanae datae, ut constat ex consil. Ludovici Pij Imper. filij ipsius Caroli, quæ extat in monumentis Vaticanis, in qua confirmat donationem factam à patre Carolo, & ano Pipino Pontifici Maxim. Sed cum Saraceni anno 720. Sardiniam suo Imperio subiecissent, Ioannes IX. Pont. anno 1004. concessit ut qui eas insulas recuperarent, sibi haberent, dummodo Christianos sæno Saracenorum Imperio liberarent, quo edicto inuitati Pisani, & Gennenses Corsicam inuaserunt, & Sardiniam & ex utraque sequentibus annis Saracenos eiecerunt: & cum Pisani, & Gennenses grauissimo inter se bello de Sardinia iure possidendo diutissime pugnascent, non sine magno Insulæ detrimento Bonifac. VIII. Iacobum II. Aragoniæ Regem filium Petri III. Aragoniorum Regis Romanam vocauit, & eum Pontificio diplomate, quod postea Clemens V. confirmauit, Sardinia Regem creauit, & ita Sardinia ad Reges Aragoniæ peruenit, & proinde ad Ferdinandum cognomento Catholicum, ad Carolum V. Imperat. ad Philippum II. eius filium, & ad Philippum III. & Philippum IV. qui nunc feliciter in Hispania regnat, ita narrat Mart. Alter. de censuris, tom. 1. lib. 5. disp. 2. l. c. 2. vers. de Insulis Sardinia.

Sicut

De Præscriptionibus, Tit. XXVI. 635

Sicut tota Sardinia, &c. In Sardinia insula ciuitas Calaricana, de qua text. meminit, prima, & principalis est, vulgo à Scriptoribus appellata Ciuitas antiquissima, nobilissima, opulentissima, fidelissima, cæteris Insulae Sardiniae dignior, ditior, atque insignior, Metropolis Insulae, caput Regni per quam cætera loca, ciuitatesque Sardiniae nobilitantur, & decorantur, nam in ea residet Prorex, & suprema iudiciaria potestas cum magno numero Baronum, & Nobilium, in eaque fiunt comitia generalia, seu parlamenta pro bono totius Regni, cuditur moneta aurea, & argentea, sunt scholæ publicæ, domus deputacionis, & procurator Regius, in ea denique delectantur omnia, quæ ad commune bonum, & regimen optimum totius Regni spectant, de qua totiusque Insulae descriptione agunt Pompon. Mela de situ Orbis, cap. 5. Cornel. de Indis in Europa tabula, cap. de Sardinia, Curita in indicibus rerum Aragonia, Zacharias Lilius in suo breuiario Orbis, cap. de Sardinia, Marius Niger comment. 8. sue Geographiæ, Abrahamus Ortelius de situ Orbis, l. 2. Molesius in sua Cosmographia, cap. de Regno Sardinia, Petrus Galesinus in annotationibus ad historiam Sulpitij Seueri, Miræus de notitia Episcopatum Orbis, & in sua Geographia, & politica Ecclesiastica, verbo, Calaris, Plinius lib. 3. Historia. c. 7. Mombricius in vita sancti Saturnini, Lucius Florus in epitome rerum Romanarum, Onufrius Paninus de vitis Pontificum, Bergomensis in supplemento Chroniconum, Ferrarius in Typographia Martyrum Christi, verbo, Sardinia, & Calaris, Scamertus de situ Orbis, cap. viim. Ambrosius Calepinus, qui præstid tyronibus esse solet, verbo, Sardinia, Adrianus in Theatro Ciuitatum Orbis, cap. de Sardinia. Anania in mundi fabrica, Ioan. Ondius in sua Cosmographia, Leand. Albert. cap. de Sardinia, Carrill. in relationibus ad Philipp. III. Franc. Engelber. de plantis ciuitatum illustrium totius Orbis, Archeman. Scadel. in chronica mundi, ætate quinta, Dioscor. Sicul. lib. 5. sue historiae, Franc. Coriolan. in suo breuiario chronologico, Ioan. Eutrop. in itineraio Caroli V. Andræ. Caius de Sanctis Sardinia. Non obstat quod in Breuiario Romano sub editione Pij V. in lectione S. Pontiani sub die 19. Nouembris sic legitur. Pontianus Romanus præfuit Ecclesiæ Alexandro Imper. qui S. Pontificem propter Christianæ Fidei confessionem in Sardiniam pestilentem Insulam cum Philippo Presbytero relegauit, &c. quia sub noua editione felicitis mem. Clement. V. III. instante D. Ioanne Caio Calaritanæ Ecclesiæ Canonico meritissimo, ac patritij honoris acerrimo defensore deletum fuit verbum illud, pestilentem, multis comprobante huiusmodi Sardinia Insulam pestilentem non esse, imo potius fertilem, & saluberrimam, & multis Sanctorum corporibus condecoratam, vt constat ex relatione eius opera, & diligentia in lucem edita inuentionis Sanctorum corporum in Basilica Constantiniana S. Saturnini, & Ecclesiis Sanctorum Luciferi, Ephisi, Restitutæ matris S. Eusebij, & Archiepiscopi Calaritano ad S. D. Paulum V. transmissa, quam quidem, ac historiographos ibi citatos cum attentè legerim non potui non mirari huius ciuitatis antiquitatem, & nobilitatem, semper enim Græcorum, Carthagenensium, & Romanorum temporibus eorum Præsides Consules, & Prætores Calari resederunt, vt videre est apud Scriptorum illorum temporum, præcipuè tractantes bella Romanorum contra Carthagenenses, vbi licet variè fundata fuerint Romanorum coloniae, puta Sulcitana, Turritana, Vclensis, & Sellurensis, de nulla tamen illarum mentio sit per scribentes bellorum illorum temporum, quem de Calaricana, quæ Ciuium Romanorum fuit opti-

mum ac supremum præmium dari solitum à Romanis vrbibus magis confederatis, vt bene notat Sigon. de Regno Italia.

Propter quæ non defuerunt, qui impugnarent opinionem, quam ex scripturis mihi ostensis tenui de officio, & potestate Episcopi, part. 1. tit. 3. cap. 7. num. 10. Archiepiscopum scilicet Pisanum super Sardiniam Insulam, ac etiam Calaritanam Prouinciam primatum obtinere, asserentes intris communis assistentiam, & diuinam obseruantiam pro Calaritano Archiepiscopo adesse, quamcunque pro Pisano allegatam negantes: tum ex antiqua Calaritanæ Ecclesiæ ædificatione, in qua asserunt à B. Petro ordinatum fuisse S. Bonifacium Christi Domini Discipulum, tum etiam ex variis actibus, in quibus olim Calaritanos Episcopos pro tempore existentes Primatiae ius retinere visum est, ordinabant enim omnes Ecclesias Sardiniae, vt constat ex Gregor. epist. 16. qui actus ad Primatem pertinet, ex Concil. Taurinaten. cap. 1. ibi, Ipsi Prouincia honorem Primatus obtineat. Deinde conuocabant Episcopos ad Concilia Gregor. epist. 9. Denique absque eorum licentia Episcopi Insulae mare non exibant. S. Gregor. in registro l. b. 2. epist. 8. vbi cum aliqui illicitiati exirent, reprehendit Episcopos Innocentium, Mariniannum, (qui Turritanus asseritur Episcopus) Libertinum, Agathonem, & Victorem Episcopum Phaustania, & ista præminetia etiam est de ratione Primatus Concil. Carthagenens. II. l. cap. 28. Adducunt etiam pro hac parte inuentum fuisse ad tumulum S. Luciferi in eius Ecclesia his nostris temporibus literis satis antiquis præfatum Sanctum Sardiniae, & Corsicæ fuisse Primatem, addunt denique ob id Calaritanos Archiepiscopos se Primates Regnorum Sardiniae, & Corsicæ nominalse, præcipuè Petrum de anno 1164. 9. Maij, Antonium 1403. 13. Martij, & 1410. 6. Decemb. Ludouic. 1468. Petr. Pilares 1507. & plures alios, & sic Summos Pontif. appellasse illos Primates, Victor. III. de anno 1087. 4. Septemb. Calixtum III. de anno 1456. 15. Kalend. Octobr. Alexand. VI. anno 1496. 4. Kalend. Martij, & alios modernos, videlicet Gregor. XIII. Pium V. Sixt. V. & sequentes vsque ad hæc tempora.

Verum adhuc pro Pisano stare videntur per me adducta d. tract. de officio, & potestate Episcopi, part. 1. tit. 3. cap. 7. num. 10. dum ibi, ex scripturis mihi tunc ostensis dixi Turritanum Archiepiscopum de anno 646. obtinuisse exemptionem ab Archiepiscopo Calaritano, sibi datum fuisse in Primatem Archiepiscopum Pisanum ex indolis Innocent. II. & III. & Eugen. III. Adriani IV. & aliorum, & postea ad Arboren. & Calaritanum extensionem fecisse Lucium III. de anno 1181. Verbanum III. de anno 1186. & Cælest. III. ac Honor. III. de anno 1217. & ideo agendum de priuilegio à Sede Apost. Pisanae Ecclesiæ concessio, non verò de illo, quod iure communi Calaritanæ Ecclesiæ competebar. Secundo constat Pisanos Archiepiscopos appellari Primates à Turritanis, vt fecisse asseritur Albertum Archiepiscopum Turritanum S. Benedicti de monte Cassino Monachum, vnà cum iudice Turritano, & Archiepiscopo de anno 1116. & Alphonsum de Lorca etiam Archiepiscopum Turritanum de anno 1592. circiter, & nonissimè de anno 1606. Archiepiscopum Turritanum. Tertiò facit quoddam Iulius Rolius in suo tractatu de triumpho Martyrum, circa finem, asserit Archiepiscopum Pisanum tanquam Sardiniae Primatem interfuisse de anno 517. consecrationi Ecclesiæ S. Gauii, necnon eius canonizationi. Quarto facit auctoritas Rostredi Beneuentani, quem retuli d. n. 10. Replicant

Replicant Calaritani ad primum copias indultorum super concessione Primatus in Turritanum à Pisanis productas non esse in forma probanti, alias verò extensivas Primatus ad Calaritanum, & Arbo- ren. non solum pariter non esse in forma probanti, verum etiam minimè esse indulta concessiva, sed confirmationes propter verbum, *datum*, & *confirmatus*, quæ verè important confirmationem præsuppo- sitæ concessionis, non autem originariam concessio- nem, ut fuit resolutum in Rota in *Albanen. Prioratus* 26. *Nonemb.* 59. coram D. Orano; unde cum constaret de prioribus indultis confirmatis restrictis ad so- lum Turritanum verbum, *datum*, non stat demonstra- tione, sed conditionaliter, restrictivè, & limitativè, Paul. de Castro *conf.* 17. lib. 2. Dec. *conf.* 93. num. 6. *vers. nec obstat*, Ruin. *conf.* 25. num. 11. lib. 1. Alexand. *conf.* 8. num. 2. vol. 6. Marta de *clausulis*, part. 1. claus. 51. nec clausula, & *de novo concedimus*, in confirmationi- bus Apost. inducit novam concessionem, nisi confir- matio esset de certa scientia, Barr. in *Extrauag. ad re- primendum*, verbo, *provisum*, num. 2. *vers. secus in confir- matione*, Cassad. *decis.* 1. de *confirm. utili*, Soar. de *legib.* lib. 8. cap. 18. num. 45. & 12. Rot. *decis.* 192. part. 1. *recent.* & hic dari non videtur certa scientia indulti confir- mati, cum illud aliter se habeat, & sit limitatum ad Turritanum, ex text. in cap. *cum venerabilis*, de *confirm. utili*, & in cap. *si Apost.* 22. *vers. nosque postmodum*, de *re- bend.* in 6. Rot. *decis.* 666. num. 7. & 9. part. 1. *recent.* & sic negant indultum Lucij III. quod pro origina- ria extensionis ad Calaritanum concessione ex ad- versio allegabatur, non esse concessivum per verba, *concedimus*, sed extensivum ex anteriori verbo, *datum*, quod omisum fuisse asseritur; eodem modo dicunt non esse verosimile quoddam existat aliud Alexand. III. sub 3. Idus Aprilis 1167. ubi ex verbo, *datum*, ex adverso colligitur simplicem concessionem, & non confirmationem, quia idemmet Alexand. III. de anno 1166. & sic per sex annos ante aliud concesserat indultum super simplici confirmatione Primatus super Turritanum, de quo necessario in secundo præ- tensio, & noviter allegato indulto mentionem fecisset, quia alias secundum non valeret, ex reg. quoddam *secunda gratia non faciens mentionem de prima limitata est subreptitia*, & nulla, Doct. in cap. *veniens*, hoc tit. ubi plures allegant. Ad secundum respondent Turrita- nes in odium Calaritanorum Pisanos Archiepisco- pos Primates appellasse, ut sic saltem indirectè se eximerent ab Archiepiscopis Calaritanis, propterea ego ponderavi in causa inter Archiepiscopos Bracharen. & Toletanum d. tit. 3. cap. 8. Ad tertium respondent Iulium Rosium aperte carpi, quia illo tempore non solum Primas, sed nec etiam Archiepiscopus erat Pisanus, nec fuit usque ad annum 1132. sub Inno- cent. II. qui Pisanam Ecclesiam in Metropolitim erexit, ex Card. Baron. tom. 12. anno 3. *disti Innocentij*. Denique respondent verba Rostedi Beneventani, quæ retuli d. num. 10. nihil aliud concludere, nisi quoddam Pisanus Archiepiscopus illo tempore se dice- bat Primatem, & quoddam fuit Aduocatus pro eo co- ram Domino Gregorio, non tamen dicit quoddam in causa pro illo fuerit pronuntiatum contra Calarita- num, aliquid aliud indicatum, propterea etiam eodem loco asserit se fuisse Aduocatum pro Compostella- no contra Toletanum, & pro Bituricensi con- tra Burdegalem, non tamen dicit quoddam fuerit pronuntiatum contra Toletanum, aut Burdega- lensem.

Ego verò cum hoc hodie sciam controuersiam de hoc Primatu inter Pisanam, & Calaritanam Sacre Rotæ commissam esse, & utrobique agitatam, eius-

dem Rotæ iudicio determinandam relinquo, quam cum fel. record. Paul. V. multis annis in Rota pendere intellexisset, agnoscens ex illa odia, seditiones, & iur- gia inter partes ut plurimum oriri, cupiens eam de- bito fine terminare, matoro iudicio Reuerendiss. D. meo Marco Aurelio Maraldo eius Datario dignissi- mo commisit, ut partibus auditis referret ad effec- tum extinguendi litem, qui auditis sepe in contra- dictorio, & seorsum partibus, Pisani instantissimè petierunt causam remitti ad Rotam, ea causa quod novas scripturas compulsiare vellent, & sic causa re- missa literas compulsiarias obtinuerunt 25. Septem- bris 1619. Postea per Pisanos nullis compulsiatis scripturis idem D. Paulus V. pro faciliore expedicio- ne de nono causam commisit Illustrissimis DD. Car- dinalibus Millino, Verallo, & Cobellatio, qui audi- tis partibus, earumque informationibus in scriptis receptis, referrent postea omnia quæ conducere vide- rentur ad præfata litem extinctionem, sed eius morte, quæ illico accidit, omnia in suspenso remanserunt, & in eodem statu hodie reperiuntur, propterea mihi nuntiatio fuit à quodam viro integre fidei, & opi- nionis.

Et is etiam possidere dicitur. Notatur ad hoc quoddam qui alieno nomine possidet non præscribit, veluti commodarius, simplex colonus, & similes, qui licet habeant licitiam rei detentionem, etiam cum titulo, non tamen habent possessionem, quia rem non ap- prehendant opinione domini, nec ut sua, sed magis ut aliena videntur, l. *officium* 9. ad fin. ff. de rei vendic. l. rei commodata 8. ff. commodati, §. possidere, *vers. per eo*, l. *insti- de interd.* res, resoluunt gloss. magna in l. 3. §. ex con- trario ff. de acquir. posses. cum aliis, de quibus per Ant. Gomez l. 4. §. Tauri, d. n. 7. Menoch. *remed.* 1. recuper. à num. 62. Balb. de *prescript.* 4. p. 4. n. 34. & 1. p. 6. num. 91. Perez ad l. 2. in l. 3. lib. 3. *Ordin.* De conductore, vide l. *pretia*, ff. communia de usufructu l. 1. & habet, §. cum, qui, ff. de precario, Surd. *decis.* 52. n. 8. De colono, seu inquilino, & illo, qui habet rem pignoratam, vide Steph. Gratian. *discept. forens.* c. 124. n. 8. cum seqq. De usufructuatio, vide Menoch. *conf.* 119. n. 1. Valasc. *conf.* 66. num. 18.

Amplia idipsum procedere in iuribus incorpora- libus, quæ quasi possidentis, cuius nomine quasi pos- sidentur, secundum communis in l. quod meo, ff. de acquir. posses. latè Tiraq. de *constitutio. ampl.* 14. intendit text. hic, qui de his incorporalibus agit. Amplia etiam quamvis præscriptio longissima, vel etiam immemoralis proponatur, quia nec per illam præ- scribit is, qui alieno nomine possidet, cum non possi- deat ipse, ac subinde deficiat substantia præscriptio- nis respectu illius, resoluunt Bald. Paul. & alij in l. nec, C. de usufructu, l. 2. C. de iure emphyt. n. 157. Bald. n. 37. Tiraq. ubi *sup. limit.* 2. n. 7. & satis colligi- tur ex hoc text. in quo spatium centum annorum, quod alias sufficit, & requiritur in præscriptione contra Romanam Ecclesiam, c. de quaras, *sup. hoc tit.* non prodest ei, qui non suo, sed alieno nomine possi- debat, quicquid contrarium intendat gloss. in d. c. cum non liceat, hoc tit.

Amplia, etiam si colonus per longissimum tempus & pensiones domino non soluerit, licet enim contrail- lum non soluentem dominus quasi spoliatus suo in- re, & quasi possessione recipiendi pensiones, agere possit vili interdico, unde vi, argum. cap. *querelam*, de elect. lib. 1. C. de agricol. lib. 11. resoluunt Gom. l. 45. Tauri, n. 172. Valasc. de iure emphyt. q. 18. num. 10. nihilominus tamen nisi colonus requisitus solvere denegaverit, non priuatur dominus possessione rei locatæ, imo adhuc colonus non solvente, retinet per

per eundem, qui propterea præscribere non potest, gloss. per text. *ibi verbo debeat in l. 2. C. de præscript. 30.* ubi Cyn. Bart. & communis, resoluunt. Bald. per text. *ibi in l. Ponponius 1. & 2. l. 1. ff. quibus modis ususque.* Alex. in *l. quamvis*, §. 1. n. 2. ff. de acquir. possess. Socin. conf. 106. n. 3. lib. 3. Tirag. d. loco, num. 6. Limitabis tamen procedere in præscriptione respectu iuris colonarij, quia colonus longissimo tempore soluens vni- formem pensionem præscribit ius coloni perpetui, ne iam amplius à domino expelli, aut pensio augeri possit, Balb. num. 7. Angel. Alex. & Bart. & alij in d. l. 2. communis, vt per Valasc. *ubi supra*, q. 20. n. 12. vbi testatur ita iudicatum; idem sequitur, & asseruat Gam. decis. 26. col. 2. in princ. & decis. 244. n. 10. Limita rursus prædicta non procedere vbi colonus, vel similes alieno nomine possidentes interuertunt possessionem illorum, quorum nomine possident iuxta gloss. 4. d. l. 2. C. de præscript. 30. vide Ial. n. 157. in l. 2. C. de iure emphyt. Abb. n. 12. & ibi Paris. d. n. 37. in d. cap. cum non liceat, hoc tit. Bald. 1. p. 6. n. 1. Cassan. in consuet. Burg. rubr. 11. §. 2. gloss. 1. n. 14.

10. *Confessionem tuam, &c.*] Valet ergo, & præiudicat Ecclesiæ confessio solius Prælati, vt notant omnes hic; sed obstat, quod licet hoc verum sit, vbi Prælati solus est, nec habet sub se collegium, seu Conuentum, iuxta doctrinam gloss. pen. vers. *et si vnus*, in cap. potuit, de leccato communiter recepta ex Paris. hic n. 7. & in cap. ult. infra. hoc tit. n. 54. vers. *tertia*, Felin. in cap. edoceri, n. 9. vers. *etiam in aliis*, de rescript. & in specie post alios resoluunt Paris. d. vers. *tertia*. Nihilominus tamen vbi Prælati collegium habet, vel Conuentum (vt hic habebat Archiepiscopus) confessio eiusdem solius absque consensu, vel mandato Collegij, vel Conuentus non præiudicat Ecclesiæ, gloss. pen. verbo *ne scio in cap. de Constantinopolitana*, 1. 1. dist. communiter recepta ex Gam. decis. 268. n. 4. gloss. verbo *de veritate dicenda in cap. dudum*, il. 2. de elect. gloss. ult. in fin. d. cap. ult. Reiecto igitur intellectu gloss. 2. in princ. ac etiam communi multorum, præcipue Abb. num. 4. in presenti, Curt. de feudis 1. p. q. 8. n. 16. Aym. de antiq. p. 1. cap. propositum à n. 73. & aliorum asserentium confessionem solius Archiepiscopi in proposito attendi, ac præiudicare Ecclesiæ, quia cum liquido constaret iudicatum Calaritanum, & totam Sardiniam ad Romanæ Ecclesiæ patrimonium immediate pertinere, vt text. habet in princ. utique in- ris præsumptio erat pro confessione Archiepiscopi, ac subinde illa tanquam iuri, & præsumptioni conformis apparebat, & ita admittenda fuit absque alio Capituli consensu, etiam in eundem præiudicium. Securius videtur supponere terminos habiles, & ita quod confessio secundum iuris regulas valuit etiam in Ecclesiæ præiudicium, nam siue dicas (vt ex li- tera colligi videtur) quod Archiepiscopus in iudi- cio apud Pont. Max. agebat, vel defendebat causam suam, vel saltem communem, siue cum Ecclesia Pi- sana, in qua specie solus agere, & conueniri potuit, iuxta communem in d. cap. edoceri; vbi latè Felin. à num. 2. merito confessio Archiepiscopi ex necessitate iudicij procedens præiudicat etiam Ecclesiæ, sicut in simili confessio procuratoris, tutoris, vel simili- lium in iudicio absque alio mandato nocent domi- no, pupillo, & similibus, cap. suborta, vbi gloss. 1. de re iudicata, c. 2. vbi gloss. verbo, *sponte*, de capell. mo- nach. l. quoties, 10. §. sicut, ff. de administrat. tut. commu- nis ex Bart. in l. certum, §. sed hanc ff. de confessis, Hippol. singulari 290. Capel. decis. 392. Sarmien. post alios l. 3. select. c. 11. n. 5. Si verò dicas confessionem hic fuisse factam per viam voluntaria iurisdictionis, & absque necessitate iudicij, quia tunc vt Ecclesiæ, vel Capitu-

T. m. l.

lo præiudicetur, necessariò requiritur consensus, vel mandatù speciale, nec sufficit generale, dist. §. sed an, vbi Bart. n. 2. Abb. d. cap. ult. n. 44. & ibi Paris. d. vers. 1. communis vt per Sarmien. *ubi supra*, in qua specie intelligenda videtur sententia glossæ in dicto cap. de Constantinop. tunc supponendi sunt termini habiles, id est, quod interuenerint omnia necessaria, & ita consensus Capituli, seu Ecclesiæ, argumento c. 1. iuncta gloss. verbo *ab omnibus*, de consensu. gloss. 1. in l. 1. C. de sacros. Ecclesiis.

Rerum Ecclesiasticarum, &c.] Intellige in quibus in commune, vel præsumptio est contra præscriben- tem, prout contigit in proposito, tum quia secundum ius commune tota Sardinia non nisi ad Romanam Ecclesiam in totum spectabat, vt habet is text. in princ. ac subinde ipsum ius commune in proposito erat contrarium Archiepiscopo Pisano, & eius Ec- clesiæ, respectu iudicatus, & iuramenti, de quibus hic vt intendit Abb. in presenti, num. 34. vers. *item potest*, tum etiam & eo maxime, quia, vt probat text. in præ- senti, ex confessione Archiepiscopi insurgebat vehe- mens præsumptio contra illum, scilicet quod iudicatus & fidelitatis iuramentum non ad ipsum, aut eius Ecclesiam, sed ad Romanam tantummodo pertine- rent, & consequenter necessarius erat titulus, qui causam præscribendi tribueret, iuxta text. in cap. 1. hoc tit. lib. 6. prout intelligunt antiquiores hic, Abb. d. num. 34. Paris. 46. gloss. magna vers. *pone exemplum*, vbi omnes in d. cap. 1. gloss. ult. in cap. dilectio 16. q. 9. communis ex Couar. in reg. possessor, part. 2. §. 3. n. 6. vers. *prima*; sic etiam in cap. dudum 1. de decimis re- quiritur titulus, quia secundum communem ibi, & in dictis locis ius commune erat contra Hospitalarios præscribentes decimas, quas ius commune Ecclesiis parochialibus concesserat cap. cum contingat, de deci- mis; eodem etiam modo procedit text. in cap. cum per- sone, vers. *quod si*, de priuilegiis in 6.

Nec obstat cap. de quarta, supra hoc tit. vbi quarta decimarum & oblationum, quæ iure communi Epi- scopis debetur, per quadraginta annos abque vilo titulo præscribitur à Clericis, contra quos ius com- mune existit, quia ultra gloss. penult. & Doctores ibi, ac gloss. 1. in reg. possessor, & alios, respondetur cum Bellamer. num. 11. text. illum intelligendum esse, sup- positis terminis habilibus, scilicet interueniente quadragenaria præscriptione legitima, in qua ultra bonam fidem titulus necessariò concurrat iuxta hunc text. & d. cap. 1. idque suadet, quia cum illic circa tempus tota fuerit dubitatio, & quaestio, quam Pon- tificex deciderit utique circa reliqua de quibus non du- bitatur, scilicet titulum, & bonam fidem, (quamvis text. non exprimat) termini habiles supponendi sunt, quasi dicat text. Clericos posse se tueri quadragenaria præscriptione concurrentibus aliis necessariis, id est, si nihil aliud obstat, argum. l. qui testamento, in princ. ibi, *si aliud eos nihil impediatur*, ff. de testam. Nec item aduerlat cap. 1. sup. hoc tit. cap. placuit, il. 2. 16. quæst. 3. vbi aderat ius commune contrarium Episco- po alienam plebem, vel partem alienæ diocesis con- uertenti, & præscribenti, & tamen non proponi- tur titulus aliquis, refellitur namque si aduertas illic auctoritate legis in fidei fauorem possessionem iustificantis iustum titulum induci, argum. l. in §. 2. possidet ff. de acquirenda possessione, & consequenter ex speciali concursu, & auctoritate legis procedere præ- scriptionem illam, sicuti ex eadem dominium, & ius plenum potuit statim acquiri, iuxta tit. C. de seruus, qui pro præmio.

In gl. Bona fides, ibi, & hac bona fides semper præsumi- tur. Notatur ad hoc quod bona fides præsumitur in
H h h dubio

dubio si contingat ex facti ignorantia, vt per Tiraq. de prescript. §. 1. gloss. 2. verbo, bona, Mench. illustr. c. 79. n. 15. Mascard. de probat. concl. 231. Sanch. in precepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 23. n. 43. Rota apud Farin. decis. 91. n. 2. p. 1. recent. & decis. 280. n. 2. Sed bona fides, & titulus non presumitur in prescriptione, Rota decis. 610. n. 2. ead. p. 1. recent. An & quando ex possessione triginta annorum presumatur prescriptio, quando constat de antiquiori possessione, vide eandem Rot. decis. 4. n. 2. & 3. d. p. 1. Bona fides deducta ex iuris errore an sufficiat ad prescriptionem, vide eandem Rot. decis. 320. p. 2. recent. n. 3. cum seqq. & n. 6. retinet quod error iuris dicitur quando quis credidit actum, qui fieri debebat cum solemnitatibus, esse validum absque solemnitatibus.

13 In gloss. *Iustus titulus*. Notatur ad hoc quod prescriptio quadraginta annorum cum titulo, immemoriali prescriptioni equalis est, vt per Molin. de primog. lib. 2. c. 6. n. 52.

S V M M A R I V M.

- 1 Abbas in capellis prescribere potest intra Episcopalia, obtinet tamen in iis solis, qua prescripsit.
- 2 Compromissi a forma non est recedendum.
- 3 Excommunicandi potestas prescripta, non est prescripta potestas absolue, nec e contra.
- 4 Excommunicandi potestatem qui acquisiuit consuetudine, vel prescriptione, non potest alias censuras ferre.
- 6 Conuentio quando inita est cum aliquo, si postea impetratur priuilegium, in eo de ipsa conuentione facienda est mentio.

C A P. Cū olim. XVIII.

1 Abbas potest prescribere sibi aliqua, vel omnia intra Episcopalia alicuius capellæ, vel Ecclesiæ, non tamen obedientiæ, licet quidam Abbas illa amiserit per arbitrium, quem ignorabat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Butr. Bald. Dec. Felin. Panorm. Guid. Papæ, Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cuiac. Viu. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 260. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 313. & tom. 4. repet. super iure Canon. in secundum librum Decret. Petr. Paul. Paris. remissive Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Ant. August. collect. 3. Decretal. lib. 2. tit. 17. cap. 8.

2 Iuxta tenorem arbitrii. Notatur ad hoc quod a forma compromissi non est recedendum, vt per Tiraq. in l. si unquam, verbo, libertis, n. 11. C. de reuocand. donat.

3 In excommunicando. Ergo prescripta potestate excommunicandi, non est prescripta potestas absolue, vel e contra, de quo vide Palat. in repetit. c. per vestras, de donat. inter virum, & uxorem, notat. 4. n. 35. & 36.

4 Vnde illum, qui consuetudine, vel prescriptione acquisiuit potestatem excommunicandi, non posse alias censuras ferre, notarunt Abb. hic n. 7. & Felin. in cap. auditis, n. 11. hoc tit. Vgol. de censur. tabula 1. c. 2. §. 1. 1. à n. 3. Soar. tom. 2. disp. 2. sect. 2. à n. 13.

5 Super iam dictis articulis. Non verò super aliis, vt per Tiraq. de iure primog. §. 9. à n. 1.

6 Ad tu Episcopale, &c. Notatur ad hoc quod quando conuentio inita est cum aliquo, si postea impetratur priuilegium in eo, de ipsa conuentione facienda est mentio, vt per Xuar. alleg. 28. n. 21. Menoch. conf. 36. n. 57.

- 1 Prescriptio completa qui priuilegium contrarium impetrat, & vitur illo prescriptioni renuntiat; si prescriptio non erat completa, malam fidem habet, & ideo non prescribit.
- 2 Exempti subiiciuntur Episcopo in illis omnibus, qua sunt Ordinis Episcopalis.
- 3 Priuilegium secundum vbiunque non facit mentionem de primo alteri concessio, non operatur derogationem.
- 4 Gratia ampla secunda non faciens mentionem de prima limitata, est subreptitia.

C A P. Veniens XIX.

Q Vi post completam prescriptionem impetrat priuilegium contrarium prescriptioni, & illo vitur, dicitur renuntiasse prescriptioni, & sic eam amittit: si inter prescribendum illud impetrat, tunc cessat bona fides, nec potest amplius prescribere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Butr. Bald. Panorm. Henric. Boich. Dec. Felin. Guid. Papæ, Martin. Vran. Alex. de Neuo, Cuiac. Viu. in ration. secundum libri iuris Pontif. pag. 260. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 313. & tom. 4. super iure Canon. ad librum secundum Decret. Petr. Paul. Paris. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Ant. Ang. collect. 4. Decret. lib. 1. sub tit. de priuilegiis, c. 2.

Christina verò, &c. Notatur ad hoc quod exempti subiiciuntur Episcopo in eis omnibus, qua sunt Ordinis Episcopalis, nempe in petitione Chrismatismis, consecrationis Ecclesiasticum, fulceptionis Ordinum & similia, eaque ab Episcopo postulare tenentur, vt Abb. hic notat. 2. & gloss. in c. Abbas 17. q. 2. Franch. in c. 1. n. 7. vers. in glossa, de priuilegiis 6. Balb. de prescript. in 1. p. quinta partis, q. 1. 2. in fin. Erasim. de iurisdic. Ordinarij in exemptos, p. 2. q. 45. n. 16. & part. 1. q. 6. num. 17.

Non obstante priuilegio, &c. Notatur ad hoc quod vbiunque secundum priuilegium non facit mentionem de primo alteri concessio, non operatur derogationem, nec per secundum priuilegium videtur priuilegium reuocatum, vt per Xuar. alleg. 9. n. 8. & alleg. 28. n. 9. 10. & 13. Menoch. de prescript. lib. 6. pres. 40. n. 2. cum seqq. Sanch. de matr. lib. 8. disp. 22. n. 2. Sic etiam secunda gratia ampla non faciens mentionem de prima limitata, est subreptitia, & nulla, vt per Butr. hic n. 2. & Abb. n. 14. Guttier. canon. lib. 2. c. 15. n. 92. Menoch. de arbitrio casu 203. n. 32. Veral. decis. 218. p. 2. Put. decis. 246. n. 8. lib. 1. & decis. 91. lib. 3. p. 3.

Notatur etiam ad hoc quod ea, que sunt in termino ad quem fit relatio, intelliguntur specificata in termino referente, vt per Tiraq. de iure mariti, gloss. 7. n. 181.

Sed erat in prescribendo, &c. Ergo si rem alienam possidens semper habuerit bonam fidem, praterquam in vltima die prescriptionis, nullo modo prescribit propter malam fidem momentanei temporis, vt per Tiraq. de iudic. in rebus exiguis, pag. 90. vers. 48.

S V M M A R I V M.

- 1 Prescriptio cum mala fide nec in foro Canonico, nec in civili valet.
- 2 Fides quibus modis accipitur, ostenditur.
- 3 Bona fides necessaria est in prescriptione.
- 4 Possessor male fidei nullo tempore prescribit.
- 5 Prescriptio cum mala fide in foro Ecclesiastico, & temporali prohibita est.

6 Prescri

- 6 Præscriptio immemorialis cum mala fide prohibetur.
- 7 Mala fides impedit præscriptionem in actionibus temporalibus.
- 8 Statutum disponens ut debitum certo aliquo tempore præscribatur, non valet stante mala fide.
- 9 Bona fides requiritur in pacto retrouendendi cum clausula, quandoquocunque, &c.
- 10 Hæres non potest præscriptionem continuare, quando defunctus fuit in mala fide.
- 12 Contrahens cum minore decreto non interposuo censetur in mala fide, & nunquam potest præscribere.
- 13 Hæres sciens præscribis legatum contra legatarium, qui per 30. annos illud non petit.
- 14 Bona fides in dubio est præsumenda.
- 15 Possessor bone fidei adhuc dicitur ille, qui dubitat an res sit sua, & habet iustam causam dubitationis.

CAP. Quoniam. XX. & vlt.

1 **P** Præscriptio cum mala fide nec iure Canonico, nec Ciuili valet, quia derogandum est omni consuetudini, vel constitutioni, quæ sine peccato seruari non potest. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchar. Henric. Boich. Burr. Bald. Dec. Felin. Guid. Papæ. Martin. Vran. Alex. de Neuo, Matth. Coler. Cujac. Viu. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 261. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 314. & tom. 4. repet. super iure Canon. ad secundum librum Decret. Petr. Paul. Paris. remissiuè Casali. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. defumitur ex Concil. generali Lateran. sub Innoc. III. c. 41. & refertur ab Anton. August. collect. 4. Decret. lib. 2. tit. 10. cap. 3.

2 **O**mnino quod non est ex fide peccatum est. Vide quæ circa hanc auctoritatem dixi supra ad rubr. de summa Trinit. n. 2. Licet fides multipliciter dicatur, vt per gloss. & DD. in rubr. de summa Trinit. in proposito, sicut apud Paulum ad Roman. 14. in fin. ex quo verba hæc defumuntur, fides accipitur pro conscientia, vt illic explicant gloss. & sacri Doctores, intendit aperte Pontifex hic, vt patet ex vers. sequentibus. & in cap. literas col. 2. de restit. spoliat. cap. quærat 6. vers. et si fides, de penit. dist. 3. cap. omne, §. illud 28 q. 1. post alios Nau. in cap. si quis autem, n. 13 §. de penit. dist. 7. Couar. lib. 1. var. cap. 1. in princ. licet aliter locum illum accipere videatur D. Ambros. in cap. non sanat. 1. q. 1. vt tradit S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 4. Dicitur autem conscientia fides, vel quia est credulitas quædam circa proprios actus, vel quia sicut fides includit iudicium, quo aliquid indicantes credimus, ita conscientia, quæ est applicatio scientiæ ad ea, quæ agimus ex S. Thom. 1. 2. q. 19. art. 4. & 5. & quodlib. 3. art. 16. importat iudicium, quo de nostris actibus bonis, vel malis practice indicamus, secundum Couar. vbi supra. Cast. de lege penali, lib. 2. cap. 11. pag. parua 251. Iuxta hunc ergo sensum ex auctoritate Pauli probat hic text. omnino id, quod non est ex conscientia vel secundum conscientiam, & ita contra illam, esse peccatum, non tantum vbi conscientia recta est, veraque, sed etiam si falsa sit, & erronea, vel denique dubia, vt declarat Pont. in d. cap. literas, & in cap. per tuas 36. de simon. S. Thom. d. art. 5. & 6. & d. quodlib. 3. art. 27. vbi argumentis contrarie partis respondit, & quodlib. 8. art. 14. Syluest. verbo, conscientia, n. 1. Nau. in man. c. 27. n. 286.

3 **N**ulla valeat abique bona fide præscriptio. Notatur ad hoc quoddam bona fides necessaria est in præscriptione, vt per Balb. de præscript. 1. p. 3. q. 3. n. 21. & q. 6. a princ. Couar. in reg. possessor. p. 2. §. 7. Mench. illu-

Tom. 1.

strium, c. 70. Escobar. de ratiociniis, c. 4. n. 26. Seraphin. decis. 629. n. 2. Surd. conf. 296. n. 29. Cardof. in præxi iudicium, verbo, præscriptio, n. 5. Molin. de iust. tr. 2. disp. 63. & seqq. Buratt. dec. 505. n. 6. Cened. ad Decr. collect. 50. & ideo possessor male fidei nullo tempore præscribit, Balb. p. 3. q. 13. d. n. 2. Bern. reg. §. 78. Cou. lib. 1. var. c. 9. n. 5. Natt. conf. 172. n. 35. Gabr. comm. l. 5. tit. de præscript. concl. 1. a n. 55. & concl. 3. Molin. de primog. lib. 2. c. 6. n. 67. Honded. conf. 7. n. 84. lib. 1. Mexia tr. tasse panis, concl. 1. a n. 114. cum seqq. Bonacol. commun. crimin. p. 2. verbo, præscriptio, fol. 62. Seraph. dec. 614. n. 1. Mascard. de probat. concl. 999. n. 1. & concl. 1. n. 3. n. 20. Quamvis circa rationem variant scribentes tam hic, quam in reg. possessor, lib. 6. vbi Ioan. Andr. in mercurialib. q. 5. Dyn. Monach. & alij Mench. illust. c. 22. n. 8 tamen ex mente communi & Soti lib. 4. de iustit. q. 5. art. 8. & aliorum præsertim ex hoc eod. text. & c. vigilanti, supr. hoc tit. dici potest rationem in hoc esse, quia nullus delinquens per suum peccatum, & eius continuationem ex legis auctoritate acquirit præmium, vel commodum aliquod, vt colligitur tum ex reg. cap. intelleximus, de iud. cap. ex tenore, de rescript. cum aliis, tum etiam, quia absurdum & omnino iniustum est præmia, quæ virtutis tantum propria sunt, & secundum omnem iustitiam constitui debent, vt boni, vel meliores efficiantur l. r. ff. de iustitia, ex legis auctoritate deferatur iniquis, qui supplicia promerentur, & ita quod lex sit nutritiua peccatorum, quibus fauet, & ad quæ inuitat subditos, quibus pro suppliciis præmia, pro incommotis, quæ promerebantur, contra iustitiam commoda deferuntur contra reg. cap. erit autem lex 4. diff. c. qua contra mores 8 diff. cap. ex parte, de consuet. Constat autem quod si male fidei possessor vlllo tempore præscribat, iam delinquens ipse per suam malitiam, nequitiam, & peccatum, etiam continuatum, contra omnem iustitiam retinens alienam rem, præmium, & commodum acquirit, scilicet dominium eiusdem rei, vel ius alienum, quod præscribit, l. 2. ff. de usufructu, igitur, &c.

Amplia primò non solum in foro Ecclesiastico, sed etiam in foro temporali, vt per Balb. de præscr. p. 3. principalib. q. 1. 3. quem refert Menoch. conf. 143. n. 11. Iniusta igitur sunt, & vt tales merito abrogantur leges Ciuiles præscriptionem cum mala fide admittentes, ita quod etiam in foro ciuili vim non habeant, idque aperte probat is text. ibi, nulla valet, & ibi, tam Canonica, quam Ciuilis, text. in cap. vigilanti, & in c. per hoc tit. resoluunt gl. 3. & alij hic, & in reg. possessor. p. 2. §. 11 n. 3. pulchre Fortun. de vltimo fin. illas. 2. a princ. Tiraq. de præscript. gl. 2. a princ. Padil. in l. 2. n. 78. C. de seruicibus, Perez ad rubr. tit. 14 lib. 3. Ord. Auend. de exequendis mand. l. 2. c. 11. col. 2. Mar. Cuiet. de donat. p. 1. discept. 1. p. 6. n. 15. Quamvis contrariam sententiam, imò quod huiusmodi leges in suo foro possint & debeant obseruari, licet in Canonico non recipiatur, teneant Ioan. Andr. in reg. possessor, q. 3. vbi Anch. col. 1. & 2. Adrian. quodlib. 6. art. 3. vers. quoad rationes, & in 4. tit. de restit. §. hoc super, in fin. Pract. Ferrar. in forma responsionis rei conuenti, §. præscriptionis, n. 28.

Secundò amplia in præscriptione immemoriali, hæc etiam cum mala fide prohibetur, Cou. in d. reg. possessor. p. 2. §. 8. n. 4. Pinel. in auct. nisi, a n. 14. C. de bonis maternis, Mench. illustrium, c. 81. n. 10. Menoch. de arbitracu 22 §. a princ. Valasc. consulti. 8. n. 21. Benedict. Agid. in comm. ad l. ex hoc iure, p. 1. c. 3. n. 24 ff. de iustitia, & iure Gabr. commun. sub hoc tit. concl. 1. n. 55. vers. contrarium, Valasc. de iur. emphyt. q. 8. n. 25. Molin. de primog. l. 2. c. 6. n. 67. & suadent, quia ratio, quam sup. addidimus, ob quâ præscriptio cum mala fide prohibetur, multo magis in præscriptione immemoriali viget, in qua peccatum male fidei possessoris eo grauius est,

Hic h.

quo

quo ille diutius alienum retinens commoratur, c. ult. in princ. de consuetud. quamvis contradicant Salicet. in l. 2. n. 8. C. de servitut. & alij relati à Con. Molin. & Mench. ubi supra.

7 Tertiò amplia in actionibus personalibus, in quibus etiam mala fides impedit prescriptionem, vt per Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 2. num. 13. pag. 223. Conar. in d. res. possessor. part. 2. §. 11. num. 3. vers. verum aduersus, Tiraq. de retract. conuent. tit. 2. §. 1. gloss. 2. n. 20. & 21. Menoch. de success. creat. p. 1. §. 10. num. 26. & illustrum, cap. 76. Perez l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordin. pag. 37. Surd. decif. 158. Gabr. Pereira decif. 36. num. 2. Marta de iurisdiction. part. 4. casu 48. num. 35. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 52. num. 2. ex antiquioribus Duen. reg. 6. Padil. in l. 2. num. 42. C. de servitut. Gabr. commun. sub hoc tit. concl. 1. & 4. addit, ad Bernard. reg. 578. Pro quibus faciunt generalia verba huius text. ibi, nulla valeat, & c. quæ omnem prescriptionem excludunt. Denique verba vltima text. ibi, conscientiam rei aliena, quæ satis verificari videntur in debitore, qui dum scit se debere, & retinet inuito creditore, habet conscientiam rei, id est, iuris alieni, l. rei appellatione 23. ff. de verb. significat. Accedit & ratio in qua text. iste absolute fundatur, scilicet peccatum, quod committit is, qui mala fide præscribens per sui scelus ex legis auctoritate præmium consequitur, quæ ratio aperte viget in quovis debitore mala fide, & cum peccato debitum retinente. Quamvis contrariam sententiam, imò quod text. hic, & similes locum non habeant in prescriptione actionum personalium, quæ etiam cum mala fide procedere possunt, teneant Host. in sum. tit. de prescript. rerum immob. §. quæres, num. 4. Bart. in l. sequitur, §. si vera, ff. de vsucap. & in l. nemo potest, n. 22 ff. de legat. 1. & multis aliis in locis, de quibus per Ferret. in l. 3. num. 86 ff. de vsucap. & plures relati per supra citatos.

8 Quartò amplia in statuto, seu constitutione disponente, vt debitum certo aliquo tempore præscribatur, quod non valet stantè mala fide, vt per Con. de stat. verbo, prescript. gloss. 1. num. 34. Hieron. Gabr. consil. 8. lib. 2. Stephan. Gratian. d. cap. 52. à num. 9. Exemplum potest poni in Bulla Pij V. 33. in Bullario, quam refert Stephan. Gratian. Marchia decif. 53. relatus ab Aloyf. Ricc. collect. 285. in med. qua attenta hic Romæ famuli salarium præscribitur biennio, & triennio apud nostros Lusitanos per Ordin. Regiam lib. 4. tit. 32. de qua, & simili in Regno Castellæ agunt Con. in reg. possessor. p. 2. §. 11. num. 2. Padil. in l. 1. C. de servitut. à num. 43. Auendan. de exequendis mand. lib. 2. cap. 30. à num. 11. Mench. success. creat. §. 10. num. 33. & illustr. cap. 89. num. 59. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 67. Gonzal. ad reg. 18. Cancel. gloss. 56. num. 83. Matien. l. 8. gloss. 9. num. 4. tit. 11 lib. 5. nona recop. Guttier. in l. nemo potest, à num. 200. ff. de legatis 1. Gam. decif. 333. Flores de Mena var. lib. 1. quest. 8. §. 2. num. 41. Cald. Pereira in l. si curatorem, verb. sua facilitate, n. 77. Valasc. consil. 125. Rebelle de obligat. instit. p. 1. lib. 14. quest. 13. n. 10. Am sequentibus, apud quos receptum est legem illam Lusitanam, & similes non procedere vbi dominus est in mala fide, sed bonam omnino esse necessariam, veluti si dominus non per se, sed per econonomum, aut procuratorem cum famulo contraxit, & per eundem salarium soluere solebat, vel agitur de hærede, aut successore, qui iustam habet ignorantiam causam.

9 Quintò amplia in pacto retronendendi cum claufulis, quando cunctis semper, & c. quia in eo bona fides requiritur, & non erit tutus emptor etiam spatio 30. annorum, quasi sciat rem subiectam restitu-

tioni ad lutionem pretij per venditorem oblata, vel offerendi, vt per Cald. Pereira in l. si curatorem, verba sua facilitate, num. 72. vers. neque video, Matth. Coler. in hoc cap. ult. num. 34. in fin. Bernard. Graue, ad præf. Camera Imper. lib. 2. concl. 18. in coronide, num. 2. Licet contrarium tueantur Menoch. consil. 143. à num. 39. Surd. decif. 25. num. 4. & 25. & de aliment. tit. 9. §. 6. num. 20. Mench. illustrum cap. 55. num. 25. Stephan. Gratian. Marchia decif. 4. num. 15. & discept. forens. cap. 2. à num. 28. Dec. in l. petens, num. 7. C. de pælis, Conar. lib. 1. var. cap. 9. à num. 1. Gabr. commun. sub hoc tit. concl. 6. Baptista de vsuris comment. 1. à n. 98. quorum sententia non est improbabilis, & bonam tunc ratione, videlicet quia quamvis emptor sciat ius illud competere venditori, nihilominus tamen dum pretium non offertur, iuste & sine peccato retinet, ac subinde non habet conscientiam, licet habeat scientiam rei, id est, iuris alieni.

Sextò amplia in hærede, qui non potest prescriptionem continuare, quando defunctus fuit in mala fide, per l. cum hæres, ff. de diuersis, & tempor. prescript. Molin. de primog. lib. 2. cap. 6. num. 70. cum segg. & mala fides actoris nocet eius hæredi, qui non potest præscribere non solum vtendo accessione temporis eiusdem sui actoris, sed nec ex eius personam illam à se ipso inchoando, latè Balb. de prescript. 2. p. 3. princ. quest. 12. num. 12. Honded. consil. 17. num. 85. & consil. 82. num. 46. & seq. lib. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 203. n. 15. Rot. in Romana canonum 25. Aprilis 1622. coram bonæ mem. Vbaldo, & in Romana Palatij 28. Aprilis 1623. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & in eadem causa 31. Ianuarij 1624. coram bonæ mem. Remboldo, quod procedit, nedum in hærede immediato, sed etiam in hærede hæredis, Honded. d. consil. 17. num. 81. & d. consil. 82. num. 4. Rota in d. Romana canonum. coram Vbaldo, quod procedit etiam in prescriptione longissimi temporis, quia non potest à se ipso incipere prescriptio, vt tenent Anton. de Butr. & Panorm. in cap. si diligenti, num. 30. vers. sed circa prædicta, supra hoc tit. Alex. in l. Pomponius, §. cum quis, num. 21. & Iaf. col. pen. ff. de acquir. possess. vbi magis communem dicit eandem opinionem tenet in multis consilijs Alex. vt refert Balb. de prescript. 2. p. 3. princ. q. 12. n. 12. vbi tenet hoc procedere etiam stantè hæredis iusta ignorantie causa, & præsumpta bona fide, quod hæc opinio debet seruari in vtroque foro, & ab ea non sit recedendum in consulendo, & iudicando, dicit Cou. in reg. possessor. 2. p. §. 9. n. 1. Et hoc de plano procedit quando hæres sciuit malam fidem defuncti, quia tunc cum habeat malam fidem formalem, nullo tempore purgatur, vt per addit. ad Bart. in l. fin. n. 7. C. unde vi, Aret. consil. 153. Mascard. de probat. concl. 22. §. n. 10. Valasc. in simili consil. 95. n. 8. & ult. in fin. Sed his non obstantibus hæres illius, qui habuit malam fidem, (quando sumus in possessione 30. vel 40. annorum) poterit præscribere, si à se ipso incipiat, & non vtatur accessione actoris, secus in prescriptione 10. vel 20. annorum, nam tunc possessor debet vti accessione prædecessoris, cum ex persona propria non possit præscribere, ita Mench. contrarij lib. 2. cap. 73. optimè Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 52. n. 25. Aduertas tamen, quod populum nunquam præscribit, quia semper censetur esse idem, vt per Surd. consil. 454. n. 43.

Septimò amplia in præscribente contra Fiscum, qui licet post 20. annos non possit exigere pœnas condemnationum in re, vel pecunia indictas tamè requiritur bona fides in præscribente illas, inspecto hoc iure Canonico, vt per Boer. decif. 264. n. 23. Bald. in l. data opera 11. col. antepen. in vltim. not. num. 58. vers. sed

sed quid de bannito in pecunia, C. de iis, qui accusare non possunt, Salicet. in l. 1. n. 2. C. de quadrienn. præscript. Quamvis secundum Peregrin. de privilegiis fisci, lib. 6. tit. ult. n. 35. verior sit opinio, quod indistinctè perimatur ius fisci spatio dicti temporis, etiamsi adesset mala fides, sequitur Stephan. Gratian. d. c. 52. n. 2. Unde secundum hanc ultimam opinionem rectè inferitur pœnam legalem etiam ipso iure incursum præscribi posse ab hæretico, vel quocunque alio, cuius bona ipso iure ad fiscum pertinent, iuxta reg. cap. cum secundum, de hæret. lib. 6. licet enim huiusmodi delinquens habeat scientiam rei alienæ, id est, dominij ad fiscum pertinentis, d. cap. cum secundum, non tamen habet conscientiam rei alienæ, & ita neque peccatum iniustæ retentionis, quinimo tuta conscientia retinet huiusmodi bona, quæ licet exactius teneatur erogare, & pati executionem, ante illam tamen reddere non tenetur in conscientia, gloss. 3. recepta in cap. fraternitas 12. q. 2. S. Thom. vbi Caiet. 2. 2. q. 62. art. 3. communis vt per Couar. de sponsal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 10. Nauar. in man. c. 13. n. 66. & relatos à Gabr. commun. sub tit. de criminalib. concl. 34. Simanch. de Cartholici, c. 9. à n. 29.

12 Octauo amplia in contrahente cum minore decreto non interposito, censetur enim in mala fide, & nunquam potest præscribere, Menoch. remed. 15, recap. n. 87.

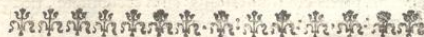
13 Limita in hærede scienter præscribente legatum contra legatarium, qui per annos 30. illud non petiit, eo enim tempore vel repudiare, vel donatum hæredi velle videtur, vt resoluunt Mench. illustr. c. 55. n. 26. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 2. n. 29. Cald. Pereira d. verbo, sua facilitate, n. 75. Hyppol. in princ. Instu. per quas personas, à n. 26. Cou. var. lib. 1. c. 9. n. 5. Costa in repet. §. cum in bello, verbo bona à n. 7.

14 In gloss. Bona fide. Notatur ad hoc quod bona fides in dubio est præsumenda, vt per Couar. in d. reg. possessor, p. 2. §. 8. n. 2. Mench. d. c. 70. Coccin. decis. 295. n. 3. Mascard. de probat. concl. 224. cum segg. & concl. 231. & concl. 1003. à n. 19. Intellige primò bonam fidem præsumi etiamsi illam non alleget is, qui præscriptionem proponit, secundum plures relatos per Mench. illustr. c. 70. n. 15. de quo tamen vide Deci. cons. 167. n. 5. Tiraq. de præscript. gloss. 2. vers. sed quaestio. Intellige secundò præsumptionem hanc esse iuris tantum, ita vt mala fides ex aduerso legitimis modis, vel etiam indicis probari possit, iuxta gloss. verbo bona, in cap. si diligenti, sup. hoc tit. Gam. Lusi. decis. 290. n. 2. latè Menoch. de arbitr. casu 225. à princ. qui varios refert modos per quos mala fides probari potest, ultra quos notabilis est ille, qui colligitur ex Bald. per text. ibi in l. non est ferendus, ff. de transact. Balb. 4. p. 4. q. 29. n. 8. Grammat. decis. 103. à n. 31. Intellige tandem sententiam huius glossæ procedere in dubio, vbi contra possidentem nulla apparet mala fidei præsumptio, secus si appareat, vt in specie l. ult. C. unde vi, & in reg. qui contra iura, de reg. iur. lib. 6. tradit gloss. d. verbo bona, tunc etenim ad eam præsumptionem purgandam necessaria est ex aduerso probatio bonæ fidei, vel præsumptio contraria fortior, quam inducit spatium longissimi temporis, quo & mala fides præsumpta purgatur, & bona præsumitur, quandiu aliter contrarium non ostenditur, ex Bart. n. 17. per text. ibi in d. l. ult. sequitur communis ex Cou. in reg. possessor. p. 2. §. 8. n. 3. Mench. illustr. c. 81. à num. 2. Menoch. remed. 13. recap. n. 70. Molin. de primog. lib. 2. c. 7. n. 68. contra nonnullos relatos à Couar. quorum fundamentis ipse respondere nititur.

15 In gloss. Nulla, fin. ibi, item quod si dubitatur an res sit sua, & habet iustam causam dubitationis, ad hoc dicitur

Tom. I.

bona fidei possessor. Vide Balb. de præscript. 2. p. 3. princip. 9. 2. & 3. p. 6. princip. num. 17. Menoch. de arbitr. casu 125. n. 17. Mench. illustr. cap. 77. Huius glossæ opinionem sequuntur DD communiter, vt per Abb. num. 40. Paris. à num. 48. post alios in præsent. l. in l. 1. §. genera, num. 17. ff. de acquir. possessor. Balb. 2. p. 3. q. 2. Nauar. in cap. si quis autem, num. 89. de pœnit. dist. 7. Sarmien. select. cap. 10. à num. 5. Menoch. & Mench. citatis locis. Contrariam sententiam, imò quod huiusmodi dubius non bonæ, sed malæ fidei possessor sit, tuentur Butr. n. 12. Imol. 36. hie, Paris. num. 13. in cap. illud, sup. hoc tit. Cuman. num. 4. in l. naturaliter, ff. de usucap. & post Adrian. Sor. & Ledesma, intendit Ioseph. Angles in floribus Theolog. in quaest. de præscript. art. 2. diff. 2. vers. qua ita. Sed has contrarias opiniones feedere distinctionis componendas esse iudicio, vt scilicet opinio huius glossæ & sequacium in dubio iniusto & speculatio rectè procedat, si consideres bonam fidem prout iure Canonico intelligitur, altera verò Butr. & sequacium procedat in dubio iniusto, & culpabili, vel etiam in dubio practico. In dubio æquali possidens bona fide non est obligatus ad restitutionem, vt resoluunt Sayr. in claus. Regia, lib. 10. tract. 2. cap. 3. num. 29. Barthol. à S. Fausto in specula confess. diff. 4. quaest. 260. si verò dubitet inæqualiter, & magis inclinet in eam partem vt res sit aliena, tenetur iuxta inclinationem & propensionem restituere, secundum Salon. in 2. 2. q. 62. art. 6. controu. 4. concl. 4. Bañes 2. 2. ante q. 62. in præamb. ad illam d. ult. concl. 1. Petr. Ledesma de matrim. q. 45. art. 1. ad 3. Sanch. cod. tract. lib. 2. disp. 41. num. 10. Verum contraria opinio mihi probabilior videtur, quia licet pro altero, qui non possidet rem, fortiores videantur rationes, & coniecturæ circa res proprietatis, tamen si non sunt vique adeo efficaces, vt generare possent assensum illius partis, sed rem adhuc dubiam relinquunt, non debet censeretur maius, & potius ius proprietatis vnus quam alterius, cum adhuc in dubio res maneat, dubia enim res æquè videtur vtramque partem respicere: quare hanc partem tenent Valsq. in p. 2. tom. 1. disp. 66. art. 7. num. 42. Salas in p. 2. q. 21. tract. 8. disp. unica, sect. 23. n. 231. Bonacin. de restit. disp. 1. q. 2. puncto 2. n. 6. Sanch. qui se retractauit in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 1. cap. 10. n. 9. & lib. 2. cap. 13. n. 179. An mala fides probetur per coniecturas, vide Menoch. d. casu 225. & de præsumpt. lib. 3. præf. 130.

De Sententia, & re iudicata.

TIT. XXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hac rubrica scribentes.
- 2 Sententia multis modis sumitur.
- 3 Sententia stricte sumpta importat assensionem iudicis ad quem tendunt, & ordinatur lites ac processus iudiciorum.
- 4 Sententia alia dicitur diffinitiva, alia interlocutoria.
- 5 Sententia diffinitiva illa dicitur, qua terminat causam principalem.
- 6 Sententia interlocutoria appellatur illa, quæ terminat aliquem articulum causæ principalis.
- 7 Sententia proprie sumpta definitur vt sit pronuntiatio iudicis litigantium controuersias determinans.

h h 3

8 Ro